

Monitorizarea accesului la informatie în Republica Moldova

„Dreptul persoanei de a avea acces la orice informatie de interes public nu
poate fi îngrădit”

Constitutia Republicii Moldova, art. 34, alin. (1)

**TRANSPARENCY
INTERNATIONAL
MOLDOVA**

PICTORI:

A. Dimitrov, I. Mătu

Studiul a fost realizat printr-o colaborare dintre Transparency International – Moldova, Centrul de Investigatii Jurnalistice si Asociatia Presei Independente.

Transparency International – Moldova multumeste tuturor voluntarilor care au contribuit la procesul de monitorizare adresând autoritatilor si institutiilor publice monitorizate cereri în baza Legii privind accesul la informatie.

Descrierea CIP a Camerei Nationale a Cartii

Cozonac, Cornelia

Monitorizarea accesului la informatie în Republica Moldova/
Cornelia Cozonac, Iacob Guja, Petru Munteanu. – Ch.: Transparency
International - Moldova, 2004 (Bons Offices). – 141 p.

ISBN 9975-9776-7-7

1000 ex.

342.727:351.751 (468)

© Transparency International - Moldova, 2004

Str. 31 August nr. 98, MD-2004, Chisinau,
Chisinau, Republica Moldova
www.transparency.md

Tel/Fax. (373-22) 237876

e-mail: office@transparency.md

ISBN 9975-9776-7-7

CUPRINS

Introducere	5
I. Monitorizarea gradului de transparenta a autoritatilor publice si a furnizarii informatiei de interes public	7
1.1 Metodologia utilizata în procesul de monitorizare a accesului la informatie	7
1.2 Autoritatile si institutiile publice cercetate	8
1.3 Testarea modului de executare a prevederilor Legii privind accesul la informatie de catre autoritatile publice centrale si locale	10
1.4 Testarea gradului de cunoastere de catre cetateni a dreptului la informatie	20
1.5 Experimentul privind solicitarea de catre cetateni a informatiilor de interes public de la institutiile publice centrale	24
1.6 În loc de informatie – intimidare	26
1.7 Experienta Centrului de Investigatii Jurnalistice si a Asociatiei Presei Independente privind accesul la informatie	30
1.8 Analiza volumului de informatii oferit din oficiu de catre institutiile publice	34
II. Aspecte juridice privind exercitarea dreptului la informatie	43
2.1 Si persoanele juridice pot solicita informatii	43
2.2 Se întâmpla ca Legea nu se respecta chiar de catre cei care au adoptat-o	45
2.3 Prejudiciul – între onoarea de milioane a unora si lipsirea de informatii a altora	47
2.4 Readresarea ilegala a cererilor de acces la informatie	49
2.5 Secretizarea abuziva – un obstacol în calea accesului la informatie	50

2.6 Dificultati de interpretare a Legii privind accesul la informatie	66
2.7 Practica judiciara	71
În loc de încheiere	72
Anexa 1. Stipulari ale legislatiei Republicii Moldova privind accesul la informatie	73
Anexa 2. Norme internationale privind accesul la informatie	108
Anexa 3. Tabelele 1-6	115

Introducere

Au trecut mai mult de patru ani de când Republica Moldova are o lege privind accesul la informatie. La aceasta tema s-a vorbit și s-a scris mult. Unii, în special organizații nonguvernamentale și juristi, au abordat aspectul teoretic al acestei institutii de drept. Alții, mai ales jurnalistii, au exercitat drepturile conferite de aceasta lege și s-au lovit de refuzul funcționarilor de a prezenta informația solicitată. Acest fapt i-a făcut pe unii ziaristi să afirme, cuprinși de neîncredere, că și această lege va rămâne litera moartă. În această situație este necesar să revenim la rostul acestei legi, mai precis, la rolul pe care îl poate juca în procesul - atât de anevoios și îndelungat - de instaurare a democrației și a noii ordini juridice în Republica Moldova. Dorim să revenim asupra potențialului ce-l ascunde legea și asupra modalităților de valorificare a acestuia.

Accesul la informațiile de interes public și transparența decizională reprezintă două dintre cele mai importante elemente ale unei democrații funcționale. Dreptul cetățenilor de a solicita și a primi informația de interes public este consfințit în art. 34 al Constituției Republicii Moldova. Din mai 2000, a intrat în vigoare și Legea privind accesul la informație, care oferă instrumentele juridice concrete necesare exercitării dreptului la informație.

Pe acest fond, Transparency International – Moldova, în colaborare cu Centrul de Investigatii Jurnalistice (CIN) și Asociația Presei Independente (API), a realizat acest studiu privind accesul la informații de interes public în Republica Moldova, care a avut ca scop *evaluarea capacității autorităților publice centrale și locale de a furniza informație publică în conformitate cu procedurile prevăzute de lege și de a asigura implicarea reală a cetățenilor, a organizațiilor neguvernamentale și a mediului de afaceri în procesul de luare a deciziilor.*

Cercetarea a fost efectuată în perioada mai – septembrie 2004 și are în vedere următoarele principale obiective specifice:

- *evaluarea gradului de transparență al autorităților publice centrale și locale în ceea ce ține de furnizarea informației de interes public;*
- *determinarea măsurii în care autoritățile publice au dat curs obligației ce le revine conform Constituției Republicii Moldova (art.34) și Legii privind accesul la informație, și anume: de a organiza compartimente specializate de informare și relații publice, de a desemna persoane cu atribuții în acest domeniu și de a elabora regulamente de activitate în vederea oferirii informațiilor de interes public cetățenilor;*
- *urmarirea modului și evaluarea timpului în care autoritățile publice răspund solicitărilor de informații ale jurnaliștilor, organizațiilor neguvernamentale și ale cetățenilor;*
- *analiza volumului de informație oferit din oficiu și estimarea gradului de receptivitate a funcționarilor publici la solicitările de informație telefonice ale cetățenilor;*
- *evidențierea problemelor majore care apar în relația instituție publică-cetățean în ceea ce ține de accesul la informație;*
- *evaluarea gradului de cunoaștere de către cetățean a dreptului la informație și a gradului de cunoaștere a acestuia.*

Autorii prezentului studiu nu și-au propus să facă o analiză pur teoretică, articol cu articol, a Legii privind accesul la informație, ci mai degrabă o analiză a exercitării dreptului la informație. S-a axat, în special, pe propria experiență, subsemnatii aparând adeseori în postura de solicitanți de informații și de reclamanti în instanțele de judecată ce au cerut respectarea dreptului de acces la informație. Asadar, prezentul studiu este unul aposterioric și nu unul aprioric. Iar atunci când se abordează unele chestiuni de ordin teoretic nu se face întâmplător, ci fiindcă o cere exercitiul practic al dreptului.

I. Monitorizarea gradului de transparenta a autoritatilor publice si a furnizarii informatiei de interes public

Procesul de monitorizare a modalitatii în care autoritatile publice centrale si locale respecta dreptul cetatenilor la informatie, dar si a felului în care cetatenii își cunosc acest drept si cum îl exercita s-a bazat, în principiu, pe adresarea de cereri catre autoritatile si institutiile publice, în baza Legii privind accesul la informatie si exact în conditiile stabilite de aceasta, urmarind modul în care autoritatile publice au raspuns la cereri. S-a urmarit cum reactioneaza autoritatile la solicitarile de informatie în functie de adresanti (cetateni, organizatii nonguvernamentale, jurnalisti, oameni de afaceri) si de formatul cererilor de acces la informatie (verbal, scris, electronic). Demersurile au fost trimise prin posta, depuse direct la registratura autoritatii/institutiei; au fost trimise prin posta electronica si, de asemenea, unele informatii au fost solicitate la telefon. Cererile de informatie au fost adresate în numele Transparency International - Moldova, Asociatiei Presei Independente si Centrului de Investigatii Jurnalistice, iar altele în numele unor simpli cetateni.

1.1 Metodologia utilizata în procesul de monitorizare a accesului la informatie

Procesul de monitorizare a accesului la informatie a avut câteva componente: adresarea de cereri catre autoritatile publice din partea unor organizatii neguvernamentale, jurnalisti si simpli cetateni si urmarirea procesului de solutionare a acestora, la fel ca si studierea cunoasterii dreptului de acces la informatie de catre cetateni prin desfasurarea unui sondaj de opinie si monitorizarea informatiei oferite din oficiu de catre autoritati.

La prima etapa Transparency International – Moldova a solicitat, printr-o scrisoare, trimisa pe numele conducatorilor a 95 de autoritati si institutii publice centrale si locale, sa raspunda

la un sir de întrebări ce țin de respectarea Legii privind accesul la informație.

Pentru a testa gradul de cunoaștere de către cetățeni a dreptului de acces la informație și modul în care ei își exercită acest drept, tot la această etapă, Centrul de Investigatii Jurnalistice a realizat un sondaj de opinie în patru localități rurale din diferite zone ale Moldovei și în municipiul Chișinău Concomitent, precum și un sondaj printre oamenii de afaceri.

Etapa a doua a monitorizării a inclus testarea gradului de transparență a instituțiilor publice în relațiile cu cetățenii și cu mijloacele de informare în masă. Autorităților publice, 25 la număr, le-au fost expediate 75 de solicitări de informație de la cetățenii din localitățile în care a fost efectuat sondajul sociologic. Cetățenii au solicitat diferite informații de interes public. Totodată, a fost analizată experiența jurnaliștilor din cadrul Centrului de Investigatii Jurnalistice și API în ceea ce ține de solicitarea informațiilor de interes public de la structurile de stat și problemele cu care se confruntă presa în procesul de obținere a informațiilor.

La etapa a treia s-a evaluat volumul și calitatea informației oferite de către furnizorii de informație în conținutul paginii web și gradul de operativitate în informarea populației despre activitățile curente ale instituțiilor publice. Pe parcursul lunilor iulie-august voluntarii din cadrul Centrului de Investigatii Jurnalistice au analizat conținutul paginilor web ale 66 de instituții publice, periodicitatea actualizării informației plasate în aceste pagini, iar la începutul lunii septembrie a fost efectuat un sondaj telefonic pentru a testa disponibilitatea funcționarilor de a oferi informație din oficiu.

1.2 Autoritățile și instituțiile publice cercetate

În cadrul studiului au fost monitorizate următoarele 95 de autorități și instituții publice, dintre care 64 instituții centrale și 31 locale:

Conducerea de vârf a Republicii Moldova:

Presedintele Republicii Moldova; Parlamentul; Guvernul.

Ministere :

Ministerul Economiei; Ministerul Agriculturii si Industriei Alimentare; Ministerul Industriei; Ministerul Energeticii; Ministerul Finantelor; Ministerul Educatiei; Ministerul Culturii; Ministerul Sanatatii; Ministerul Ecologiei si Resurselor Naturale; Ministerul Muncii si Protectiei Sociale; Ministerul Afacerilor Externe; Ministerul Justitiei; Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Apararii; Ministerul Reintegrarii; Ministerul Transporturilor si Comunicatiilor.

Departamente:

Departamentul Relatii Interetnice; Departamentul Situatii Exceptionale; Departamentul Trupelor de Graniceri; Departamentul Vamal; Departamentul Standardizare si Metrologie; Departamentul Privatizarii; Departamentul Tineret si Sport; Departamentul Statistica si Sociologie; Departamentul Tehnologii Informationale; Departamentul “Moldova-Vin”; Departamentul Dezvoltarii Turismului; Departamentul Migratiune.

Agentii, servicii de stat si institutii publice:

Agentia Nationala de Achizitii Publice (ANAP); Agentia Nationala pentru Reglementari în Energetica (ANRE); Agentia Nationala pentru Reglementari în Telecomunicatii si Informatica (ANRTI); Agentia Relatii Funciare si Cadastru; Agentia de Stat pentru Drepturile de Autor; Serviciul de Informatii si Securitate /SIS/; Agentia de Stat pentru Silvicultura “Moldsilva”; Agentia de Stat pentru Protectia Proprietatii Industriale (AGEPI); Administratia de Stat Aviatia Civila (ASAC); Organizatia de Promovare a Exportului (MEPO); Inspectoratul Fiscal Principal de Stat; Casa Nationala a Asigurarilor Sociale; Întreprinderea de Stat “Calea Ferata a Moldovei”; Camera Înregistrarii de Stat;

Centrul de Creatie Legislativa; Camera de Licentiere; Serviciul de Stat de Arhiva; Arhiva Nationala a Moldovei; Agentia de Stat Rezerve Materiale si Ajutoare Umanitare; Consiliul Coordonator al Audiovizualului; Serviciul de Stat pentru problemele Cultelor; Comisia Nationala a Valorilor Mobiliare (CNVM) Comisia Electorala Centrala (CEC); Banca Nationala a Moldovei (BNM).

Organe judiciare si de control:

Curtea Constitutionala; Curtea Suprema de Justitie; Consiliul Superior al Magistraturii;
Curtea de Conturi; Procuratura Generala; Judecatoria Economica;
Curtea de Apel;
Curtea de Apel Economica; Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice si Coruptiei (CCCEC).

Alte institutii statale:

Academia de Stiinte a Moldovei; Academia de Administrare Publica.

Autoritati publice locale:

Primaria Municipiului Chisinau; Guvernatorul UTA Gagauzia.

Executive raionale

Raioanele Anenii Noi, Basarabasca, Briceni, Cahul, Cantemir, Causeni, Calarasi, Cimislia, Criuleni, Drochia, Donduseni, Edinet, Falesti, Floresti, Glodeni, Hâncesti, Leova, Nisporeni, Ocnita, Orhei, Rezina, Râscani, Ungheni, Telenesti, Soroca, Soldanesti, Stefan Voda, Straseni, Sângerei.

1.3 Testarea modului de executare a prevederilor Legii privind accesul la informatie de catre autoritatile publice centrale si locale

Libertatea de exprimare si accesul la informatie sunt doua drepturi fundamentale pe care le-a dobândit societatea Republicii Moldova de la obtinerea independentei. Accesul la informatie, ca

un drept al fiecărui cetatean, este însă adesea neglijat. Pentru efectuarea cercetării, în perioada 25 iunie – 7 iulie, Transparency International - Moldova a expediat un număr de 97 cereri la institutiile centrale și locale prin care se solicita următoarea informație:

1. *Numarul de cereri înregistrate în institutie în baza Legii privind accesul la informatie, de la începutul anului 2003 până în prezent (de la persoane fizice, persoane juridice, institutii mass-media);*
2. *Numarul cererilor solutionate si nesolutionate;*
3. *Câte din ele nu au fost satisfacute pe motiv ca informatia solicitata constituia secret de stat?*
4. *În câte cazuri informatia a fost oferita contra plata?*
5. *Numarul litigiilor de judecata în care a fost antrenata institutia ca urmare a refuzului de a prezenta informatia solicitata. Cine a avut câștig de cauza în procesele respective?*
6. *Exista oare o persoana responsabila de furnizarea informatiilor în cadrul institutiei?*
7. *Dispune oare institutia de un regulament cu privire la drepturile si obligatiile functionarilor în procesul de furnizare a documentelor si a informatiilor oficiale?*
8. *În ce mod institutia face accesibile pentru populatie informatiile de interes public?*
9. *Exista oare cazuri de sanctionare a functionarilor pentru neîndeplinirea obligatiunilor de serviciu ce se refera la furnizarea informatiei de interes public sau pentru oferirea informatiei fara acordul conducerii institutiei?*

De asemenea, prin acelasi demers s-a cerut:

- 1. Regulamentul cu privire la drepturile si obligatiile functionarilor în procesul de furnizare a documentelor si a informatiilor oficiale.*
- 2. Copii ale deciziilor de sanctionare a functionarilor pentru neîndeplinirea obligatiunilor de serviciu ce se refera la furnizarea informatiei de interes public sau pentru oferirea informatiei fara acordul conducerii institutiei.*

Din Tabelul 1 care reflecta rezultatele acestei etape de cercetari se poate observa ca majoritatea autoritatilor si institutiilor publice au raspuns cererii Transparency International – Moldova cu privire la respectarea prevederilor din Legea privind accesul la informatie. Din cele 95 de autoritati publice nu au dat curs cererii Transparency International – Moldova 26 de institutii (28,4%), dintre care 14 – de nivel central si 12 – de nivel raional. Printre autoritatile care nu au raspuns se numara Parlamentul, Guvernul Republicii Moldova, ministerele Industriei, Educatiei, Ecologiei si Resurselor Naturale, Apararii, Inspectoratul Fiscal Principal de Stat, Primaria municipiului Chisinau, Guvernatorul UTA Gagauzia si Curtea Suprema de Justitie. Arhiva Nationala a Moldovei a refuzat în forma scrisa sa raspunda solicitarii Transparency International – Moldova, cerând plata pentru informatia solicitata, iar Întreprinderea de Stat „Calea Ferata a Moldovei” a dat un raspuns neclar, astfel încât informatia furnizata nu a putut fi utilizata. Termenul în care s-a raspuns a variat între 2 zile (Centrul de Creatie Legislativa) si 80 de zile (Departamentul pentru promovarea turismului), desi, conform Legii privind accesul la informatie, institutia publica trebuie sa raspunda la solicitarile de informatie în termen de 15 zile. În termenul prevazut de lege au raspuns 39 de institutii (41%), adica mai putin de jumatate din institutiile monitorizate. La evaluarea termenului în care a fost dat raspunsul s-a tinut cont de faptul ca o buna parte a cererilor si majoritatea raspunsurilor au fost expediate prin posta. Totusi, se observa ca autoritatile publice ofera informatiile de interes public cu multa întârziere - timpul în

care s-a raspuns la aceasta cerere a fost în medie peste 20 de zile. Ar trebui de mentionat pozitiv faptul ca toate institutiile solicitate au oferit raspunsuri pe foi cu antet, indicând adresa si datele de contact ale institutiei. În 48 de raspunsuri a fost indicat si executorul acestuia, precum si datele de contact ale persoanei respective.

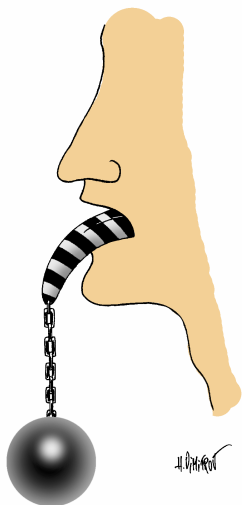

Analiza continutului raspunsurilor (Tabelul 2) denota ca functionarii multor institutii centrale si locale nu respecta prevederile Legii privind accesul la informatie, desi de la adoptarea legii au trecut deja patru ani. Doar 48 de autoritati si institutii publice (50%) au oferit un raspuns complet la cererea de informatii. O precizare ce tine de continutul raspunsurilor este si aceea ca atunci când a solicitat informatii cu privire la numarul de cereri adresate de cetateni, Transparency International – Moldova a avut în vedere cererile facute în baza Legii privind accesul la informatii, însa multe institutii au oferit date privind numarul general de petitii, plângeri si cereri de alt gen parvenite din partea

cetatenilor. De exemplu, Departamentul Tehnologii Informationale indica, în raspunsul dat, un numar de 349 820 de cereri de informatii, Ministerul Afacerilor Interne – 117 314, Departamentul Migratiune – 22 mii de cereri. Evident, aceste cereri nu priveau toate accesul la informatii, conform prevederilor Legii privind accesul la informatie, ci, mai degraba, erau cereri de perfectare a diferitelor documente, petitii, plângeri, etc. Majoritatea institutiilor semnaleaza ca au satisfacut toate solicitarile de informatii parvenite de la cetateni sau persoane juridice. În doar câteva raspunsuri, MEPO, Departamentul Standardizare si Metrologie, DTI, SIS, Curtea de Conturi, Procuratura Generala si Departamentul Vamal mentioneaza ca nu au satisfacut un numar anumit de cereri, indicând si motivul pentru care nu s-a raspuns sau s-a refuzat furnizarea informatiei. O alta parte din institutii au mentionat ca în adresa lor nu au parvenit solicitari de informatii în scris din partea cetatenilor. Analiza celorlalte compartimente ale acestui studiu denota ca situatia nu e tocmai asa. De exemplu, Ministerul Energeticii sustine, în raspunsul trimis Transparency International – Moldova, ca nu a înregistrat nici o solicitare privind informatiile de interes public, însa în Tabelul 4, în care este prezentata experienta privind accesul la informatie a Centrului de Investigatii Jurnalistice si a Asociatiei Presei Independente se arata ca în ianuarie 2004 API a solicitat, facând referire la Constitutia Republicii Moldova si la Legea privind accesul la informatie, de la Ministerul Energeticii o informatie privind numarul de angajati ai ministerului care au fost disponibilizati din functie pe parcursul anilor 2001-2004 si motivele concedierii acestora, cerere careia Ministerul Energeticii nu i-a dat curs.

Concomitent s-a urmarit daca institutiile publice respecta dispozitiile art.11 din Legea privind accesul la informatie, ce prevede, între altele, ca „în scopul garantarii liberului acces la informatiile oficiale, furnizorul de informatii: ... b) va numi si va instrui functionarii responsabili pentru efectuarea procedurilor de furnizare a informatiilor oficiale; c) va elabora regulamente cu

privire la drepturile si obligatiile functionarilor, în procesul de furnizare a documentelor, informatiilor oficiale”. Referitor la Regulamentul cu privire la drepturile si obligatiile functionarilor în procesul de furnizare a documentelor, informatiilor oficiale s-a constatat ca multe autoritati înca nu au asemenea regulamente. Doar 18 institutii, din totalul de 66 (18,9 la suta), au indicat ca au elaborat Regulamentul privind modul de oferire a informatiilor de interes public, desi doar 4 din ele au atasat la raspuns copia regulamentului: Administratia de Stat a Aviatiei Civile, Agentia de Stat pentru Protectia Proprietatii Industriale, Banca Nationala a Moldovei si Departamentul Dezvoltarea Turismului. Ministerul Economiei a anexat la raspuns un ordin „Cu privire la organizarea procesului de informare publica în cadrul Ministerului”. Din raspunsurile parvenite de la presedintii de raioane s-a constat ca nici unul din executivele raionale nu dispune de un regulament privind drepturile si obligatiile functionarilor în procesul de furnizare a documentelor, informatiilor oficiale. În aceasta ordine de idei, necesita a fi mentionat faptul ca unii presedinti de raioane (Nisporeni, Rezina, Causeni) s-au aratat dispusi de a colabora în acest sens si au solicitat asistenta în elaborarea unui regulament conform Legii privind accesul la informatii. Comisia Electorala Centrala de asemenea a solicitat asistenta în vederea elaborarii regulamentului în cauza. Totodata, trezeste îngrijorare faptul ca unii respondenti sustin ca nici nu au nevoie de un regulament. La întrebarea daca posedă regulamentul privind furnizarea informatiilor de interes public, conducerea Academiei de Stiinte a Moldovei raspunde ca „este suficienta Legea cu privire la accesul la informatie”, desi tocmai aceasta lege prevede elaborarea unui astfel de regulament. Un furnizor de informatii (cazul Ministerului Sanatatii) afirma în acest sens ca „... la compartimentul dat se conduce de legislatia în vigoare si nu dispune de un asemenea regulament...” Aceasta presupune necunoasterea legii. Or, legea obliga furnizorii de informatii sa elaboreze asemenea documente.

Cât privește existența în cadrul instituțiilor publice a unei persoane abilitate cu dreptul de a furniza informația de interes public, s-a constatat că în doar 11 instituții nu există o așa persoană. Unii conducători motivează lipsa acestor funcționari prin faptul că „obligatiunile funcționale nu prevăd în mod special astfel de activitate” (cazul Agenției de Stat pentru Rezerve Materiale și Ajutoare Umanitare) sau că nu dispun de unități disponibile pentru așa ceva și că nici nu este cazul (cazul

Academiei de Științe a Moldovei), deși Legea privind accesul la informație stipulează explicit, în articolul 11, că „furnizorul de informații (...) va numi și va instrui funcționarii responsabili pentru efectuarea procedurilor de furnizare a informațiilor oficiale”. În multe cazuri, responsabilul pentru relații cu publicul este de fapt purtătorul de cuvânt al instituției sau șeful Serviciului de presă. Din 84 de instituții, care au menționat că în cadrul acestora există persoane responsabile pentru furnizarea informației oficiale, doar trei - Ministerul Reintegrării, Executivul Drochia și AGEPI - indică numele persoanelor respective, însă fără a include datele de contact ale acestora și doar o singură instituție - ASAC - indică numele și coordonatele responsabilului pentru relații cu publicul.

Doar în două cazuri (Departamentul “Moldova-Vin” și Comisia Electorală Centrală) răspunsul a fost semnat de responsabilul pentru relații cu publicul, în mare parte răspunsurile fiind semnate de conducătorii instituției. Aceasta denotă că responsabilii pentru oferirea informațiilor de interes public nu sunt împuterniciți cu

dreptul de a semna raspunsurile la solicitarile de informatii. Prin urmare, acestia nu sunt abilitati cu drepturi reale de a furniza informatia oficiala, informatia fiind furnizata numai dupa ce este verificata de seful institutiei.

Din raspunsurile la întrebarea privind numarul litigiilor de judecata în care a fost antrenata institutia ca urmare a refuzului de a prezenta informatia solicitata am dedus ca pe parcursul anilor 2003-2004 au avut loc doar 11 procese privind îngradirea accesului la informatie. În 3 cazuri institutia publica a pierdut procesul: este vorba de Procuratura Generala, Centrul pentru Combaterea Crimei Economice si Coruptiei si Agentia de Stat pentru Drepturile de Autor. În alte 3 cazuri reclamantul si-a retras cererea de chemare în judecata, iar în 4 – cererile au fost scoase de pe rol. Într-un caz institutia de stat a furnizat informatia solicitata pe parcursul procesului, iar doua cazuri sunt în curs de examinare. De mentionat ca informatia din raspunsurile parvenite de la institutiile publice nu reflecta situatia reala, daca tinem cont ca o buna parte din institutiile centrale au refuzat sa raspunda solicitarii Transparency International – Moldova. Datele Tabelului 4 denota ca actualmente sunt pe rol cel putin 6 procese împotriva institutiilor publice centrale pe motiv ca acestea îngradesc accesul la informatia de interes public. Centrul de Investigatii Jurnalistice a verificat si a constatat ca, în afara de cele mentionate, în ultimele trei luni au fost pornite mai multe procese împotriva institutiilor centrale în legatura cu îngradirea accesului la informatie. De exemplu, publicatiile “M????????? ??????????” si „Glasul Natiunii” se afla în litigiu cu Presedintele pe motiv ca le-a fost îngradit accesul la informatie; din acelasi motiv, publicatia “Timpul” a actionat în judecata Cancelaria de Stat si Agentia Nationala pentru Achizitii Publice.

Daca vom analiza datele însumate în tabelele 3 si 4, vom vedea ca în mai multe cazuri institutiile publice au refuzat sa satisfaca solicitarile de informatie ale cetatenilor, ceea ce constituie o încălcare grava a Constitutiei Republicii Moldova, Legii privind

accesul la informatie si a Conventiei Europene pentru Drepturile si Libertatile Fundamentale ale Omului.

Dupa cum vedem, în perioada monitorizata în instanțele de judecata au fost puse pe rol mai mult de 10 procese, ca urmare a încălcării dreptului de acces la informatie. Cu toate acestea, practic toate institutiile chestionate au afirmat ca încălcări ale legislatiei privind accesul la informatie nu au fost admise si ca nici un functionar nu a fost sanctionat pentru neoferirea informatiei de interes public. Procuratura Generala totusi ne informeaza ca un functionar a fost sanctionat si eliberat din functie pentru ca a furnizat presei anumite informatii. Aceasta, în pofida faptului ca art.7 al Legii privind accesul la informatie prevede, între altele, ca „nimeni nu poate fi pedepsit pentru ca a facut publice anumite informatii cu accesibilitate limitata, daca dezvaluirea informatiilor nu atinge si nu poate sa atinga un interes legitim legat de securitatea nationala sau daca interesul public de a cunoaste informatia depaseste atingerea pe care ar putea sa o aduca dezvaluirea informatiei”.

Concluzia care se desprinde din analiza raspunsurilor la demersul Transparency International – Moldova parvenite de la institutiile monitorizate e ca cetatenii nu cunosc ca au dreptul sa solicite informatii de la institutiile centrale si locale, de unde si numarul foarte mic de cereri formulate în baza Legii privind accesul la informatie indicat de institutiile monitorizate. Pe de alta parte, cetatenii nu cunosc ca au dreptul sa atace pe cale judiciara refuzul autoritatilor de a furniza informatia solicitata. Articolul 23 al Legii privind accesul la informatie stipuleaza ca “în cazul în care persoana care considera ca drepturile sau interesele legitime în ceea ce priveste accesul la informatie i-au fost lezate, precum si în cazul în care nu este satisfacuta de solutia data de catre conducerea furnizorului de informatii sau de catre organul ierarhic superior al acestuia, ea poate ataca actiunile sau inactiunea furnizorului de informatii direct în instanta de judecata competenta”. Mentionam ca pe nici una din paginile web ale

institutiilor publice centrale si locale nu exista informatii cu privire la caile de atac pe care le pot utiliza cetatenii în cazul în care li se refuza accesul la informatia oficiala, desi aceasta constituie o obligatiune pentru fiecare institutie publica, prevazuta în Legea privind accesul la informatie.

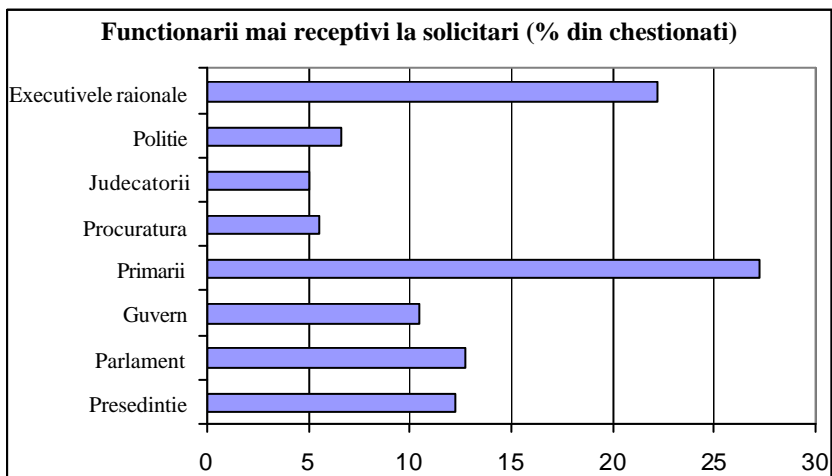

Deci, concluzia la acest capitol ar fi ca, pe de o parte, o parte considerabila a societatii civile nu cunoaste ca are anumite drepturi privind solicitarea de informatii, în felul acesta realizându-si un alt drept – de a participa la guvernare, iar, pe de alta parte, o buna parte de functionari nu cunosc prevederile legislatiei în vigoare, si anume ca sunt obligati sa ofere informatia la cererea cetatenilor, sa informeze operativ si corect societatea despre activitatile institutiei care este finantata din banii publici.

1.4 Testarea gradului de cunoastere de catre cetateni a dreptului la informatie

Conditia *sine qua non* pentru implementarea cu succes a unui act normativ este cunoasterea lui de catre cei carora acesta se adreseaza – titularii de drepturi, pe de o parte, si cei în a caror sarcina cad obligatiile corelative acestor drepturi, pe de alta parte. În acest scop în patru localitati rurale - Balasesti (Sângerei), Sestaci (Soldanesti), Cazanesti (Telenesti), Budesti (Chisinau) - si în municipiul Chisinau a fost realizat un sondaj de opinie publica. În cadrul sondajului au fost chestionati în mod aleatoriu 180 de respondenti: 90 - din localitatile rurale si 90 - din municipiul Chisinau. Dintre acestia, 40,6% poseda studii superioare si 59,4 % - studii medii si medii de specialitate. Din totalul respondentilor, 30,5% au vârsta cuprinsa între 18-29 de ani, 57,2 % – între 30-59 de ani si 12,2 % au vârsta de peste 60 de ani.

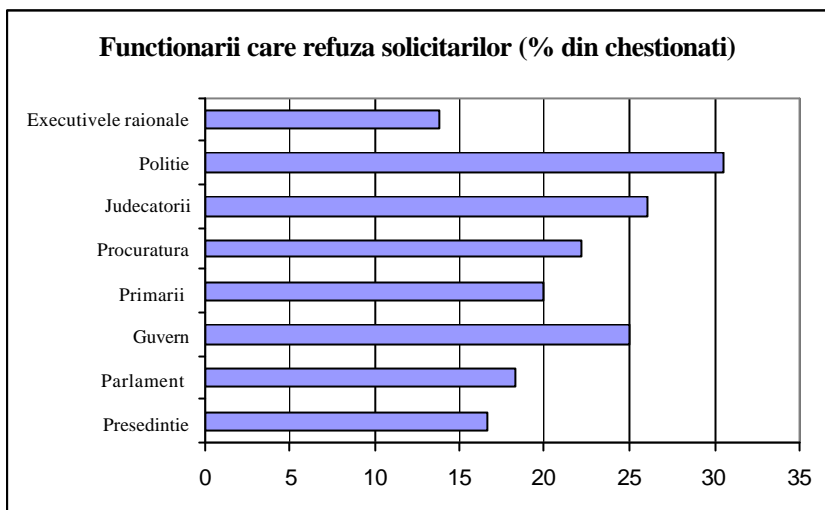
La întrebarea daca cunosc ca au dreptul sa solicite de la autoritati informatie de interes public, doua treimi (66,6%) au raspuns ca își cunosc acest drept, iar 33,4 la suta au mentionat ca nu cunosc despre acest drept.

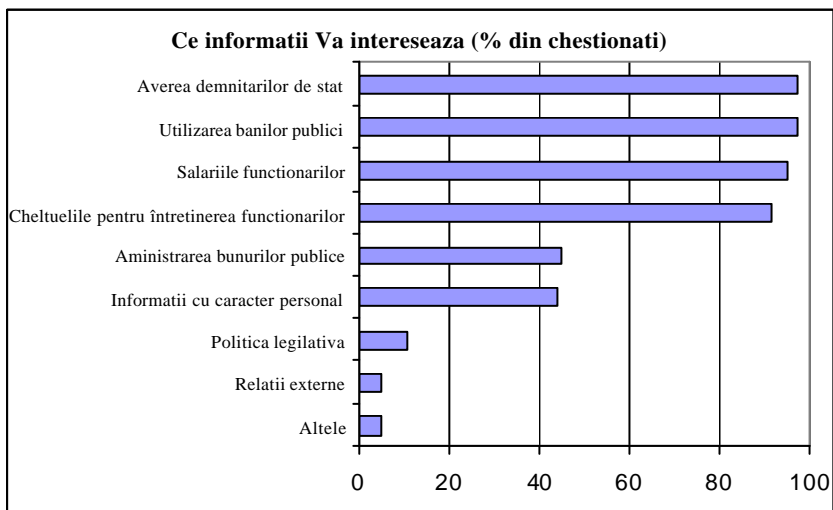
Un alt set de întrebări din chestionar a vizat exercitarea dreptului la informație și gradul de transparență a autorităților publice centrale și locale. Întrebați dacă au solicitat vreodată informație în baza Legii privind accesul la informație, fiecare al doilea respondent a răspuns afirmativ. Din totalul respondenților care au solicitat informație, circa două treimi au menționat că au primit răspuns, ceilalți (39,8%) – că le-a fost încălcat acest drept, deoarece autoritățile nu au dat nici un răspuns. Aproape fiecare al doilea dintre cei care au obținut un răspuns la solicitarea de informație (44,4%), a menționat că răspunsul a venit cu întârziere. Răspunsuri la timp au primit 56,6 % din numărul celor care au solicitat informație. Mai mult de două treimi (72,3%) din totalul celor care au primit, la timp sau cu întârziere, un răspuns au menționat că răspunsul primit a fost incomplet, confuz sau chiar incompetent.

Solicitați să evalueze comportamentul funcționarilor în cazul în care s-a cerut direct informație de interes public, 80,7 % au semnalat că funcționarii cu care au discutat au răspuns amabil și doar 9,8 la sută au indicat că li s-a răspuns pe un ton nepolitic. Totodată, 9,5 % dintre cei care au solicitat informație direct de la autorități, au menționat că funcționarii au refuzat să discute.

Rugați să aprecieze gradul de receptivitate a instituțiilor publice centrale și locale la solicitările cetățenilor, participanții la sondaj au plasat printre cele mai receptive primăriile (27,2%) și direcțiile din cadrul executivului raional (22,2%). Dintre instituțiile centrale cele mai deschise către cetățeni sunt, în opinia celor chestionați, au fost Parlamentul și Presedinția - cu 12,7 % și, respectiv, 12,2%. La capitolul „refuza să răspundă” întâietatea o detin organele de poliție și judecătoriile - cu 30,5 % și, respectiv, 26,1 %, după care urmează Guvernul - cu 25,0% și organele procuraturii - cu 22,2 %.

Pentru a identifica informatiile care prezinta interes sporit pentru societate, în chestionar a fost inclusa întrebarea „Ce fel de informatie v-ar interesa sa aflati de la autoritatile publice?”, respondentilor oferindu-li-se posibilitatea sa opteze concomitent pentru mai multe variante.

Deoarece oamenii de afaceri reprezintă unul dintre cele mai active grupuri sociale, s-a realizat și un mini-sondaj și printre reprezentanții businessului, pentru a afla dacă aceștia știu de existența legii numite și, aspect important, dacă au exercitat dreptul de acces la informație. Nu s-a pretins de a realiza, la acest capitol, o cercetare sociologică adâncă, ci de a scoate în vîleag unele tendințe.

Și deoarece cei responsabili în cadrul întreprinderilor de întocmirea oricăror demersuri oficiale sunt jurisperșii acestora, anume ei au fost cel mai des intervievați.

O primă concluzie care se impune e că majoritatea respondenților a auzit de existența Legii privind accesul la informație, mai puțin, din păcate, sunt care au citit-o. La întrebarea dacă au solicitat informații în temeiul acestei legi majoritatea au dat un răspuns negativ. Fiind întrebați de ce nu o fac, interlocutorii, chiar dacă au formulat diferit răspunsul, acesta se rezuma la expresia interpretabilă „avem informația care ne interesează...”. Cei care au exercitat totuși acest drept au afirmat că informația a fost prezentată peste termenul legal și incomplet. Aproape toți cei chestionați au spus că informația care îi interesează vizează mai mult mediul de afaceri, în special plata taxelor, impozitelor, interpretarea unor texte de acte normative.

Înca la începutul reformelor democratice, era frecvent repetată ideea că plata impozitelor din afacerile private îi fac pe impozabili interesați de felul în care statul administrează banii publici. Am verificat realizarea acestei legități. Cu regret, interesul s-a dovedit a fi scăzut. Nimeni din reprezentanții businessului nu a negat importanța gestiunii eficiente a banilor publici. Unii au făcut referire chiar la consilierii pe care îi au organele reprezentative ale administrației publice locale ce supraveghează acest proces. Totuși, după cum s-a exprimat unul din respondenți, „treaba noastră e să plătim impozitele, nu mai reușim să controlăm și cum se cheltuiesc acestea”.

1.5 Experimentul privind solicitarea de catre cetateni a informatiilor de interes public de la institutiile publice centrale

Experimentul a constat în expedierea unui set de scrisori prin care se solicitau diverse informatii de interes public unui numar de 25 de institutii publice, dintre care 24 – autoritati centrale si una – locala (Primaria municipiului Chisinau). În perioada 28 iunie – 12 iulie 2004 au fost expediate 75 de solicitari de informatie din partea cetatenilor. Acest exercitiu a avut drept scop testarea capacitatii subiectilor vizati de a reactiona prompt si eficient la cererile de acces la informatie, în acord cu principiile Constitutiei Republicii Moldova si ale Legii privind accesul la informatie. Solicitarile de informatii au fost trimise din 5 localitati din Moldova: Balasesti (Sângerei), Sestaci (Soldanesti), Cazanesti (Telenesti), Budesti (Chisinau) si municipiul Chisinau, în care s-a efectuat sondajul sociologic. Cetatenii au fost încurajati de voluntarii Centrului de Investigatii Jurnalistice sa solicite informatii de interes public de la autoritatile centrale, fiind ajutati sa formuleze corect cererile de solicitare a informatiei oficiale.

În cadrul acestui experiment s-a evaluat gradul de transparenta a institutiilor publice, competenta functionarilor publici si masura în care sunt respectate prevederile Legii privind accesul la informatie si drepturile cetatenilor. A fost monitorizat timpul în care s-a raspuns la solicitarile cetatenilor, continutul raspunsului. În Tabelul 3 sunt incluse informatii privind localitatea de unde a fost trimisa solicitarea, termenul în care s-a raspuns, semnatarul raspunsului, daca raspunsul primit era pe foaie cu antet si avea datele de contact ale institutiei. Totodata, acest Tabel evalueaza raspunsurile propriu-zise la cele 75 de solicitari ale cetatenilor.

Fiecarei institutii i-au fost expediate câte 3 cereri de informatie: una comoda, la care institutia ar fi interesata sa raspunda, una neutra – adica se solicita informatia, care, de fapt, trebuia sa fie oferita din oficiu, si o întrebare incomoda, sau cu dificultate, la care institutia nu ar fi interesata sa raspunda. Drept incomode au fost calificate solicitarile de informatie si documente despre cazurile în care functionarii institutiei au fost implicati în fapte de coruptie, despre cazurile de încalcare a obligatiunilor de serviciu, despre utilizarea banilor publici, etc. Exemplele de mai jos si datele Tabelului 3 atesta ca autoritatile fie nu au raspuns la acest gen de solicitari, fie au dat raspunsuri evazive si chiar incompetente, iar unele institutii au încercat chiar sa chestioneze si sa intimideze solicitantii de informatie.

Din totalul de 75 de solicitari de informatie, 17 (23 %) au ramas fara raspuns. Nu au binevoit sa raspunda cetatenilor Inspectoratul Fiscal Principal de Stat – la toate 3 solicitari, Ministerul de Externe – la 2 cereri de informatie, Guvernul, Ministerul Economiei, Ministerul Educatiei, Ministerul de Interne, Ministerul Sanatatii, CCCEC, Academia de Stiinte a Moldovei, Departamentul Tehnologii Informationale – la câte o cerere. Analiza raspunsurilor scoate în evidenta atitudinea de desconsiderare manifestata de functionari fata de cerintele cetatenilor. La doar 33 din cele 75 de cereri de informatie s-a dat un raspuns complet. În 20 de raspunsuri au fost invocate diferite

pretexte pentru a nu oferi informatia sau documentele solicitate în volum complet. În 12 cazuri raspunsurile au fost formulate incorect. În mare parte raspunsurile parvenite de la autoritati aveau un continut evaziv. De exemplu, în câteva cazuri cetateanului i se indica sa caute informatia care îl intereseaza în Monitorul Oficial (MO), în doua raspunsuri se indica numarul MO, iar în celelalte se face doar trimitere la MO. Or, într-o localitate rurala nu prea gasesti colectia integrala a MO. Toate institutiile centrale de stat sunt conectate gratuit la rețeaua electronica intraguvernamentala sau la programele de legislatie si au acces gratuit la toata legislatia în vigoare. Deci, pentru un functionar nu este deloc greu sa transcrie prevederea legii respective si sa o includa în raspunsul oferit. În nici unul din raspunsuri nu a fost oferita copia documentelor solicitate, desi Legea privind accesul la informatie prevede ca autoritatile publice trebuie sa ofere la cerere documentele de interes public sau cele despre activitatea institutiei, mai ales când este vorba de gestionarea banilor publici, inclusiv a bugetului institutiei.

În doar trei cazuri pe foaia de raspuns nu au fost indicate coordonatele institutiei (Parlamentul, Ministerul Apararii si Centrul de Creatie Legislativa), în rest toate raspunsurile au fost date pe foi cu antet si cu datele de contact ale autoritatii care a furnizat informatia.

1.6 În loc de informatie – intimidare

În câteva cazuri cetatenii au fost chestionati si chiar interogati de functionarii institutiilor de la care au solicitat informatia. Aceasta în pofida faptului ca Legea privind accesul la informatie stipuleaza ca orice persoana este absolvita de obligatia de asi justifica interesul pentru informatia solicitata. Câteva cazuri atestate în procesul monitorizarii denota cu claritate ca unele institutii în loc sa ofere informatia au purces la intimidarea cetatenilor care au încercat sa-si exercite un drept constitutional.

Un cetatean din municipiul Chisinau a solicitat Ministerului Educatiei o informatie privind numarul contestatiilor la examenele de bacalaureat si Centrului de Creatie Legislativa – informatii despre procedura de expertizare prealabila a unui proiect de lege. La scurt timp, doua persoane, care nu s-au prezentat, au telefonat, în timpul zilei, la domiciliul solicitantului de informatii, întrebându-i pe copii numele mamei lor si daca ea a facut demersuri de solicitare de informatii. De mentionat ca în cererea sa persoana respectiva nu a indicat numarul de telefon de la domiciliu. Centrul de Creatie Legislativa a furnizat, în câteva zile, informatia solicitata, iar Ministerul Educatiei asa si nu a dat curs solicitarii, desi pentru persoana respectiva era important sa obtina informatia solicitata, deoarece copiii ei contestasera câteva note la examenele de bacalaureat. Este un caz destul de neplacut, daca tinem cont de faptul ca au fost chestionati fara temei legal copii minori.

Un alt caz fost atestat în localitatea Cazanesti, Telenesti. O cetateana, care a solicitat de la Departamentul Vamal informatii privind numarul angajatilor organelor vamale care au fost demisi din functie pentru încălcarea obligatiunilor de serviciu pe parcursul anilor 2002-2004, numarul proceselor penale pornite împotriva vamesilor si câti din ei au fost condamnati în perioada mentionata, în loc sa primeasca informatia ceruta, a fost vizitata, la 21 iulie, la serviciu, de catre un functionar de la institutia vizata. Functionarul mai întâi a precizat numele ei, verificând si numele de domnisoara pe care îl cunostea deja, apoi a început sa-i adreseze întrebări în legatura cu informatia solicitata: cine ia scris cererea, cine a impus-o sa solicite asemenea informatie, de ce are nevoie de aceasta informatie, daca a avut sau nu probleme la vama etc. Cetateana respectiva ia explicat functionarului ca aude în permanenta la Televiziunea Nationala informatii privind implicarea multor functionari în fapte de coruptie, ca se tot lupta cu cei corupti si ca ar fi dorit sa afle ce se face în acest sens la vama. Pâna la urma, functionarul a convins-o sa semneze un proces-verbal în care ea mentiona ca nu are nevoie de raspuns la cererea înaintata. În rezultat, la câteva zile, Departamentul Vamal i-a raspuns în scris ca „datele solicitate fac parte din informatiile cu accesibilitate limitata ce constituie secret de serviciu si, în scopul asigurarii regimului confidential în organele serviciului vamal (aprobat prin Instructiunea privind asigurarea regimului confidential si secretului comercial în lucrul cu documente vamale), prezentarea acesteia este imposibila”. Pe lângă faptul ca informatia solicitata nu constituie secret de stat si ca cetatenii au dreptul sa stie despre cazurile în care functionarii, platiti din banii publici, încalca legea si se implica în activitati de coruptie, mentionam ca în cazul dat au fost admise un sir de abuzuri. În primul rând, un functionar public poate întocmi un proces-verbal, în conditiile legii, doar în scopul constatarii unor ilegalitati, si nu cu orice ocazie. De când exercitarea unui drept poate face obiectul unui proces-verbal? În cazul dat, procesul-verbal a fost semnat în lipsa martorilor, iar persoanei careia i s-a solicitat sa

semneze actul respectiv nu i s-a remis o copie, așa cum prevede legea, nu i s-a spus ce drepturi are înainte de a i se cere semnatura, etc. Evident, functionarul respectiv a pierdut o zi de munca, pentru care este platit de contribuabili, ca sa se deplaseze la Cazanesti.

Si în cazul autoritatilor de mentinere a ordinii publice am constatat ca cetatenii care au trimis cereri de solicitare a informatiilor de interes public au fost verificati înainte de a li se da raspunsuri. De exemplu, un cetatean din localitatea Budesti, care a solicitat o informatie de la MAI a indicat doar numele de familie si numele mic. În raspunsul primit era indicat patronimicul persoanei, ceea ce denota ca aceasta persoana a fost verificata în baza de date a MAI. În schimb, raspunsul pe care l-a dat institutia respectiva a fost evaziv. Iata ce i-a raspuns MAI cetateanului care a vrut sa afle „câti angajati ai organelor de interne au fost demisi din functie pentru încalcare obligatiunilor de serviciu, câte procese penale au fost pornite împotriva politistilor si câti dintre acestia au fost condamnati”: „...Va aducem la cunostinta ca informatia la care va referiti în scrisoare în repetate rânduri a fost elucidata în editiile periodice, furnizata participantilor la conferintele de presa, organizate periodic de catre centrul de presa al MAI, precum si la emisiunile Televiziunii Nationale cu acces garantat la informatii pentru fiecare cetatean”.

În procesul monitorizarii s-a înregistrat si un caz fericit. Un invalid din satul Sestaci, Soldanesti, a solicitat Presedintiei informatii privind sursele din care au fost procurate, în primavara curenta, automobilele oferite unor invalizi, participanti la razboaie, si criteriile dupa care s-au acordat acestea. Cetateanul își motiva solicitarea prin faptul ca este invalid si ca de soarta sa nu s-a interesat nimeni niciodata. La câteva zile, Presedintia l-a înstiintat ca demersul sau a fost redirectionat Guvernului spre examinare, iar dupa alte trei zile Cancelaria de Stat îl înstiinteaza ca demersul lui a fost trimis spre examinare Ministerului Muncii

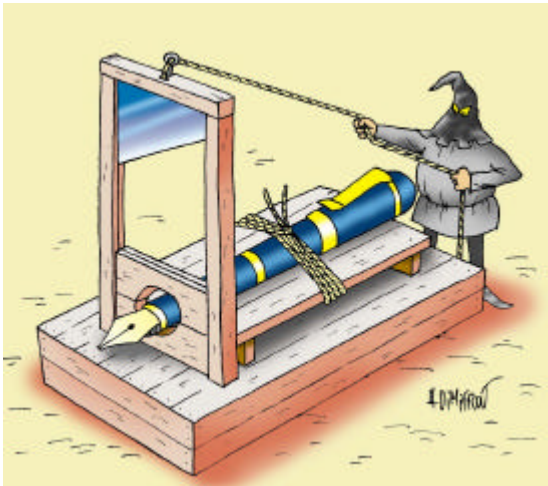
si Protectiei Sociale, apoi un functionar de la acest minister s-a interesat de soarta acestuia si, la scurt timp, i s-a adus acasa un carucior cu rotile.

1.7 Experienta Centrului de Investigatii Jurnalistice si a Asociei Presei Independente privind accesul la informatie

Tot la aceasta etapa a studiului a fost analizata si experienta privind accesul la informatie a jurnalistilor din cadrul Centrului de Investigatii Jurnalistice si a Asociei Presei Independente. Au fost studiate solicitarile de informatie trimise la 26 de institutii publice în perioada 2003-2004 si raspunsurile primite de la institutiile publice. Jurnalistii din cadrul organizatiilor mentionate au realizat pe parcursul anilor 2003 -2004 mai multe investigatii privind implicarea unor demnitari în activitati de coruptie, utilizarea irationala a banilor publici etc. Informatia solicitata viza anumite subiecte de interes public supra carora lucrau la acel moment jurnalistii. În perioada mentionata, jurnalistii au solicitat informatie, prin 82 de demersuri scrise, de la 26 de autoritati publice (Tabelul 4). S-a raspuns doar la 47 de solicitari. Patru raspunsuri contineau, de fapt, refuzul în scris al institutiilor de a furniza informatia. Trei din refuzurile facute în scris revin Departamentului Vamal, care a cerut plata pentru informatia solicitata. În alt caz, Ministerul Muncii si Protectiei Sociale a refuzat sa furnizeze informatia privind numarul de functionari ai ministerului demisi sau care sau concediat în ultimii ani, pe motiv ca ministerul nu ar detine asemenea informatie, desi mai multe ministere au oferit o informatie completa la o asemenea solicitare.

Printre institutiile care raspund în termen si care, în mare parte, ofera un raspuns complet nominalizam Curtea de Conturi si Ministerul Reintegrarii. Printre institutiile care neglijeaza cererile de solicitare de informatii este Cancelaria de Stat, care pâna în prezent nu a dat raspuns la cele 6 solicitari de informatii, desi toate acestea vizau informatii de interes public, Guvernul fiind

institutiile care trebuie să pună în aplicare Legea privind accesul la informație. Cancelaria de Stat nu a răspuns demersurilor nici chiar după ce a fost acționată în judecată de Asociația Presei Independente. Actualmente, la Curtea de Apel sunt puse pe rol trei procese împotriva Cancelariei de Stat pentru îngrijirea accesului la informație. Alte trei procese privind îngrijirea accesului la informații, aflate în curs de examinare, vizează Procuratura Generală, Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției și Ministerul Afacerilor Externe. În toamna anului 2003, API a câștigat, în premieră, două procese, care vizau accesul la informație, pornite împotriva Procuraturii generale și Centrului pentru Combaterea Crimei Economice și Corupției. Ambele instituții, însă, au îndeplinit cu mare întârziere hotărârea instanței, prin care erau obligate să furnizeze informația solicitată.

Concluziile care se desprind din analiza experienței API și a Centrului de Investigatii Jurnalistice ar fi că, dacă la începutul anului 2003, instituțiile de stat, practic, nu știau ce trebuie să răspundă la solicitările în scris ale jurnaliștilor, apoi după ce două instituții au

pierdut procesele de judecată în legătură cu îngrijirea accesului la informație, atitudinea funcționarilor în acest sens s-a schimbat. Deja se răspunde în termen la solicitările de informații. La început, și această tendință se mai observă, instituțiile dădeau răspunsul în 30 de zile, așa cum prevede Legea privind petiționarea. Cu timpul, juristii instituțiilor de stat au consultat

Legea privind accesul la informatie si, în ultimul timp, structurile de stat se straduie sa raspunda în termen de 15 zile. Instructiunile care au fost chemate în judecata în legatura cu accesul la informatie la fel raspund în termen si raspunsurile lor sunt mai documentate, mai competente. Bineînțeles, exista înca destule cazuri în care informatia solicitata este calificata drept secret de stat, se refuza la fel prezentarea informatiilor despre angajatii implicati în activitati de coruptie, ca, de altfel, si informatia referitoare la veniturile functionarilor si ale membrilor familiilor lor. Ceea ce au mai dedus jurnalistii este ca în ultimii doi ani informatia furnizata de structurile de stat este filtrata si furnizata doar cu acordul sefilor. Aceasta tendinta s-a profilat mai cu seama în ultimii doi-trei ani.

Se creeaza impresia ca functionarii se tem sa vorbeasca cu ziaristii. Si nu pentru ca nu ar detine informatia solicitata, ci pentru ca în structurile de stat sa instituit un control drastic asupra circulatiei informatiei oficiale, mai cu seama a documentelor. Persoanele banuite ca au furnizat ziaristilor informatii pe cale legala, dar care scot în vileag actiuni mai putin legale ale demnitarilor, pot fi destituite fara motiv. Presei îi este furnizata doar informatia care le convine functionarilor de stat. Din aceasta cauza functionarii refuza sa raspunda la solicitarile telefonice ale jurnalistilor, fiind necesar de foarte mult timp pentru obtinerea sau verificarea anumitor informatii. În majoritatea cazurilor, când se solicita informatii la telefon, functionarii spun ca vor raspunde doar la demersuri oficiale trimise pe adresa conducatorului institutiei. De multe ori jurnalistii sunt trimisi de la un functionar la altul, astfel încât pâna la urma nu mai pot obtine informatia solicitata. Aceasta stare de lucruri afecteaza operativitatea prezentarii informatiei de interes public. Totodata, se evidentiaza faptul ca functionarii de rând nu cunosc prevederile Legii privind accesul la informatie, iar cei din rangurile superioare fie ca nu le cunosc, fie ca le ignora cu buna-stiinta.

La capitolul justitie, lucrurile s-au schimbat în rau. Dacă primele două procese privind îngrădirea accesului la informație s-au încheiat în termen de 2 săptămâni, instanța dând câștig de cauză jurnaliștilor, apoi procesele care au urmat decurg foarte anevoios. De exemplu, patru procese împotriva Cancelariei de Stat, care au început în aprilie, mai, iunie și iulie 2004, la momentul finalizării studiului (septembrie 2004) erau în proces de examinare. La fel, procesul API împotriva CCCEC, care a început în luna mai, se mai examinează. De menționat că în unul din procesele pornite împotriva Cancelariei de Stat și în cel pornit împotriva CCCEC este vorba de veniturile funcționarilor, de salarii, deci nu ar trebui să constituie un secret de stat. În alt caz, Cancelaria de Stat a refuzat să furnizeze informația cu privire la gestionarea banilor acumulați în cadrul maratonului privind restabilirea Complexului monastic Capriana. Deci, în toate este vorba de informație de interes public. E de menționat că de la începutul anului 2004 toate procesele ce vizează îngrădirea accesului la informație puse pe rol la Curtea de Apel revin aceluiași doi judecători, adică aceștia examinează de fiecare dată cazurile de îngrădire a accesului la informație și până în prezent în nici un caz jurnaliștii nu au câștigat, deși este vorba de încălcarea unor drepturi consacrate nu numai în legislația țării, ci și în cea internațională.

Analiza unor probleme juridice cu care s-au confruntat jurnaliștii din cadrul API și CIN în procesul de solicitare a informației, dar și în procesele de judecată în legătură cu îngrădirea accesului la informație, este

prezentata în Capitolul III al prezentului studiu.

1.8 Analiza volumului de informatii oferit din oficiu de catre institutiile publice

Legea privind accesul la informatie prevede explicit ca fiecare institutie publica trebuie sa comunice „din oficiu“ o serie de informatii de interes public. Am folosit drept punct de pornire pentru studiu prevederile Legii privind accesul la informatie, potrivit carora orice furnizor de informatii va face publica din oficiu un anumit set de informatii, între care: „a) descrierea structurii institutiei si adresa acesteia; b) descrierea functiilor, directiilor si formelor de activitate ale institutiei; c) descrierea subdiviziunilor cu competentele lor, programului de lucru al acestora, cu indicarea zilelor si orelor de audienta a functionarilor responsabili de furnizarea informatiilor, documentelor oficiale; d) deciziile finale asupra principalelor probleme examinate”. De asemenea, institutiile publice sunt obligate, potrivit Legii, sa puna, din oficiu, la dispozitia cetatenilor informatii generale despre sursele financiare, bugetul, bilantul contabil al institutiei, programele si strategiile proprii si caile de atac ale solicitantului.

Modul în care institutiile publice ofera din oficiu informatii de interes public a fost studiat în doua etape: în iunie-august 2004 au fost monitorizate paginile web ale institutiilor publice centrale, iar la începutul lunii septembrie a fost efectuat un sondaj telefonic în care s-a testat, în mod practic, disponibilitatea functionarilor publici de a oferi din oficiu datele de contact ale institutiei si numele persoanei responsabile de furnizarea informatiei, precum si veridicitatea informatiei prezentate pe paginile Internet ale institutiei.

Studierea paginilor Internet ale autoritatilor publice

La aceasta etapa a fost studiat continutul paginilor web ale institutiilor publice. Au fost propuse monitorizarii un numar de 66 de institutii publice, inclusiv 64 de nivel central si 2 de nivel

local (Primaria municipiului Chisinau si Guvernatorul UTA Gagauzia). Examinarea paginilor web ale institutiilor publice s-a facut dupa urmatoarele criterii: prezenta adresei paginii în Internet, coordonatele prin care poate fi contactata autoritatea (denumirea institutiei, sediul, numerele de telefon, fax, adresa e-mail), numele si prenumele persoanelor din conducerea autoritatii si ale functionarului responsabil de difuzarea informatiilor publice, programul de audiente, legislatia si regulamentele de functionare a institutiei si a subdiviziunilor acesteia, documentatia specifica activitatii institutiei: organigrama, sursele financiare, bugetul si bilantul contabil al institutiei; anunturile privind licitatiile publice. De asemenea, s-a urmarit daca pe paginile Internet ale institutiilor publice exista informatia privind modurile în care pot fi contestate si atacate deciziile autoritatilor publice în cazul în care o persoana se considera vatamata în ceea ce priveste exercitarea dreptului de a avea acces la informatiile de interes public. Alte câteva criterii de evaluare a paginilor web tin de actualizarea paginii si de versiunea engleza sau în alte limbi a paginii web. Totodata, s-a facut o trecere în revista a calitatilor si a defectelor paginilor Internet ale institutiilor publice. Rezultatele evaluarii la acest capitol sunt urmatoarele (Tabelul 5):

Din totalul institutiilor publice monitorizate 21 nu poseda pagina web, ceea ce constituie 31,8 la suta. Din 45 de institutii care poseda pagina web doar 27 au site propriu, iar în cazul a 18 institutii pagina web poate fi accesata doar de pe site-ul guvernamental **www.moldova.md**. De mentionat ca paginile Internet ale unor institutii nu au putut fi accesate (www.aap.moldova.md, www.cca.md si www.cadastre.net.md).

Coordonatele institutiei, adica adresa, numarul de telefon, fax, adresa electronica se regasesc doar pe 26 de pagini web si doar în 15 dintre acestea este indicat si numele persoanei de contact. Cât priveste organigrama institutiei – completa, adica cu numele, functiile si datele de contact ale functionarilor, poate fi gasita doar pe cinci pagini web: ale Ministerului Energeticii, Ministerului Sanatatii, Ministerului Culturii, Agentiei Nationale pentru Reglementari în Telecomunicatii si Informatica si Primariei municipiului Chisinau. La alte 14 institutii pagina web contine organigrama, dar fara a fi indicate datele de contact ale functionarilor si, în unele cazuri, fara numele acestora. Ministerul Finantelor si Ministerul Afacerilor Externe, de exemplu, indica doar structura institutiei. În multe cazuri informatia continuta în paginile web, inclusiv organigrama, este învechita. De exemplu, într-o lista a membrilor Guvernului plasata pe pagina <http://e-gov.moldova.md>, la data de 11 iulie 2004, printre ministri îi puteai regasi pe Domnii Stefan Odagiu, Anatol Cuptov, Gheorghe Sima, Ion Pacuraru, Ion Morei, Nicolae Dudau si Gheorghe Duca, care, la acea data, nu se mai aflau în fotoliile de

ministru. În organigrama Ministerului Economiei, de exemplu, actualul ministru Marian Lupu figurează în calitatea de ministru și în calitatea de viceministru. La fel, pe paginile accesate de pe site-ul **Moldova.md** ale Ministerului Energeticii și Ministerului Justiției, printre viceministri, în luna iulie, se mai aflau Domnii Victor Cretu și, respectiv, Victor Vicico și Felix Vârlan, care demult nu mai dețin funcțiile respective. Pe o altă pagină a Ministerului Justiției, aflată pe site-ul www.rol.md, ministrul justiției este Valeria Sterbet, care a deținut această funcție cu câțiva ani în urmă. La un șir de ministere toată informația de pe pagina web se reduce la pozele și biografia ministrului, în cele mai dese cazuri și ale viceministrilor (Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Ministerul Muncii). O pagină a Procuraturii Generale, care poate fi accesată de pe www.rol.md, conține doar fotografia fostului Procuror General Mircea Iuga și un citat dintr-un interviu acordat revistei „Legea și viața”. La unele instituții informațiile și documentele plasate pe pagina web sunt doar în limba rusă. Majoritatea paginilor web conțin și varianta în limba rusă sau engleză. În câteva cazuri varianta în limba rusă a paginii conține mai multă informație decât cea în limba română și este actualizată mai des. În ce privește varianta engleză a paginii, ea există la două treimi din instituțiile monitorizate, însă se actualizează zilnic și conține informație deplină doar la DTI, MAI și AGEPI. În rest, informația în limba engleză este în volum foarte mic și învechită, iar în multe cazuri nici nu reflectă realitatea. De exemplu, la Ministerul de Externe rubrica *Transnistria* nu conținea nici un fel de informație. La Departamentul Privatizării informația pusă pe pagina Internet nu a fost reînnoită din 2002. Evident, oferta de privatizare, propusă de Moldova, de mult nu mai e valabilă. Mai mult, în informația de pe pagina Internet a DP Republica Moldova are un regim prezidențial de guvernare, șeful statului este ales în cadrul alegerilor generale, iar Constituția Republicii Moldova a fost adoptată în septembrie 1994 (corect - iulie 1994). La capitolul

greseli de limba, date, cifre, evenimente, se evidentiaza paginile mai multor institutii de stat.

Merita mentionat faptul ca nici una dintre institutiile monitorizate nu afiseaza pe pagina Internet informatii despre sursele financiare, bugetul si bilantul contabil al institutiei si anunturile privind licitatiile publice. Pe pagina Ministerului Finantelor sunt plasate atât Legea Bugetului pentru anul 2004, cât si proiectul Bugetului de stat pentru anul 2005, însa nu exista informatii despre gestionarea surselor bugetare de catre structurile ministerului. Legea Bugetului pentru anul în curs exista si pe pagina Guvernului Republicii Moldova, însa nu e completa.

De asemenea, nici una din institutiile care au pagina web nu au amplasat informatii privind modurile în care pot fi contestate si atacate deciziile autoritatilor publice în cazul în care o persoana se considera vatamata în ceea ce priveste exercitarea dreptului de a avea acces la informatiile de interes public.

Pe paginile ministerelor exista si o posta guvernamentala, cetatenii fiind îndemnati sa solicite pe cale electronica direct ministrului sau altor functionari informatia care îi intereseaza. În cadrul studiului s-a încercat si aceasta varianta. Au fost trimise din numele a doua persoane solicitari de informatie primului-ministru si pe numele a cinci ministri (Ministerul Culturii, Ministerul de Interne, Ministerul Finantelor, Ministerul Agriculturii si Industriei de Prelucrare si Ministerul Justitiei) solicitari de informatie pe cale electronica. Au fost indicate si adresele electronice ale persoanelor care au solicitat informatie, precum si numele acestora. De remarcat ca nici o institutie nu a raspuns la solicitari prin posta electronica plasata pe paginile web.

Printre cele mai bune pagini web merita a fi mentionate paginile Ministerului de Interne, Ministerului Ecologiei si Dezvoltarii Teritoriului, Departamentului Tehnologii Informationale, Agentiei de Stat pentru Protectia Proprietatii Intelectuale,

Departamentului Statistica si Sociologie si a Agentiei Nationale pentru Reglementari în Telecomunicatii si Informatica. Acestea au inclus nu numai datele de contact ale institutiei, dar si informatie operativa, la zi, legislatie curenta, documente caracteristice domeniului în care activeaza. Pe pagina Internet a Ministerului de Interne poti gasi telefon de încredere, inclusiv la Politia Criminala, Unitatea de garda a MAI, adresa electronica, coordonatele comisarierilor de politie din toate raioanele, ale unitatilor de garda, telefonul Spitalului de Urgenta si chiar telefonul de încredere al Procuraturii Generale.

Sondaj telefonic

Investigatia telefonica a urmarit evaluarea nivelului de receptivitate a functionarilor institutiilor de stat în vederea furnizarii informatiilor de contact: adresa, telefon/fax, adresa email, pagina web, numele si coordonatele persoanei responsabile de furnizarea informatiei. Evaluarea a fost realizata în baza urmatoarelor criterii: tonul pe care sa desfasurat interactiunea (amabil, rezervat, suspect), functia persoanei care raspunde la telefon, daca persoana se prezinta si daca pentru oferirea unor informatii simple solicitantul este chestionat cu privire la motivatia solicitarii sale. Trebuie sa mentionam ca solicitarile s-au facut din numele Centrului de Investigatii Jurnalistice si, în cazul în care eram întrebati cu privire la motivul solicitarii informatiei, era invocata necesitatea completarii unei baze de date. Aceasta investigatie a fost initiata pornind de la principiul deschiderii autoritatilor în relatiile cu publicul, care presupune ca furnizorul de informatii sa raspunda solicitantului pe un ton amabil, sa se prezinte, sa ofere datele solicitate fara a cere explicatii privind motivul interesului manifestat, tinând cont de faptul ca genul de informatii solicitate trebuie sa fie facut public din oficiu, asa cum prevede legislatia în vigoare.

În vederea realizării acestui sondaj au fost monitorizate 65 de institutii de stat centrale si Primaria municipiului Chisinau (Tabelul nr.6). Toti respondentii au fost apelati pe parcursul zilei de lucru, între orele 09.00-12.00 si 14.00-17.00. Numerele de telefon la care s-a apelat au fost luate fie din paginile web ale institutiei, fie de la Serviciul Informatii al Moldtelecom. În cazul a 54 de institutii, reporterul Centrului de Investigatii Jurnalistice a aflat informatia necesara formând doar un numar de telefon. În alte 10 cazuri, reporterul a fost rugat sa apeleze la un alt numar de telefon de la aceeasi institutie pentru a afla informatiile solicitate. Uneori, pentru a gasi un raspuns clar, am fost nevoiti sa formam 2, 3 si chiar 6 numere de telefon (cazul Ministerului Afacerilor Interne). Pe de alta parte, Comisia Electorala Centrala a raspuns cu întârziere de câteva ore, totusi, în cele din urma, raspunsul a fost bine documentat. Cazul CEC ne sugereaza ideea ca angajatii institutiei nu au la îndemâna datele solicitate, desi ar fi necesar ca fiecare angajat sa aiba pe biroul sau o fisa cu datele respective.

Pe primul loc în ceea ce priveste “pasarea” responsabilitatii de furnizare a informatiei s-a situat Ministerul Afacerilor de Interne, reporterul Centrului fiind nevoit sa formeze 6 numere de telefon pentru a afla informatia solicitata. Pe locul doi în acest “top” s-a

clasat Departamentul Tehnologii Informationale - cu 3 apeluri telefonice. În cazul a 8 institutii din cele 66 chestionate s-au efectuat câte doua apeluri telefonice în vederea aflării datelor de contact ale institutiei.

Dobândirea informatiei nu a fost posibila doar într-un singur caz. Este vorba de Ministerul de Externe, unde functionarul din anticamera ministrului a refuzat sa furnizeze informatia solicitata, închizând repetat telefonul.

La capitolul „informatie comprehensibila” au ramas restantiere 14 autoritati publice chestionate, ai caror functionari ne-au oferit date incomplete, nu cunosteau care este adresa e-mail si pagina web a institutiei în care activeaza. În unele cazuri din cele 14 mentionate respondentii nu cunosteau exact daca institutia are sau nu pagina web sau adresa e-mail. Pe de alta parte, functionarii de la doua institutii (Serviciul de Informare si Securitate si Agentia de Stat Relatii Funciare si Cadastru) nu stiau cu exactitate numele responsabilului de relatii cu publicul, recomandându-ne sa contactam o alta persoana din cadrul institutiei pentru a afla numele acestuia.

Cât priveste persoana care a raspuns la primul apel telefonic, în majoritatea cazurilor aceasta a fost secretara sau un functionar din cancelaria institutiei. În 3 cazuri, la apelurile Centrului au raspuns chiar sefii sau conducatorii institutiei. Este vorba despre Agentia Nationala pentru Achizitii Publice (vicedirectorul), Camera Înregistrarii de Stat (presedintele), Agentia de Stat pentru Drepturile de Autor (directorul). Doi dintre acestia, vicedirectorul Agentiei Nationale pentru Achizitii Publice si directorul Agentiei de Stat pentru Drepturile de Autor, au dat imediat curs solicitarii Centrului de Investigatii Jurnalistice, iar presedintele Camerei Înregistrarii de Stat ne-a sugerat sa cerem datele respective de la secretara, motivând ca are un program încarcat. Într-un caz (Ministerul de Externe) initial a raspuns la apelul telefonic un vizitator, care astepta sa fie primit în audienta de ministru.

Cât privește oferirea informației, în 37 de instituții datele solicitate au fost furnizate de către secretara, în 10 – de șefii de cancelarie, departament sau secție, în 6 cazuri - de responsabilul de relații cu publicul, în 4 – de consilierii ministrului, în trei cazuri - de conducătorii instituției. Într-un caz a răspuns juristul instituției. În cinci cazuri răspunsul a fost oferit de funcționari care înlocuiau secretara.

În cadrul monitorizării a mai fost utilizat un criteriu de evaluare - tonul pe care a răspuns interviueatul. Inițial am stabilit calificativele: – amabil, rezervat, suspicios, însă în graficul anexat observam un nou calificativ – nepolitic. Am fost nevoiți să folosim acest nou calificativ, fiindcă tonalitatea pe care ne-au răspuns funcționarii din unele instituții nu se încadra în criteriile prestabilite. Tonul pe care ne-au răspuns funcționarii de la 4 instituții chestionate (Camera Înregistrării de Stat, Primăria municipiului Chișinău, Ministerul Afacerilor Externe, Departamentul Tehnologii Informaționale) a fost plasat la categoria nepolitic. Funcționarul din anticamera Departamentului Tehnologii Informaționale a refuzat din start să ofere informația solicitată, spunând: „Avem secție care se ocupa de Relații cu Publicul. Fiecare ne facem meseria. Dumneavoaștra ocupați telefonul și chiar acum poate să sune de la Președinție sau Guvern”. Rugat să se prezente, funcționarul a întrerupt convorbirea. În schimb, angajații la care am fost “pasati” au folosit în discuție un ton rezervat sau amabil. Astfel, caracterizarea dată pentru aceste instituții este: nepolitic/amabil și nepolitic/rezervat. În alt caz, secretara Ministerului Afacerilor Externe ne-a indicat să căutăm datele care ne interesează pe pagina web a ministerului. Contactat a doua oară, funcționarul a răspuns răsplat: „Nu dau informații la telefon. Adresați-vă cu o scrisoare la Direcția Protocol și o să vi se răspundă”. Secretara Ministerului Transporturilor și Comunicațiilor din start a fost amabilă și a dat curs solicitării noastre, însă în timpul convorbirii a închis brusc, fără să-și finiseze „misiunea”, spunând: „Ma scuzati, suna domnul

ministru!”. În consecința, reporterul Centrului de Investigatii Jurnalistice a fost nevoit să mai revină cu un telefon pentru a afla informația completă.

Respondenții de la 6 instituții din 66 au manifestat un comportament rezervat față de solicitantul de informație. Din întreg esanșionul de instituții monitorizate doar în 6 cazuri solicitantul a fost chestionat cu privire la motivația solicitării sale. Totuși, cea mai mare parte a funcționarilor (57) au răspuns amabil la solicitarea de informație.

Relevant este faptul că din cele 66 de instituții care au fost monitorizate în doar un singur caz se poate vorbi pozitiv despre prestația profesională a funcționarilor. Este vorba despre Serviciul de Stat de Arhivă. La apelul reporterului Centrului de Investigatii Jurnalistice a răspuns secretara, care sa salutată, s-a prezentat, spunând numele, prenumele, funcția și denumirea instituției. În celelalte cazuri, funcționarii se prezentau doar la cererea reporterului CIN.

II. Aspecte juridice privind exercitarea dreptului la informație

2.1 Si persoanele juridice pot solicita informatii

Potrivit articolului 5 al Legii privind accesul la informație, subiecți ai prezentei legi sunt furnizorul de informații și solicitantul informației... Pot solicita informații oficiale, în condițiile prezentei legi: a) orice cetățean al Republicii Moldova; b) cetățenii altor state, care au domiciliul sau reședința pe teritoriul Republicii Moldova; c) apatrizii stabiliți cu domiciliul sau cu reședința pe teritoriul Republicii Moldova. Aici se impune o precizare. În cadrul unor dezbateri asupra Legii privind accesul la informație a fost exprimată opinia că persoanele juridice nu pot fi solicitanți ai informațiilor oficiale, dreptul în cauză fiind recunoscut doar cetățenilor Republicii Moldova și, în anumite condiții, cetățenilor străini și apatrizilor. Apreciem că fiind greșit

acest punct de vedere și iată care sunt argumentele. Mai întâi, este eronată contrapunerea a două noțiuni care nu au același gen proximal, mai mult – care aparțin unor ramuri de drept diferite.

Conceptul „cetățean” este al dreptului constituțional, corelativul lui fiind, cum rezultă de altfel și din textul de lege citat, „cetățean străin” și „apătrid”. Conceptul „persoana juridică” aparține dreptului civil, corelativul lui fiind „persoana fizică”, ambele având genul proximal „subiectele de drept civil”, sau „persoanele” – ca să folosim termenul din Codul civil. Pe urmă, legiuitorul, atunci când folosește termenul „persoane” (art. 10, 22, 23 din Legea privind accesul la informație), nu face deosebirea dintre persoane fizice și persoane juridice, iar *ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus*. Pe urmă, în art. 4 alin. (1) același legiuitor spune „Oricine, în condițiile prezentei legi, are dreptul de a căuta, de a primi și de a face cunoscute informațiile oficiale”. Mai mult, potrivit art. 12 alin. (3) din aceeași lege, „cu excepția cazurilor solicitării informațiilor cu caracter personal, solicitantul poate să nu indice în cerere datele sale de identificare”; prin urmare, concluzia nu poate fi decât una – pentru legiuitor nu a fost o chestiune de principiu cine depune cererea în cauză: o persoană fizică sau o persoană juridică.

De altfel, calitatea de fondator (membru) sau reprezentant al unei persoane juridice nu o exclude pe cea de cetățean; un ziarist, de exemplu, fie că depune cererea de acces la informație din nume propriu, fie că o face în numele ziarului ce l-a împuternicit, este și într-un caz și în altul cetățean al Republicii Moldova. Mai adăugăm aici că dreptul la informație este unul din drepturile fundamentale prevăzute de Constituție, iar, în scopul unei mai eficiente exercitări ale acestora, cetățenii au dreptul de asociere. În consecință, dacă orice cetățean al Republicii Moldova în parte este în drept să solicite informații oficiale, *a fortiori*, este în drept să facă acest lucru organizația – persoană juridică constituită de mai mulți cetățeni.

Ar fi existat o problema reala de interpretare daca Legea privind accesul la informatie nu ar fi numit ca solicitanti de informatii oficiale cetatenii, ci persoanele fizice. În acest caz, într-adevar, potrivit argumentului logic *per a contrario*, urma sa deducem ca persoanele juridice nu au acest drept. Însa, deoarece legiuitorul de la 2000 a numit titular al dreptului de acces la informatie cetateanul, distinctia dintre persoanele fizice si persoanele juridice, asa cum am aratat, nu mai prezinta interes.

2.2 Se întâmpla ca Legea nu se respecta chiar de catre cei care au adoptat-o

Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr. 982 privind accesul la informatie la 11 mai 2000. Misiunea unui parlament nu sfârseste în momentul adoptarii legii, ci continua si dupa aceasta prin supravegherea executarii acesteia. Acest adevar ne-a determinat sa adresam Comisiei pentru cultura, stiinta, învățământ, tineret si mijloace de informare în masa din cadrul Parlamentului Republicii Moldova un demers prin care s-a încercat de a afla daca Parlamentul supravegheaza executarea si eficienta legii mentionate, daca a fost executata prevederea din articolul 25 al Legii numite, potrivit careia “Guvernul , în termen de 3 luni: va înainta Parlamentului propuneri cu privire la aducerea legislatiei în concordanta cu prezenta lege, inclusiv la stabilirea responsabilitatii pentru actiunile ce constituie încălcari grave ale dreptului de acces la informatie” si daca „exista în Parlament proiecte privind modificarea sau completarea Legii privind accesul la informatie, cine sunt autorii si care este continutul acestora”.

Chiar daca cererea în cauza începea cu formula: „În conformitate cu art. 34 din Constitutia Republicii Moldova, art. 10 al Conventiei Europene pentru Apararea Drepturilor Omului si a Libertatilor Fundamentale, art. 1, 3, 26 ale Legii Presei, art. 10, 11, 12, 15, 16 ale Legii privind accesul la informatie, Va solicitam urmatoarele informatii...”, iar aceste informatii vizau

chiar Legea privind accesul la informatie, nu a fost primit nici un raspuns nici în termenul legal, nici peste acest termen. De altfel, Legislativul nu a dat curs nici cererii-chestionar a Transparency International – Moldova privind solutionarea cererilor de acces la informatii.

Informatia de acelasi caracter a fost solicitata si Guvernului Republicii Moldova – autoritate chemata sa organizeze executarea legilor. S-a întrebat daca a fost executata dispozitia art. 25 din lege si daca la Guvern exista proiecte privind modificarea sau completarea Legii privind accesul la

informatie, iar daca da, atunci cine sunt initiatorii, care este continutul acestora.

Dincolo de faptul ca aceasta cerere de acces la informatie a fost solutionata peste termenul limita prescris de lege, raspunsul a fost primit de la... Ministerul Justitiei. Acesta din urma a fost obligat sa ne raspunda printr-o porunca a Guvernului. Dupa cum vom arata mai jos, cererea de acces la informatie poate fi readresata doar cu acordul solicitantului. Guvernul Republicii Moldova a neglijat aceasta norma legala.

„Cât priveste aducerea legislatiei în concordanta cu prezenta lege – ne informeaza Ministerul Justitiei – Codul cu privire la contraveniile administrative (art. 199/7) si Codul penal (art. 180) stabilesc raspunderea administrativa si, respectiv, raspunderea penala pentru actiunile ce constituie încălcari grave ale dreptului de acces la informatie.”

Referitor la a doua întrebare suntem informați ca „ Ministerul Justiției nu dispune de o baza de date computerizată care să aibă în vedere evidența inițiativelor legislative ale Guvernului, precum și, în special, proiectele privind modificarea sau completarea Legii privind accesul la informație.”

Asadar, existența unor inițiative legislative de modificare sau completare a legii în cauza rămâne necunoscută. Reamintim că chestiunea este, de altfel, controversată – unii susțin că legea este reușită, alții – că ar putea fi îmbunătățită prin concretizarea criteriilor de evaluare și a mecanismului de reparare a prejudiciului cauzat solicitanților prin încălcarea dreptului de acces la informație. În ce ne privește, ne raliem celui de-al doilea punct de vedere. Într-adevăr, eficiența unei legi depinde de concretizarea regimului sancționator. Și chiar dacă, în ce privește acest aspect, cauza dificultăților nu este atât redactarea legii cât felul în care aceasta este interpretată și aplicată de către instanțele de judecată, chestiunea modificării sau completării Legii privind accesul la informație rămâne deschisă.

2.3 Prejudiciul – între onoarea de milioane a unora și lipsirea de informații a altora

Informația este „materia primă” a ziaristului. Accesul la această „materie primă” este garantat de art. 34 din Constituția Republicii Moldova și dezvoltat de Legea privind accesul la informație. Prin urmare, este explicabil faptul că organizațiile mass-media își întocmesc calendarele editoriale contând pe soluționarea în termenul legal a cererii de acces la informație, fiindcă este firesc de a construi un calendar de lucru în baza unui drept garantat. Nesoluționarea în termen a cererii de acces la informație, pe lângă faptul că sparge cadenta calendarului editorial, mai are un efect negativ – determină ziaristii să publice informații dobândite din alte surse, câteodată, incomplet verificate, ce pot determina litigii. În mod cert, nesoluționarea în termen a cererilor de acces la informație provoacă prejudicii morale și materiale. Nu

cunoastem însa vreun caz când instanțele de judecata, în cauzele ce au ca obiect încălcarea dreptului de acces la informatie, sa fi dispus repararea prejudiciului cauzat.

Din pacate, instanțele de judecata nu vor sa-si însuseasca dovezile prezentate de ziaristi. Mai mult, unii magistrati vad în propria atitudine de respingere a cererii de reparare a prejudiciului cauzat bravura și înțelepciune gen „trebuie aparate interesele statului și nicidecum lasate la cheremul unor justitiabili dibaci”. Consideram idea drept una eronata. Birocratul nu trebuie cocolosit, ci sanctionat și obligat sa respecte legea.

Totodata, aceasta atitudine scoate în evidenta inconsecventa și echivocitatea jurisprudentei moldovenesti. Se creeaza o situatie când, pe de o parte, judecatorii dispun cu darnicie repararea prejudiciului moral celor ce pretind ca sunt victimele materialelor din presa ce le lezeaza demnitatea, iar, pe de alta parte, resping cererile de reparare a prejudiciului cauzat solicitantilor prin nesolutionarea cererilor de acces la informatie. Se creeaza un cerc vicios: adesea cei ce pretind ca li s-a lezat onoarea sunt demnitari de stat care obstructioneaza accesul la informatie. Altfel spus, acestia, prin nesolutionarea cererilor legale de acces la informatie, împing investigatiile spre alte surse de informare, ca, pâna la urma, sa se lamenteze ca informatia astfel obtinuta le lezeaza onoarea. Daca autoritatile ar prezenta informatiile solicitate la timp și complet, ar fi mai putine persoane cu onoarea lezata.

Un argument pe care frecvent îl invoca furnizorii de informatii, atunci când li se cere sa repare solicitantilor prejudiciul cauzat ziarelor prin nesolutionarea în termen a cererii de acces la informatii, este: „De ce nu ati scris între timp despre altceva?” (cazurile *API versus Ministerul Finantelor*, *API versus Guvernul Republicii Moldova*). De remarcat este faptul ca uneori si instanțele de judecata își însusesc acest argument, alteori prezentându-l pâna sa faca reclamatii. Este și aceasta o tentativa de cenzura, ce-i adevarat – foarte subtila. Chiar daca a fost înlocuita formula veche, vulgara: „- nu scrieti despre aceasta!” pe

una noua, delicata: „scrieti despre altceva...”, aceasta exprima oricum o tentativa de cenzura. Asemenea argumente, care nu fac cinste celor ce le invoca acum, când s-au împlinit 10 ani de la adoptarea Constitutiei, care garanteaza dreptul persoanei de a avea acces la informatiile de interes public si care interzice cenzura, trebuie respinse cu hotarâre. Ne dam seama ca în ziarist liber nu scrie „despre altceva”, ci despre ceva anume. În caz contrar ziarele ar publica doar horoscopul, integrale... sau „informatii de interes public” gen cum se face nodul la cravata în trei miscari, dar..., cu certitudine, aceasta nu convine cititorului si contravine rolului mass-media într-o societate libera.

2.4 Readresarea ilegala a cererilor de acces la informatie

În articolul 17 – „Readresarea cererilor” – din Legea privind accesul la informatie este înserata o norma fara de care institutia de drept în cauza ar fi ineficienta. În conformitate cu acest articol, „cererea de furnizare a informatiei poate fi readresata altui furnizor, cu informarea obligatorie a solicitantului în decurs de 3 zile lucratoare de la momentul primirii cererii si cu acordul solicitantului, în urmatoarele cazuri:

- a) informatia solicitata nu se afla în posesia furnizorului sesizat;
- b) informatia solicitata detinuta de alt furnizor ar satisface mai deplin interesul fata de informatie al solicitantului”.

Asadar, cererea de acces la informatie poate fi readresata doar în termen de 3 zile lucratoare de la momentul primirii cererii si *cu acordul solicitantului*. Exista o regula care, indiscutabil, da peste cap practica birocratica de a purta cetateanul de la o autoritate la alta. Tocmai de aceea, atunci când solicitantului de informatii i se cere acordul de readresare a cererii, acesta trebuie sa se convinga de temeinicia acesteia pentru a nu se pomeni urcat într-un „caruselul birocratic”. Exista cazuri – din pacate foarte multe, fapt confirmat de accesul la informatie exercitat în cadrul acestui studiu – când cererea este readresata peste termenul indicat de lege si, ce e mai grav, fara acordul solicitantului.

Un exemplu elocvent în acest sens este traseul parcurs de cererea de acces la informație adresată de către Asociația Presei Independente Ministerului Finanțelor. Aceasta a fost plimbată de la Ministerul Finanțelor la Guvern, de la Guvern la Ministerul Justiției și... cale întoarsă. Pentru a demonstra încălcarea Legii privind accesul la informație, deja în cadrul procesului judiciar la Curtea de Apel Chișinău, Asociația Presei Independente a înaintat o cerere de reclamare a probelor prin care a solicitat prezentarea de către Guvern a înscrisului prin care Ministerul Finanțelor l-a sesizat referitor la demersul de acces la informații, a poruncilor nr. 1514-13 din 20.01.04 și nr. 1514-33 din 26.01.04, semnate de Prim-ministrul Republicii Moldova, adresate Ministerului Justiției și a răspunsului Ministerului Justiției la poruncile numite... Din păcate instanța a respins această cerere, fără o motivare convingătoare.

2.5 Secretizarea abuzivă – un obstacol în calea accesului la informație

Un motiv de refuz al accesului la informație, invocat din ce în ce mai frecvent de către autoritățile publice centrale, este faptul că informația solicitată constituie secret de stat. Faptul este deja notoriu, iar unele refuzuri astfel întemeiate au fost publicate și în presa. Și pentru că tendința este îngrijorătoare, vom starui mai mult asupra acestui subiect delicat.

Invocarea secretului de stat ca motiv de refuz al accesului la informații nu este întâmplătoare. Demnitarii contează pe reminiscentele vechii mentalități. Ei mizează pe ideea inoculată în perioada sovietică că Puterea poate categorisi ca secret de stat orice informație – secretul de stat constituind regula; că accesul la astfel de informații e strict oprit muritorilor de rând, altfel apar necazuri; că funcționarul, indiferent de rangul lui, tot e mai bine să nu spună nimănui ceea ce a aflat în cadrul activității de serviciu, chiar dacă e vorba de lucruri banale ce tin de rutina profesională. În genere, secretul de stat încă adesea este văzut de

unii ca un spatiu obscur, intangibil, accesibil doar celor alesi. Indubitabil, o asemenea percepere este demodata si paguboasa. Într-un stat de drept nimeni nu este mai presus de lege. Prin urmare, nu sunt mai presus de lege nici cei ce detin secretul de stat dar, mai ales – atentie – , cei ce pretind ca îl detin. Instructia secretului de stat (a carei necesitate nu o punem la îndoiala) este si ea reglementata prin lege.

Se impune o delimitare clara între informatia ce constituie secret de stat si atribuirea unei informatii la secretul de stat. Doar legea statueaza ce informatie constituie secret si nu functionarul, chiar daca e de rang înalt. Functionarii, si nu oricare, ci doar cei numiti în Nomenclatorul persoanelor cu functie de raspundere investite cu împuterniciri de a atribui informatiile la secret de stat, dupa ce constata ca o informatie concreta întruneste conditiile legii cu privire la secretul de stat si ale Nomenclatorului informatiilor atribuite la secret de stat, au obligatia sa-i confere acesteia caracter secret. Asadar, secretul de stat nu este un tarâm al liberului arbitru, ci se supune unor reguli si, în primul rând, principiilor si modului de secretizare a informatiilor. Totodata, important de precizat, potrivit art. 10 alin. (4) al Legii nr. 106/1994 cu privire la secretul de stat, persoanele cu functie de raspundere investite cu împuterniciri de a atribui informatia la secret de stat poarta raspundere pentru atribuirea neîntemeiata a informatiei la secret de stat.

Istoria institutiei secretului de stat confirma un trist adevar: majoritatea informatiilor calificate ca secret de stat se refera, direct sau indirect, la infractiuni sau chiar crime împotriva umanitatii. Un regim politic pe cât este mai putin democrat, pe atât are mai multe secrete. Fostii cetateni ai URSS s-au convins de acest adevar în perioada „perestroicii gorbacioviste”, când a fost realizat un acces limitat la arhive – în spatele temutului „strict confidential” din perioada stalinista (dar si pâna atunci si dupa aceasta) erau executii, deportari, torturi, umilinte... În fostele state socialiste din Europa Centrala aceasta institutie a fost

determinata sa activeze dupa regulile democratice datorita unor factori care au lipsit în cazul Republicii Moldova. E vorba de legislatia lustratiei, sirul proceselor judiciare de reabilitare a victimelor represaliilor politice, de restituire a bunurilor (în special imobile) abuziv nationalizate..., toate acestea presupunând neaparat deschiderea arhivelor si desecretizarea informatiilor. Din pacate societatea moldoveneasca asa si nu a cunoscut, cu putine exceptii, acest fenomen politico-juridic al retrospectiei.

Totusi, conform art. 14 alin. (1) din Legea nr. 106/1994 cu privire la secretul de stat, „cetatenii, întreprinderile, institutiile, organizatiile si organele administratiei de stat au dreptul sa se adreseze comisiei interdepartamentale pentru apararea secretului de stat, întreprinderilor, institutiilor, organizatiilor, inclusiv arhivelor de stat, cu cererea de a scoate de la secret informatiile ce constituie secret de stat sau secretizate neîntemeiat”. Desigur, aceasta norma ofera o sansa pentru cunoasterea mai buna a prezentului, dar, mai ales, a trecutului unei societati. Pentru a afla daca cei îndrituiti de lege au exercitat dreptul de a cere scoaterea de la secret a informatiilor ce constituie secret de stat au exercitat acest drept, am adresat Comisiei interdepartamentale pentru apararea secretului de stat urmatoarele întrebări: „Câte cereri de a scoate de la secret informatiile ce constituie secret de stat sau secretizate neîntemeiat au fost adresate Comisiei interdepartamentale pentru apararea secretului de stat de la intrarea în vigoare a Legii cu privire la secretul de stat ? Câte din cereri au fost adresate de cetateni ? Câte cereri au fost solutionate favorabil, informatia respectiva fiind scoasa de la secret de stat ? Din ce domenii, din cele prevazute de art. 5 al Legii cu privire la secretul de stat, fac parte informatiile cerute a fi scoase de la secret de stat ?”.

La aceasta cerere s-a primit un raspuns partial. Astfel, „în adresa Comisiei interdepartamentale pentru apararea secretului de stat au parvenit (de la persoane fizice) doua cereri de a desecretiza informatiile ce constituie secret de stat, care au fost examinate de

comisia mentionata. În ambele cazuri Comisia nu a gasit temei de desecretizare, despre ce au fost informati solicitantii”.

Trebuie sa recunoastem cu regret ca, raportat la trecutul unui popor – pe cât de tragic pe atât de necunoscut, numarul cererilor de desecretizare este infim.

Pornind de la acelasi art. 14 alin. (1) din Legea cu privire la secretul de stat (citata mai sus), am adresat aceleasi întrebări Arhivei Nationale a Republicii Moldova. Iata raspunsul primit: „Am studiat minutios cererile Dvs. Suntem dispusi de a colabora cu „Transparensy International – Moldova”. Elaborarea si furnizarea unor informatii analitice, de sinteza sau inedite pot fi efectuate în baza unui contract între solicitant si furnizorul de informatii, contra unei plati negociabile, daca furnizorul va fi disponibil si în drept sa realizeze o asemenea oferta (este o reproducere a alin. (5) art. 12 din Legea privind accesul la informatie (*n.n.*)). Cu atât mai mult, organizatia Dvs., în cazuri stabilite de legislatia în vigoare, posibil va fi nevoita sa întreprinda unele masuri necesare pentru nedivulgarea informatiilor cu acces limitat etc., ce tot trebuie sa fie coordonat cu noi. Ramânem cu speranta ca vom fi înțeleși.”

Informatia (de fapt niste cifre) care a fost solicitata nu este nici analitica, nici de sinteza sau inedita. Mai mult, poate fi prezentata într-o singura fraza.

În continuare ne vom referi si la formula ingenioasa la care recurg mai multe autoritati (nu credem ca este o coincidenta) în respingerea accesului la informatie pe temei de secret de stat. Ea este urmatoarea: primul argument – se afirma ca informatia solicitata constituie secret de stat; al doilea argument – actul normativ în care se contine informatia respectiva este o hotarâre de Guvern; al treilea argument – potrivit art. 3 al Legii nr. 173/1994 privind modul de publicare si intrare în vigoare a actelor oficiale, „actul oficial al carui continut constituie secret de stat intra în vigoare la data adoptarii sau la data prevazuta în el si se comunica numai institutiilor interesate (*s.n.*). În cazul în care

unele titluri, capitole, articole ale actului oficial contin secret de stat, acestea se omit la publicare, în locul lor indicându-se: „Secret de stat”.

Este simplu, dar este oare constitutional? Anume potrivit acestei formule, când si informatia, si actul normativ ce o califica ca atare este secret de stat, si-a motivat refuzul si Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice si Coruptiei, atunci când Asociatia Presei Independente i-a cerut sa prezinte marimea salariilor aparatului CCCEC si ale sefilor subdiviziunilor din teritoriu. Chiar daca admitem ca hotarârile de guvern nepublicate în Monitorul Oficial sunt constitutionale (aspect asupra caruia vom reveni), aceasta motivare oricum trebuie combatuta cu argumentele ce ni le ofera chiar Legea cu privire la secretul de stat si aceasta fiindca cei ce invoca secretul de stat nu numesc articolul din aceasta legea în temeiul caruia informatia solicitata a fost secretizata, ci fac referire la organele de aparare a secretului de stat si la modul de autorizare a accesului la informatiile ce constituie secret de stat, aspecte ce nu sunt concludente.

Art. 2 din Legea cu privire la secretul de stat defineste astfel notiunea de secret de stat: secretul de stat îl constituie informatiile protejate de stat în domeniul activitatii lui militare, economice, tehnico-stiintifice, de politica externa, de recunoastere, de contrainformatii si operative de investigatii, a caror raspândire, divulgare, pierdere, sustragere sau distrugere poate periclita securitatea Republicii Moldova. Art. 5 din aceeași lege prezinta amplu (pentru fiecare domeniu aratat în art. 2) informatiile care pot fi atribuite la secret de stat. Mentionam ca de multe ori informatia ce se pretinde a fi secret de stat nu poate fi inclusa nici într-una din subdiviziuni, chiar daca acestea sunt formulate cu ajutorul unor termeni generici, susceptibili de interpretare extensiva.

Potrivit art. 6 din aceeași lege, „informatiile se supun secretizarii în conformitate cu principiile legalitatii, argumentarii si

oportunitatii. Legalitatea secretizarii consta în corespunderea informatiilor ce se secretizeaza prevederilor articolelor 5 si 8”.

Art. 8 – „Modul de atribuire a informatiilor la secret de stat” – pe lângă alte conditii, prevede la alin. (3): „Pentru a promova o politica unica de stat în domeniul secretizarii informatiilor Guvernul înfiinteaza o comisie interdepartamentala pentru apararea secretului de stat, care întocmeste Nomenclatorul informatiilor ce sunt atribuite la secret de stat. Acest Nomenclator se aproba de Presedintele Republicii Moldova, se da publicitatii...”. Art. 9 – „Modul de secretizare a informatiilor” – prevede la alin (1): „Drept temei pentru secretizarea informatiilor si aplicarea mentiunii de secretizare pe documente, produse si lucrari este corespunderea lor:

a) Nomenclatorului informatiilor ce sunt atribuite la secret de stat; b) Nomenclatoarelor departamentale prevazute de articolul 8 alin. (4)”.

Remarcam faptul ca multi furnizori de informatii, ce pretind ca informatia solicitata prezinta secret de stat, nu-si întemeieaza refuzul pe prevederile art. 5 din Legea cu privire la secretul de stat si pe prevederile Nomenclatorului informatiilor ce sunt atribuite la secret de stat.

Reamintim ca potrivit art. 7 alin. (2) din Legea privind accesul la informatie, „accesul la informatiile oficiale nu poate fi îngradit, cu exceptia: a) informatiilor ce constituie secret de stat, reglementate prin *lege organica*...”

Totodata, furnizorul de informatii trebuie sa demonstreze, asa cum prevede art. 7 alin. (4) al Legii privind accesul la informatie, ca „restrictia este reglementata prin lege organica si necesara într-o societate democratica pentru apararea drepturilor si intereselor legitime ale persoanei sau protectiei securitatii nationale si ca prejudiciul adus acestor drepturi si interese ar fi mai mare decât interesul public în cunoasterea informatiei”. Mai

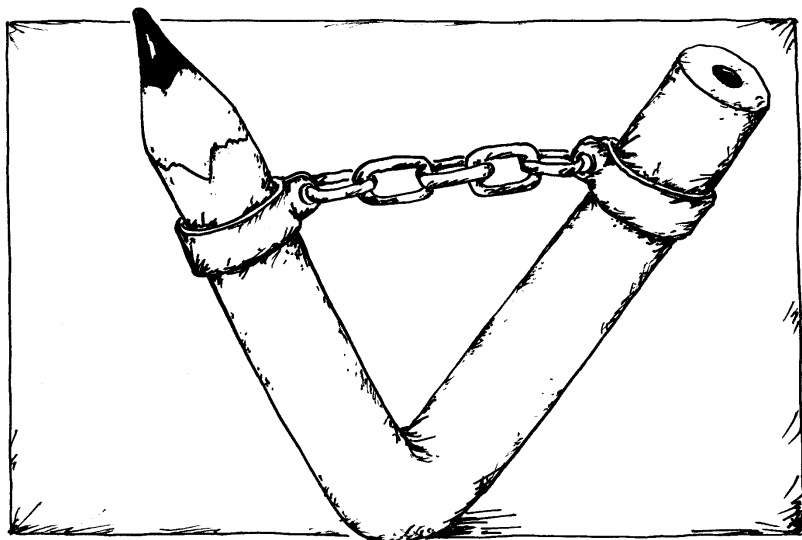
precizam aici ca art. 12 din Legea cu privire la secretul de stat interzice secretizarea unor categorii de informatii.

Dupa cum am aratat mai sus, printre alte elemente ale unei secretizari legale este si Nomenclatorul informatiilor ce sunt atribuite la secret de stat. Reiteram ca, potrivit Legii cu privire la secretul de stat, acest Nomenclator este public si are un rol esential în asigurarea legalitatii – informatia nu poate fi secretizata daca nu este prevazuta în el. Rostul nomenclatoarelor instituite prin lege (unul general si public, celelalte departamentale si secrete) este de a preveni ilegalitatile în acest domeniu, indiferent care ar fi natura lor – secretizarea abuziva a informatiilor sau neseecretizarea acestora. Si pentru ca furnizorii de informatii ce invoca secretul de stat nu fac referire la Nomenclatorul informatiilor ce sunt atribuite la secret de stat, am adresat Comisiei interdepartamentale pentru apararea secretului de stat urmatoarele întrebări: „ Unde si când a fost dat publicitatii Nomenclatorul informatiilor ce sunt atribuite la secret de stat ? A fost revizuit Nomenclatorul informatiilor ce sunt atribuite la secret de stat? Care au fost necesitatile ce au determinat revizuirea?”.

În raspunsul semnat de directorul Cancelariei de Stat am fost informati ca „la elaborarea actelor cu parafa „secret” s-a tinut si se tine cont de prevederile Constitutiei Republicii Moldova (articolul 34), Legii nr. 106-XIII din 17.05.1994 cu privire la secretul de stat (articolele 18, 19 si 21), Legii nr. 982-XIV din 11 mai 2000 privind accesul la informatii, Conventiei Europene pentru Apararea Drepturilor Omului, precum si de Nomenclatorul informatiilor ce sunt atribuite la secret de stat, elaborat conform articolului 8 al Legii cu privire la secretul de stat, care nu a fost dat publicitatii (s.n.). Nomenclatorul informatiilor ce pot fi secretizate, aprobat prin Decretul Presedintelui Republicii Moldova nr. 147 din 5 iunie 1996, pâna în prezent nu a fost revizuit, deoarece nu au aparut atare necesitati. În prezent se afla în stare de finisare proiectul Legii

cu privire la secretul de stat si secretul de serviciu, care va substitui Legea cu privire la secretul de stat. Dupa adoptarea legii mentionate, Guvernul va propune spre aprobare, prin Decretul Presedintelui, Nomenclatorul informatiilor ce pot fi secretizate, care va fi dat publicitatii.”

Asadar, în detrimentul prevederilor Legii cu privire la secretul de stat (art. 8), Nomenclatorul informatiilor ce sunt atribuite la secret de stat nu a fost dat publicitatii. Comisia interdepartamentala pentru apararea secretului de stat – autoritatea cea mai competenta în materie – nu numeste cauza nepublicarii acestuia. Poate fi exercitat nestingherit si eficient dreptul de acces la informatie în conditiile nepublicarii Nomenclatorului? Categorical, nu. Când a prevazut publicarea acestuia, legiuitorul a vrut sa realizeze o demarcatie clara între informatia ce constituie secret de stat si cea care nu are aceasta calitate, demarcatie care exclude abuzul secretizarii si care asigura transparenta institutiei secretului de stat. În caz contrar, solicitantul de informatii este lipsit de instrumentul legal al verificarii temeiniciei refuzului de acces la informatie pe motiv de secret de stat. Consideram ca nu este întâmplatoare omiterea publicarii Nomenclatorului numit. Prin aceasta unii demnitari si-au asigurat un câmp de manevra (pentru propriile interese, desigur) dincolo de spatiul normativ si excluderea, totodata, a controlului societatii civile. Comisia interdepartamentala pentru apararea secretului de stat ne asigura ca, dupa adoptarea unei noi legi privind secretul de stat, Nomenclatorul informatiilor secretizabile va fi dat publicitatii. Promisiunea, speram noi, sincera, de a respecta o lege viitoare nu justifica încalcarea celei în vigoare.

S-a mentionat încă la începutul acestui studiu ca, încercând să evite adevărul, ocolind legea, câte o dată autoritățile folosesc argumente care, până la urmă, se întorc împotriva lor. Așa s-a întâmplat și în acest caz. Deoarece atâtea autorități susțin că informația solicitată este secret de stat și se conține într-o hotărâre de guvern, la rândul ei omisă de la publicare, am întrebat Guvernul: „Câte hotărâri de guvern au fost omise de la publicare, în temeiul art. 3 al Legii nr. 173/1994 privind modul de publicare și intrare în vigoare a actelor oficiale, pentru că conținutul lor constituia secret de stat, de la intrarea în vigoare a legii sus-numite? Câte hotărâri de guvern publicate conțin omisiuni – în locul lor indicându-se „Secret de stat” – de la intrarea în vigoare a legii sus-numite?”. Cererea de acces la informație cu aceste întrebări a fost soluționată de către Cancelaria de Stat a Republicii Moldova. În răspuns se spune: „Cu regret, numărul hotărârilor emise cu parafă „secret” nu poate fi prezentat, deoarece dezvăluie volumul informațiilor secretizate și contravine prevederilor Regulamentului cu privire la asigurarea regimului secret”. Justificarea (fie ea și însoțită de regrete) nu rezistă, fiindcă dacă adăugăm la cele trei argumente ale autorităților

(informatia este secret de stat, se contine într-o hotarâre de guvern care, la rândul ei, nu este publicata în Monitorul Oficial) si pe acesta, suntem în prezenta unui veritabil cerc vicios al secretului de stat.

Articolul 5 din Legea nr. 106/1994 cu privire la secretul de stat nu numai ca dezvaluie volumul informatiilor secretizate, ci chiar numeste informatiile care pot fi atribuite la secret de stat pentru fiecare din domeniile de activitate a statului (militara, economica, tehnico-stiintifica, de politica externa, de recunoastere, de contrainformatii si operativa de investigatii). Asadar, volumul informatiilor secretizate nu poate fi mai mare decât însusi volumul informatiilor existente în aceste domenii. Mai mult, prin dezvaluirea numarului hotarârilor de guvern omise de la publicare nu s-ar fi dezvaluit volumul informatiilor secretizate din simplul motiv ca într-o hotarâre de guvern poti include un volum de informatie de 10 ori mai mare sau mai mic decât în alta hotarâre de guvern. Or, aceste acte normative nu au niste limite-standard ale punctelor, subpunctelor (daca e sa ne referim la elementele de structura ale acestora) pe care trebuie sa le contina. Prin urmare, numarul acestor hotarâri de guvern nu le-ar fi fost de folos potentialilor atentatori la securitatea statului moldovenesc. Avem temei sa banuim ca motivul real pentru care Guvernul refuza sa ne spuna câte din hotarârile sale au fost omise de la publicare este numarul prea mare al acestor pentru un stat democratic.

Revenim aici, asa cum am promis mai sus, la problema constitutionalitatii actelor normative pe care își întemeiaza unele autoritati refuzul de a prezenta informatiile oficiale pe temei de secret de stat. Mai întâi, vom prezenta câteva texte din Legea privind accesul la informatie. Astfel, art. 7, intitulat „Informatiile oficiale cu accesibilitate limitata” prevede: „(1) Exercitarea dreptului de acces la informatie poate fi supusa doar restrictiilor reglementate prin lege organica (s.n.) si care corespund necesitatilor: a) respectarii drepturilor si reputatiei altei persoane; b) protectiei securitatii nationale, ordinii publice, ocrotirii

sanatatii sau protectiei moralei societatii. (2) În conformitate cu alineatul (1) al prezentului articol, accesul la informatiile oficiale nu poate fi îngradit, cu exceptia: a) informatiilor ce constituie secret de stat, reglementate prin lege organica si calificate ca informatii protejate de stat, în domeniul activitatii militare, economice, tehnico-stiintifice, de politica externa, de recunoastere, de contrainformatii si activitatii operative de investigatii, a caror raspândire, divulgare, pierdere, sustragere poate periclita securitatea statului; b) informatiilor confidentiale din domeniul afacerilor, prezentate institutiilor publice cu titlu de confidentialitate, reglementate de legislatia privind secretul comercial, si care tin de productie, tehnologie, administrare, finante, de alta activitate a vietii economice, a caror divulgare (transmitere, scurgere) poate atinge interesele întreprinzatorilor; c) informatiilor cu caracter personal, a caror divulgare este considerata drept o imixtiune în viata privata a persoanei, protejata de legislatie, accesul la care poate fi admis numai cu respectarea prevederilor articolului 8 din prezenta lege; d) informatiilor ce tin de activitatea operativa si de ancheta a organelor de resort, dar numai în cazurile în care divulgarea acestor informatii ar putea prejudicia ancheta, interveni în desfasurarea unui proces de judecata, lipsi persoana de dreptul la o judecare corecta si impartiala a cazului sau, ori ar pune în pericol viata sau securitatea fizica a oricarei persoane - aspecte reglementate de legislatie; e) informatiilor ce reflecta rezultatele finale sau intermediare ale unor investigatii stiintifice si tehnice si a caror divulgare priveaza autorii investigatiilor de prioritatea de publicare sau influenteaza negativ exercitarea altor drepturi protejate prin lege. (3) Daca accesul la informatiile, documentele solicitate este partial limitat, furnizorii de informatii sunt obligati sa prezinte solicitantilor partile documentului, accesul la care nu contine restrictii conform legislatiei, indicându-se în locurile portiunilor omise una din urmatoarele sintagme: “secret de stat”, “secret comercial”, “informatie confidentiala despre persoana”. Refuzul accesului la informatie, la partile respective ale

documentului se întocmeste cu respectarea prevederilor articolului 19 din prezenta lege. (4) Nu se vor impune restricții ale libertății de informare decât dacă furnizorul de informații poate demonstra ca restricția este reglementată prin lege organică și necesară într-o societate democratică pentru apararea drepturilor și intereselor legitime ale persoanei sau protecției securității naționale și ca prejudiciul adus acestor drepturi și interese ar fi mai mare decât interesul public în cunoașterea informației (s.n.). (5) Nimeni nu poate fi pedepsit pentru că a făcut publice anumite informații cu accesibilitate limitată, dacă dezvaluirea informațiilor nu atinge și nu poate să atingă un interes legitim legat de securitatea națională sau dacă interesul public de a cunoaște informația depășește atingerea pe care ar putea să o aducă dezvaluirea informației”.

Potrivit art. 19 din aceeași lege, „refuzul de a furniza o informație, un document oficial va fi făcut în scris, indicându-se data întocmirii refuzului, numele persoanei responsabile, motivul refuzului, facându-se în mod obligatoriu trimitere la actul normativ (titlul, numărul, data adoptării, sursa publicității oficiale), pe care se bazează refuzul (s.n.), precum și procedura de recurs a refuzului, inclusiv termenul de prescripție”.

Pornind de la aceste prevederi ale legii, concluzia nu poate fi decât una – refuzul furnizării informației ce constituie secret de stat trebuie fundamentat juridic pe normele Legii cu privire la secretul de stat și pe Nomenclatorul informațiilor atribuite la secret de stat. Aceasta nu se face pentru că, așa cum am arătat mai sus, multe din informațiile secretizate nu îndeplinesc condițiile cerute de art. 2, 5, 8, 9 din această lege, iar Nomenclatorul informațiilor atribuite la secret de stat în genere nu a fost publicat. Și atunci s-a găsit această soluție „ingenioasă” bazată pe art. 3 al Legii nr. 173/1994 privind modul de publicare și intrare în vigoare a actelor oficiale, potrivit căruia actul oficial al cărui conținut constituie secret de stat intră în vigoare la data

adoptării sau la data prevăzută în el și se comunică numai instituțiilor interesate.

Respingem acest raționament juridic. În conformitate cu art. 102 alin. (4) din Constituția Republicii Moldova, hotărârile și ordonanțele adoptate de Guvern se semnează de Prim-ministru, se contrasemnează de ministrii care au obligația punerii lor în executare și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Nepublicarea atrage inexistența hotărârii sau ordonanței (s.n.).

Articolul 7 din Constituție mai prevede: „Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.” Din aceste norme constituționale deducem că hotărârile de guvern nepublicate în Monitorul Oficial al Republicii Moldova sunt neconstituționale. Prin urmare, este inadmisibil ca dreptul la informație garantat de Legea Fundamentală să fie îngreunat printr-o hotărâre de guvern nepublicată. Asemenea hotărâri de guvern nu pot fi invocate nici în instanța de judecată, ori justiția se înfăptuiește în numele legii, și nu în numele unor acte normative inexistente.

Precizăm că Legea nr. 173/1994 privind modul de publicare și intrare în vigoare a actelor oficiale a fost adoptată la 6 iulie 1994 și a intrat în vigoare la 12 august 1994 (data publicării). Constituția Republicii Moldova a fost adoptată la 29 iulie 1994 și a intrat în vigoare la 27 august 1994. Așadar, legea în cauză este anterioară Constituției. Conform art. 1 alin. (1) din Titlul VII „Dispoziții finale și tranzitorii” al Constituției Republicii Moldova, legile și celelalte acte normative rămân în vigoare în măsura în care nu contravin prezentei Constituții. Prin urmare, art. 3 al Legii nr. 173/1994 privind modul de publicare și intrare în vigoare a actelor oficiale nu mai poate servi temei pentru nepublicarea hotărârilor de guvern, Constituția prevăzând, sub sancțiunea inexistenței, publicarea acestora în Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Deoarece, potrivit Constituției, una din

conditiile de validitate a hotarârii de guvern este publicarea acesteia în Monitorul Oficial – reiteram – hotarârile de guvern republicate nu pot fi considerate drept constitutionale.

În sprijinul acestei solutii vine si art. 68 din Legea (precizam – organica) nr. 317/2003 privind actele normative ale Guvernului si ale altor autoritati ale administratiei publice centrale si locale potrivit caruia, toate (s.n.) actele normative se aduc la cunostinta publica prin publicare sau afisare în conditiile legii. Toate (s.n.) actele normative ale Guvernului si ale altor autoritati ale administratiei publice centrale se publica, în conditiile legii, sub responsabilitatea conducatorilor acestora, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.”

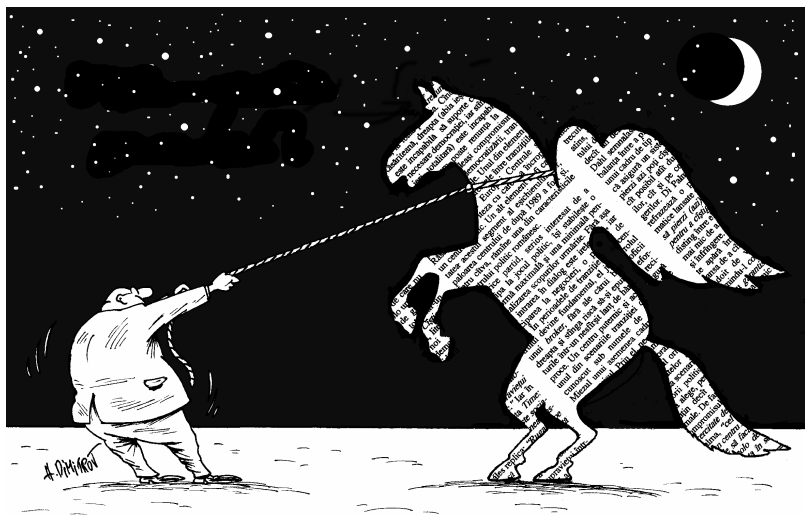
Potrivit art. 3 din aceeași lege, actele normative se initiaza, se elaboreaza, se emit si se aplica în conformitate cu prevederile Constitutiei Republicii Moldova iar, conform art. 5 alin. (6), apararea drepturilor, libertatilor, intereselor legitime ale cetatenilor, egalitatea si echitatea sociala constituie o conditie obligatorie a oricarui act normativ.

Mai precizam ca actele legislative, potrivit art. 6 alin. (6) si (7) din Legea privind actele legislative, sunt subordonate ierarhic. Actul normativ ierarhic superior poate modifica, completa sau abroga un act legislativ inferior, iar, în cazul în care între doua acte legislative cu aceeași forta juridica apare un conflict de norme ce promoveaza solutii diferite asupra aceluiași obiect al reglementarii, se aplica prevederile actului posterior. Reamintim ca Legea nr. 173/1994 privind modul de publicare si intrare în vigoare a actelor oficiale este anterioara celor doua legi citate mai sus, dar si Constitutiei.

Asadar, potrivit solutiei actuale statuate de Constitutie si de Legea nr. 317/2003 privind actele normative ale Guvernului si ale altor autoritati ale administratiei publice centrale si locale, hotarârile de guvern nu pot contine informatii ce constituie secret de stat, fiindca, sub sanctiunea inexistentei, acestea trebuie publicate în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Daca cineva considera ca aceasta formula nu este cea mai buna, atunci trebuie sa prezinte argumentele de rigoare si sa initieze modificarea, completarea Legii Fundamentale si a legilor subsecvente. Astfel s-ar respecta principiul potrivit caruia daca legea nu este buna, trebuie schimbata, dar nicidecum încalcată. În fapt, prin nepublicarea în Monitorul Oficial al Republicii Moldova a unor hotărâri de guvern, se încalca Constitutia, iar prin nepublicarea Nomenclatorului informatiilor atribuite la secret de stat – Legea nr. 106/1994 cu privire la secretul de stat.

Exista prea multe motive de a presupune cu îngrijorare ca sistemul de drept moldovenesc e ca un aisberg care pare ca e în întregime la suprafata, în realitate fiind mai mult sub apa... O dovada în plus ca aceasta maladie a neconstitutionalismului în Republica Moldova (nepublicarea actelor normative în Monitorul Oficial) a ajuns într-o faza critica este si initiativa sefului statului privind „ghilotina legislativa”. Credem, în schimb, ca are mai multe sanse, împotriva secretizarii hotărârilor de guvern, ridicarea, în cadrul unui proces judiciar privind accesul la informatie, a unei exceptii de neconstitutionalitate.

Hotarârea de guvern este cel mai vulnerabil la coruptie act normativ. Acest fapt are o explicatie. Este aproape imposibil sa promovezi interese de clan modificând (denaturând) Constitutia. Este dificil sa faci acest lucru si prin intermediul legilor organice sau ordinare. Actele normative numite sunt relativ putine la numar, sunt adoptate de Parlament, sunt dezbatute public, se bucura de o larga mediatizare. Dar, din pacate, si în cazul acestora exista asemenea precedente, fiindca de multe ori „clenciul” coruptiei sta ascuns anume în lege. Spre deosebire de legi, hotarârile de guvern sunt mai multe la numar, au un continut tehnic greu de descifrat pentru o persoana straina domeniului respectiv, si tocmai de aceea scapa de multe ori din câmpul de vigilentia al societatii civile. Pe de alta parte, interesul sporit al factorilor de coruptie pentru hotarârile de guvern se explica prin rolul pe care acestea îl joaca în sistemul actelor normative: prin hotarâre de guvern legea este pusa efectiv în aplicare; si daca legea e „pâinea”, apoi hotarârea de guvern e „cutitul”. Si, important de precizat, anume prin hotarâre de guvern este reglementata latura financiara a implementarii legii. Procedura de elaborare a unei hotarâri de guvern înlesneste si ea fraudata: aceste documente sunt elaborate de un cerc restrâns de persoane sau chiar de catre o singura persoana, iar adesea când sunt puse la vot, membrii Guvernului voteaza „disciplinat” fara sa patrunda în subtilitatile textului respectiv, mai ales ca fiecare din ei este preocupat de promovarea actelor normative ale autoritatii pe care o reprezinta.

Desigur, coruptia normativa poate exista si pe trepte mai joase ale sistemului de acte juridice – de exemplu, ordinul ministrului. Riscurile pe care si le asuma autorii în acest caz sunt însa mai mari, iar câmpul de manevra mult mai redus. Si, pe urma, hotarârea de guvern, spre deosebire de ordinul ministrului, convine mai mult autorilor actelor de coruptie normativa, fiindca este adoptata de un organ colectiv; prin urmare, raspunderea eventuala va „rataci” undeva între organul de specialitate si Guvern.

Din Raportul Curtii Constitutionale a Republicii Moldova privind exercitarea jurisdicției constituționale în anul 2003 aflăm ca din cele 40 de sesizări pentru controlul constituționalității actelor normative 17 se refereau la legi și 13 la hotărâri de guvern. Trebuie să recunoaștem că numărul hotărârilor de guvern este nepermis de mare, dacă ținem cont de faptul că aceste acte normative sunt emise pentru aplicarea, pentru executarea unor legi existente (deci, nu pot conține norme primare). Soluția ideală pentru cei ce promovează asemenea hotărâri de guvern – pentru a avea o asigurare de riscuri completă – este nepublicarea lor, potrivit formulei prezentate deja.

2.6 Dificultati de interpretare a Legii privind accesul la informatie

O primă concluzie pe care o desprindem din răspunsurile primite la chestionarul trimis autorităților publice centrale și locale (Tabelul 2) este înțelegerea eronată a acestei instituții de drept de către mulți furnizori de informații. Aceasta rezultă din răspunsul dat de către chestionați chiar la prima întrebare referitoare la numărul de cereri de acces la informație înregistrate în instituția respectivă. Unii au prezentat niște cifre fabuloase de mii, zeci de mii sau chiar mai multe cereri, fără să precizeze dacă acestea erau anume cereri de acces la informație. Alții au inclus în cifrele prezentate tot soiul de cereri, petiții, demersuri, interpelări... Confuzia este determinată în parte, probabil, de formularea imprecisă din art. 15 alin. (1) din Legea privind accesul la informație: „Cererile scrise cu privire la accesul la informație vor fi înregistrate în conformitate cu legislația cu privire la registre și petiționare”. Chiar dacă cele două instituții juridice – accesul la informație și petiția (reglementate prin legi diferite) – au mai multe similitudini, ele nu trebuie confundate. Dacă prin petiție (instituție a dreptului administrativ) se contestă un act administrativ, atunci prin accesul la informație (instituție a dreptului constituțional) se asigură accesul la informațiile oficiale. Deoarece accesul la informație are un regim juridic

distinct, dar și pentru soluționarea rapidă, eficiența a cererilor de acces la informații se impune înregistrarea separată a acestora de către furnizor. Vor fi incluse în registrul respectiv nu doar cererile expres fundamentate pe Legea privind accesul la informație (sau pe art. 34 din Constituție ori pe art. 10 din Convenția Europeană pentru Apararea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale), ci și acele cereri care, deși nu se întemeiază pe dreptul la informație, au ca obiect accesul la informația oficială.

O tactică isteață la care recurg unii funcționari pentru a nu oferi solicitanților informația completă este încercarea delicată de a afla ce știu deja aceștia pentru a se limita ulterior la o confirmare sau infirmare searbădă. Această atitudine are o explicație. Furnizorii de informații realizează că în ce privește accesul la informație e mai valabilă ca oriunde zicala „Până nu mocnește, fum nu iese”. Într-adevăr, solicitanții de informații – jurnaliștii în special – au mai multe surse de informare, și atunci când adresează o cerere de acces la informație nu vor decât confirmarea oficială sau completarea a ceea ce știu deja. La fel de adevărat este că aceștia manifestă interes sporit pentru faptele din viața publică ce se situează dincolo de limita legalității sau moralității. Prin urmare, această tentativă de transfigurare a autorităților din furnizori de informații în solicitanți ai acesteia trebuie respinsă cu hotărâre, mai ales că, potrivit art. 10 alin. (3) din Legea privind accesul la informație, “orice persoană care solicită acces la informații în conformitate cu prezenta lege este absolvită de obligația de a-și justifica interesul pentru informațiile solicitate”.

La întrebarea din chestionar „În câte cazuri informația a fost oferită contra plată?” aproape toate autoritățile intervievate au răspuns că în nici un caz. Unii, crezând, probabil, că întrebarea e cu subtext, au negat categoric încasarea platilor, cineva afirmând chiar că „nici un dram de informație nu a fost oferită contra plată”.

Potrivit art. 12 alin. (5) din Legea privind accesul la informatie „elaborarea si furnizarea unor informatii analitice, de sinteza sau inedite pot fi efectuate în baza unui contract între solicitant si furnizorul de informatii, contra unei plăti negociabile, daca furnizorul va fi disponibil si în drept sa realizeze o asemenea oferta”. Conform art. 20 intitulat „Plati pentru furnizarea informatiilor oficiale”: „(1) Pentru furnizarea informatiilor oficiale pot fi percepute, în afara exceptiilor prevazute de lege, plati în marimile si conform procedurii stabilite de organele reprezentative, acestea fiind varsate în bugetul de stat. (2) Marimile platilor nu vor depasi marimile cheltuielilor suportate de catre furnizor pentru facerea copiilor, expedierea lor solicitantului si/sau pentru traducerea, la cererea solicitantului, a informatiei, documentului. (3) Platile pentru furnizarea informatiilor analitice, de sinteza sau inedite, executate la comanda solicitantului, se vor stabili conform contractului dintre solicitant si furnizorul de informatii. (4) Vor fi puse, fara plata, la dispozitia solicitantilor, informatiile oficiale care: a) ating nemijlocit drepturile si libertatile solicitantului; b) sunt expuse oral; c) sunt solicitate pentru a fi studiate la sediul institutiei; d) prin faptul ca au fost furnizate, contribuie la sporirea gradului de transparenta a activitatii institutiei publice si corespunde intereselor societatii...”. Asadar, fie si cu titlu de exceptie, furnizorii de informatii pot percepe anumite plăti pentru furnizarea informatiilor. Marimea acestora, cum rezulta din alin. (2) al art. 20, este însa modica. Acest aspect nu a fost abordat întâmplator. În asteptarea îndelungata a informatiei multi solicitanti ai acesteia afirma ca sunt gata sa achite platile simbolice de secretariat, numai sa fie solutionata în termen cererea de acces la informatie.

Raspunsurile autoritatilor confirma, asadar, banuiala noastra ca problema nu rezida în micile cheltuieli dictate de redactarea si prezentarea informatiei, ci în retinerea pe care o au autoritatile atunci când trebuie sa prezinte publicului larg anumite informatii.

Am sesizat din raspunsurile la chestionar (dar si din practica accesului la informatie) ca exista totodata si câteva cazuri izolate, când unele autoritati, luate de valul a tot soiul de formalitati executate contra plata, extind cadrul normativ respectiv si asupra cererilor de acces la informatie. Asemenea încercari trebuie combatute cu prevederile din Legea privind accesul la informatie citate mai sus.

O alta întrebare inclusa în chestionarul adresat furnizorilor de informatii se referea la cazurile de sanctionare disciplinara a functionarilor responsabili de furnizarea informatiilor. Atentie! Este singura întrebare la care toate autoritatile, exceptând Procuratura Generala, au raspuns în unison – nu exista nici un caz de sanctionare a persoanelor responsabile de furnizarea informatiilor pentru neîndeplinirea obligatiilor de serviciu. Unele situatii sunt hilare chiar; ori, aceeasi autoritate, în acelasi chestionar, pe de o parte, afirma ca nu exista cazuri de sanctionare a functionarilor responsabili de efectuarea procedurilor de furnizare a informatiilor, iar, pe de alta parte, recunoaste ca nu are asemenea functionari sau ca nu are un regulament privind drepturile si obligatiile acestora, fie ca a pierdut procesele privind accesul la informatie.

Potrivit conceptului instituit prin legislatia noastra, solutionarea cererilor de acces la informatie, implicit, garantarea dreptului constitutional la informatie, depinde în cea mai mare masura de competenta si corectitudinea persoanei responsabile de furnizarea informatiilor. Exercitiul dreptului la informatie a probat deja, de prea multe ori, nesolutionarea cererilor de acces la informatie. Acest adevar este confirmat si de jurisprudenta în materie care atesta câstiguri de cauza (fie si putine) în favoarea solicitantilor de informatii. Cu toate acestea, practica judiciara nu cunoaste vreun caz de sanctionare a persoanelor cu functie de raspundere în temeiul art. 199/7 – „Încalcarea legislatiei privind accesul la informatie” – prevazut de Codul cu privire la contraventiile administrative.

Reamintim ca, potrivit art. 11 alin. (2) lit. b) din Legea privind accesul la informatie, în scopul garantării liberului acces la informațiile oficiale, furnizorul de informații va numi și va instrui funcționarii responsabili pentru efectuarea procedurilor de furnizare a informațiilor oficiale, iar, conform art. 15 alin (2), cererile de acces la informație vor fi examinate și satisfăcute de funcționarii publici responsabili de furnizarea informațiilor. Articolul 24 din aceeași lege mai prevede că, în funcție de gravitatea efectelor pe care le-a avut refuzul nelegitim al funcționarului public, responsabil pentru furnizarea informațiilor oficiale, de a asigura accesul la informația solicitată, instanța de judecată decide aplicarea unor sancțiuni în conformitate cu legislația... Mai reamintim aici că Codul penal (art. 180) și Codul cu privire la contravențiile administrative (art. 199/7) prevăd răspunderea penală, respectiv, administrativă a persoanelor cu funcție de răspundere pentru încălcarea dreptului de acces la informație.

Chestionarul a mai arătat că în cadrul multor autorități responsabil de furnizarea informațiilor este șeful serviciului de presă. Aici se impune o precizare. Unii furnizori de informații consideră că această alegere rezolvă de la sine problema. Funcția de bază a unui serviciu de presă este promovarea imaginii autorității ce l-a instituit. În acest scop, el prezintă publicului, fie și sub sloganul transparenței, informația pe care autoritatea în cauză are interesul să o difuzeze. Chiar dacă în cazul accesului la informație direcția fluxului de informație rămâne aceeași – de la autorități spre cetățeni – informația, în schimb, nu mai este cea pe care autoritatea vrea să o prezinte, ci cea pe care solicitanții vor să o cunoască. Pornind de la această deosebire de principiu, șefii serviciilor de presă trebuie să studieze temeinic legislația privind accesul la informație și să-și completeze deprinderea de a spune cetățeanului ce vrea autoritatea cu deprinderea de a spune cetățeanului ce vrea acesta să știe.

Legea privind accesul la informatie pune fata în fata solicitantul informatiei si furnizorul acesteia. Primul este avid de informatie, dar fara experienta formalitatilor ce le presupune exercitiul unui drept. Al doilea trateaza cu reticenta interesul pentru informatiile oficiale si are experienta birocratica. Trebuie sa recunoastem ca, sub acest aspect, exista o inegalitate de forte. Functionarul va cauta un pretext pentru a nu solutiona o cerere de acces la informatie ce contine întrebări incomode. Nu este însă o situatie în fata careia cetatenii ar trebui sa capituleze.

Un exemplu elocvent al refuzului de prezentare a informatiei solicitate sub diferite pretexte este cel în care sunt implicati, pe de o parte, Guvernul si Cancelaria de Stat (furnizori de informatii) si, pe de alta parte, Asociatia Presei Independente (solicitant de informatii). Ultima, printr-o cerere de acces la informatie, solicita primilor date referitoare la numarul contractelor de promovare a imaginii Republicii Moldova în presa internationala încheiate în anii 2001-2004 si la sumele achitate cu aceasta ocazie agentiilor din strainatate de promovare a imaginii. Dupa ce nu au solutionat cererile de acces la informatie, furnizorii de informatie numiti s-au lasat mult asteptati si în instantele de judecata. Iar dupa ce s-a prezentat în instanta de judecata, Guvernul, prin reprezentantul sau, a invocat mai multe motive întru respingerea actiunii, începând cu aceea ca Guvernul nu este furnizor de informatii sau ca în adresa lui nu a parvenit o cerere de acces la informatie si sfârsind cu aceea ca întrebările din cerere nu sunt clar formulate. Desi instanta de judecata (Curtea Suprema de Justitie) a respins actiunea Asociatiei Presei Independente, este foarte posibil ca aceasta din urma va insista în continuare, pe toate caile legale, pentru dobândirea informatiei solicitate de la Guvernul si Cancelaria de Stat a Republicii Moldova.

2.7 Practica judiciara

Înca în faza initiala de lucru asupra acestui studiu Transparency International – Moldova a expediat o cerere de acces la

informatie Curtii Supreme de Justitie a Republicii Moldova ce continea doua întrebări: „Generalizeaza Curtea Suprema de Justitie, în scopul aplicarii corecte si uniforme a Legii nr. 982/2000 privind accesul la informatie, practica examinarii de catre instantele judecatoresti a cauzelor privind accesul la informatie? Elaboreaza Curtea Suprema de Justitie o hotarâre explicativa privind aplicarea corecta a Legii privind accesul la informatie si solutionarea justa a cauzelor ce tin de accesul la informatie; când va fi publicata hotarârea respectiva?”. Constatam, cu regret, ca, desi termenul de 15 zile rezervat de lege pentru solutionarea cererii demult a expirat, nu am primit nici azi raspunsul.

În loc de încheiere

Procesul de implementare a Legii privind accesul la informatie este greu si va dura mai multi ani. Anevoios îsi va croi aceasta lege si o practica judiciara uniforma.

În principiu, teoretic, refuzul fiecărei institutii de stat de a acorda informatia de interes public solicitata în cadrul acestei cercetari poate servi drept temei pentru a actiona instantele respective în judecata. Transparency International – Moldova însa nu si-a pus aceasta drept scop. Acesta a fost doar un exercitiu de democratie atât pentru institutiile de stat, cât si pentru societatea civila. Rezultatele au aratat ca nici institutiile de stat, nici societatea civila înca nu sunt pregatiti suficient pentru a implementa eficient aceasta lege, de aceea este necesar un efort comun al ambelor parti. Colaboratorii institutiilor de stat trebuie sa fie informati în detalii despre prevederile acestei Legi si responsabilitatea pe care o poarta pentru încalcare a legii. Societatea civila trebuie sa fie informata despre drepturile si libertatile care le sunt acordate prin intermediul acestei legi, precum si despre modalitatea eficienta de a obtine la timp informatia necesara. Legea în cauza face parte din categoria de acte normative a caror realizare nu depinde doar de autoritati ci, mai întâi, de insistenta cu care simplii cetateni vor exercita drepturile conferite de ea.

Anexa 1. Stipulari ale legislatiei Republicii Moldova privind accesul la informatie

În legislatia Republicii Moldova accesul la informatie este stipulat în urmatoarele documente:

- *Constitutia Republicii Moldova;*
- *Codul juridictiei constitutionale;*
- *Legea cu privire la Curtea Constitutionala;*
- *Codul electoral;*
- *Legea pentru adoptarea Regulamentului Parlamentului;*
- *Legea despre statutul deputatului în Parlament;*
- *Legea privind actele legislative;*
- *Legea privind modul de publicare si intrare în vigoare a actelor oficiale;*
- *Legea cu privire la Guvern;*
- *Legea privind administratia publica locala;*
- *Legea privind Curtea de Conturi;*
- *Legea privind organizarea judecatoreasca;*
- *Codul civil;*
- *Codul de procedura civila;*
- *Codul cu privire la contraventiile administrative;*
- *Codul penal;*
- *Codul de procedura penala;*
- *Legea cu privire la Curtea Suprema de Justitie;*
- *Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii;*
- *Legea privind declararea si controlul veniturilor si al proprietatii demnitarilor de stat, judecatorilor, procurorilor, functionarilor publici si a unor persoane cu functie de conducere;*
- *Legea privind protectia mediului înconjurator;*
- *Legea privind expertiza ecologica si evaluarea impactului asupra mediului înconjurator;*
- *Legea privind securitatea biologica;*
- *Legea cu privire la apa potabila;*

- *Legea presei;*
- *Legea audiovizualului;*
- *Legea cu privire la institutia publica nationala a audiovizualului Compania "Teleradio-Moldova";*
- *Legea cu privire la secretul de stat;*
- *Legea securitatii statului;*
- *Legea privind organele securitatii statului;*
- *Legea cu privire la secretul comercial;*
- *Legea cu privire la sistemul informational integral automatizat de evidenta a infractiunilor, a cauzelor penale si a persoanelor care au savârsit infractiuni;*
- *Legea privind accesul la informatie si altele.*

Constitutia Republicii Moldova¹ garanteaza dreptul la informatie. În corespundere cu art. 34 dreptul persoanei de a avea acces la orice informatie de interes public nu poate fi îngradit. Autoritatile publice, potrivit competentelor ce le revin, sunt obligate sa asigure informarea corecta a cetatenilor asupra treburilor publice si asupra problemelor de interes personal. Mijloacele de informare publica nu sunt supuse cenzurii.

Mai mult ca atât, în corespundere cu art. 37 (dreptul la un mediu înconjurator sanatos), statul garanteaza fiecarui om dreptul la accesul liber si la raspândirea informatiilor veridice privitoare la starea mediului natural, la conditiile de viata si de munca, la calitatea produselor alimentare si a obiectelor de uz casnic. Tainuirea sau falsificarea informatiilor despre factorii ce sunt în detrimentul sanatatii oamenilor se interzice prin lege.

În scopul asigurarii accesului la informatie, Constitutia mai prevede ca sedintele Parlamentului sunt publice si ca Parlamentul poate hotarâ ca anumite sedinte sa fie închise (art. 65), ca legile se publica în Monitorul Oficial si ca nepublicarea atrage inexistenta acestora (art. 76). Conform interpretarii Curtii Constitutionale,

¹ Constitutia Republicii Moldova adoptata la 29.07.1994 (M.O. nr.1 din 12.08.1994).

modul de intrare în vigoare a legii se refera atât la lege în întregime, cât și la partile ei componente².

De asemenea, este stipulata publicarea în Monitorul Oficial a decretelor presedintelui țării, a hotărârilor și ordonanțelor adoptate de Guvern (art. 94, 102).

Prin articolul 117 este stipulat caracterul public al dezbaterilor judiciare și ca judecarea proceselor în ședința închisă se admite numai în cazurile stabilite prin lege, cu respectarea tuturor regulilor de procedura.

În ceea ce ține de accesul la informație, inevitabil urmează să fie menționată libertatea de exprimare (drept care cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei). În acest context, menționăm că Constituția garantează libertatea conștiinței (art. 31), libertatea opiniei și a exprimării (art. 32), precum și libertatea creației (artistice și științifice) care nu este supusă cenzurii (art. 33).

În corespundere cu articolul 32, oricărui cetățean îi este garantată libertatea gândirii, a opiniei, precum și libertatea exprimării în public prin cuvânt, imagine sau prin alt mijloc posibil.

Totodată, articolele sus-numite stipulează că exercitarea acestor libertăți, drepturi este supusă unor condiții, restrângeri. Astfel, libertatea exprimării nu poate prejudicia onoarea, demnitatea sau dreptul altei persoane la viziune proprie. Sunt interzise și pedepsite prin lege contestarea și defaimarea statului și a poporului, îndeșnirea la război de agresiune, la ura națională, rasială sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial, la violența publică, precum și alte manifestări ce atentează la regimul constituțional (art. 32). Dreptul la informație nu trebuie să prejudicieze măsurile de protecție a cetățenilor sau siguranța națională. Mijloacele de informare publică, de stat sau

² Hotărârea Curții Constituționale privind interpretarea art. 76 din Constituția Republicii Moldova "Intrarea în vigoare a legii", nr.32 din 29.10.1998 (M.O. nr.100-102 din 12.11.1998).

private, sunt obligate sa asigure informarea corecta a opiniei publice (art. 34).

Codul juridictiei constitutionale³ stipuleaza: Curtea Constitutionala activeaza în baza principiilor: a) independentei de orice autoritate publica; b) colegialitatii; c) legalitatii; d) publicitatii. Una dintre obligatiile Curtii Constitutionale este prezentarea anuala a unui raport Presedintelui Republicii Moldova, Parlamentului si Consiliului Superior al Magistraturii privind exercitarea juridictiei constitutionale. Dezbaterile în sedintele Curtii Constitutionale sunt publice, cu exceptia cazurilor în care publicitatea poate dauna securitatii statului si ordinii publice. Pe lângă participanti, la examinarea cauzei în sedinta secreta pot asista si alte persoane, invitate conform hotarârii Curtii Constitutionale. La examinarea cauzei în sedinta secreta se respecta procedura juridictiei constitutionale. Actele Curtii Constitutionale se pronunta public. Data, ora si ordinea de zi a sedintelor Curtii Constitutionale se anunta public.

Cu autorizarea Curtii Constitutionale, reprezentantii radioteleviziunii si ai altor mijloace de informare în masa pot transmite în direct, partial sau integral, lucrarile sedintelor si pot face reportaje.

Hotarârea si avizul se pronunta, de regula, în aceeasi sedinta, dupa deliberarea judecatorilor Curtii Constitutionale. La pronuntare, presedintele sedintei nu divulga rezultatele votarii, cu exceptia cazurilor când vreun judecator are opinie separata. În astfel de cazuri, dupa pronuntarea hotarârii si avizului, se da citire si opiniei separate.

Hotarârile si avizele Curtii Constitutionale se expediaza: a) partilor; b) autoritatilor publice si factorilor de decizie ale caror acte au fost examinate de Curtea Constitutionala. Hotarârile si avizele Curtii Constitutionale se expediaza de asemenea: a)

³ Codul juridictiei constitutionale nr.502-XIII din 16.06.1995 (M.O. nr.53-54 din 28.09.1995).

Presedintelui Republicii Moldova; b) Parlamentului; c) Guvernului; d) Curtii Supreme de Justitie; e) Judecatoriei Economice; f) Procurorului General; g) ministrului justitiei.

Hotarârile si avizele Curtii Constitutionale se publica în Monitorul Oficial al Republicii Moldova în decursul a 10 zile de la data adoptarii lor. Hotarârile si avizele pot fi publicate si în alte mijloace de informare în masa.

Legea cu privire la Curtea Constitutionala⁴ stipuleaza, de asemenea, ca hotarârile si avizele Curtii Constitutionale se publica în Monitorul Oficial al Republicii Moldova în decursul a 10 zile de la data adoptarii.

Codul electoral⁵ contine reglementari ce tin de accesul la informatii cu caracter electoral. Astfel, Comisia Electorala Centrala:

- conlucreaza, în procesul de organizare si desfasurare a alegerilor, cu mijloacele de informare în masa si asociatiile obstesti, la organizarea manifestarilor ce tin de educatia civica a alegatorului si informarea populatiei asupra desfasurarii procesului electoral;

- pregatete programe de informare a alegatorilor în perioada electorala;

- ofera mijloacelor de informare în masa informatii cu privire la desfasurarea alegerilor si la practica administrativa utilizata în acest sens.

Codul electoral stipuleaza ca toate sedintele la care Comisia Electorala Centrala examineaza probleme electorale, inclusiv sedintele la care urmeaza sa adopte hotarâri asupra problemelor electorale, sunt deschise pentru reprezentantii mijloacelor de informare în masa si pentru public. Comisia Electorala Centrala

⁴ Legea cu privire la Curtea Constitutionala, nr.317-XIII din 13.12.1994 (M.O. nr.8 din 07.02.1995).

⁵ Codul electoral adoptat prin Legea nr.1381-XIII din 21.11.1997 (M.O. nr.81 din 08.12.1997).

asigura transparenta operatiilor electorale, fapt ce permite mijloacelor de informare în masa si populatiei sa aprecieze activitatea Comisiei.

În perioada electorala, Comisia Electorala Centrala ofera alegatorilor informatii electorale.

Legea pentru adoptarea Regulamentului Parlamentului⁶ stipuleaza ca sedintele Parlamentului sunt publice, în afara cazurilor în care, la cererea Presedintelui Parlamentului, a unei fractiuni parlamentare sau a unui grup de deputati ce constituie cel puțin 15% din numarul deputatilor alesi, se hotaraste, cu votul majoritatii deputatilor prezenti, ca acestea sa fie secrete.

Avocatii parlamentari au dreptul sa asiste si sa ia cuvântul la sedintele Parlamentului. În cazul în care exista informatie veridica despre încalcati în masa sau grave ale drepturilor si libertatilor constitutionale ale omului, avocatul parlamentar are dreptul sa prezinte un raport la una din sedintele Parlamentului, precum si sa propuna înstituirea unei comisii parlamentare care sa cerceteze aceste fapte.

La sedintele publice ale Parlamentului pot participa diplomati, reprezentanti ai mijloacelor de informare în masa, precum si alte persoane, în baza autorizatiei sau invitatiei serviciului de presa al Parlamentului, în conditiile stabilite de Biroul permanent.

De la sedintele Parlamentului se transmit sistematic emisiuni radiodifuzate si televizate care trebuie sa reflecte obiectiv activitatea tuturor fractiunilor parlamentare. Transmiterea în direct, partiala sau integrala, a sedintelor la care se examineaza cele mai importante probleme pentru tara, se face la decizia Parlamentului, care se adopta cu votul majoritatii deputatilor prezenti. Comunicatele oficiale despre sedintele Parlamentului

⁶ Legea pentru adoptarea Regulamentului Parlamentului, nr.797-XIII din 02.04.1996 (M.O. nr.81-82 din 19.12.1996).

sunt date publicitatii numai prin intermediul serviciului de presa al Parlamentului.

În conformitate cu Regulamentul, fractiunile parlamentare au dreptul sa faca propuneri pentru publicarea anumitor proiecte de acte legislative importante, prezentate spre examinare Parlamentului, si consultarea opiniei publice asupra continutului acestora.

Biroul permanent al Parlamentului hotaraste, din oficiu sau la solicitare, publicarea în mijloacele de informare în masa (inclusiv electronice) a anumitor proiecte de acte legislative, stenograme ale sedintelor publice ale Parlamentului si ale altor acte vizând activitatea Legislativului, în functie de importanta lor pentru societate. Dupa caz, prin aceeasi hotarâre, Biroul permanent stabileste modul de dezbatere publica a proiectelor de acte legislative, de acumulare, examinare si discutare a propunerilor prezentate în legatura cu acestea. Sedintele comisiilor sunt, de regula, publice.

Comisia poate hotarî ca la sedintele ei sa fie prezenti reprezentanti ai mijloacelor de informare în masa. Informatiile oficiale despre lucrarile comisiei se dau publicitatii prin intermediul Serviciului de presa al Parlamentului.

În conformitate cu **Legea despre statutul deputatului în Parlament**⁷, pentru a solutiona problemele legate de interesele alegatorilor deputatul beneficiaza de dreptul de a fi primit în audienta fara întârziere de conducatori si de alte persoane oficiale. Deputatul are dreptul de a vizita, prezentând legitimatia de deputat, orice organ de stat si obstesc, orice unitate, în modul stabilit de Biroul permanent.

Orice persoana oficiala este obligata, la legitimarea deputatului, sa-i puna la dispozitie informatia necesara fara concordante si

⁷ Legea despre statutul deputatului în Parlament, nr.39-XIII din 07.04.1994 (Monitorul nr.4 din 30.04.1994; M.O. nr.57-58 din 18.05.2000).

permisiuni suplimentare. În cazul în care informația reprezintă secret de stat, informarea deputatului se va face în condițiile Regulamentului Parlamentului.

Deputatul este în drept să se adreseze oricărui organ de stat și obștească, oricărei persoane oficiale în probleme ce țin de activitatea de deputat și să participe la examinarea lor. Organul sau persoana oficială respectivă sunt obligate să dea fără întârziere răspuns la adresare, iar în cazul examinării sau verificării suplimentare a problemei - în cel mult o lună. Adresările deputatului în probleme ce țin de competența autorităților administrației publice locale, a Guvernului, a altor organe centrale ale administrației de stat urmează să fie examinate de aceste organe. Data examinării trebuie adusă din timp la cunoștința deputatului.

Autoritățile administrației publice locale sunt obligate să acorde deputatului sprijinul necesar pentru organizarea lucrului cu alegătorii. În acest scop, ele asigură accesul în încăperi sau locuri publice, precum și echipamentul și informațiile necesare, anunță din timp alegătorii despre locul și timpul întâlnirii cu deputatul.

Biroul permanent și aparatul Parlamentului, autoritățile administrației publice locale asigură deputatul, la cerere, cu materiale informative și de referință, difuzate oficial de organele guvernamentale și de alte organe de stat și obștești.

Biroul permanent și aparatul Parlamentului, alte organe de stat, precum și persoane oficiale, sunt obligate să-l asigure pe deputat, la cerere, cu consultanță prin intermediul specialiștilor în probleme legate de activitatea de deputat și să-i furnizeze fără întârziere informația necesară.

În corespundere cu **Legea privind actele legislative**⁸, la elaborarea, adoptarea și aplicarea actului legislativ se respecta principiile transparenței, publicității și accesibilității.

Legea privind modul de publicare și intrare în vigoare a actelor oficiale⁹ stipulează ca legile, promulgate de Președintele Republicii Moldova, hotărârile Parlamentului, decretele Președintelui Republicii Moldova, hotărârile și dispozițiile Guvernului, actele Curtii Constitutionale și ale Curtii de Conturi, actele normative ale organelor centrale de specialitate ale administrației publice, ale Băncii Naționale a Moldovei și ale Comisiei Naționale a Valorilor Mobiliare se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, editat de Agenția Națională de Presă "Moldpres", în limba de stat cu traducere în limba rusă și în alte limbi, conform legislației. În caz de necesitate, în Monitorul Oficial se publică și alte acte oficiale.

Actele oficiale pot fi publicate în alte ediții periodice numai cu trimitere la Monitorul Oficial. Actele oficiale pot fi difuzate la radio și televiziune. Actele oficiale nominalizate, cu excepția celor internaționale, intra în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial sau la data indicată în text. Actele oficiale ce intra în vigoare la data prevăzută în textul actului respectiv se publică în Monitorul Oficial în termen de 10 zile de la data adoptării.

Textele tratatelor internaționale ale Republicii Moldova care au intrat în vigoare, textele integrale ale anexelor și documentelor aferente, rezervele sau declarațiile Republicii Moldova, efectuate la momentul semnării, ratificării, aderării, acceptării sau aprobării, precum și actele referitoare la suspendarea, denunțarea sau stingerea tratatelor internaționale se publică, în termen de o lună după intrarea lor în vigoare, în condiții oficiale speciale ale

⁸ Legea privind actele legislative, nr.780-XV din 27.12.2001 (M.O. nr.36-38 din 14.03.2002).

⁹ Legea privind modul de publicare și intrare în vigoare a actelor oficiale, nr.173-XIII din 06.07.1994 (M.O. nr.1 din 12.08.1994).

Monitorului Oficial. Actele normative care atesta intrarea în vigoare a tratatelor internaționale se publică în Monitorul Oficial conform legislației.

Actul oficial al cărui conținut constituie secret de stat intră în vigoare la data adoptării sau la data prevăzută în el și se comunică numai instituțiilor interesate. În cazul în care unele titluri, capitole, articole ale actului oficial conțin secret de stat, acestea se omit la publicare, în locul lor indicându-se: "Secret de stat".

Legea cu privire la Guvern¹⁰ stipulează ca ședințele Guvernului sunt publice. La ele pot participa și alte persoane, în conformitate cu legislația. La decizia Prim-ministrului, ședințele pot fi închise.

Guvernul asigură transparența activității sale. În acest scop, Guvernul, din oficiu sau la solicitare, hotărăște publicarea în mijloacele de informare în masă (inclusiv electronice) a anumitor proiecte de acte legislative și proiecte de acte ale Guvernului, stenograme ale ședințelor sale publice și ale altor acte vizând activitatea executivului, în funcție de importanța lor pentru societate. După caz, prin aceeași hotărâre, Guvernul stabilește modul de dezbateră publică a proiectelor de acte legislative și a proiectelor de acte ale Guvernului, de acumulare, examinare și discutare a propunerilor prezentate în legătură cu acestea.

Hotărârile și dispozițiile Guvernului, cu excepția celor care conțin secret de stat, se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova în termen de 10 zile de la data adoptării sau emiterii.

În scopul asigurării transparenței și accesului la informație, **Legea privind administrația publică locală**¹¹ stipulează ca ordinea de zi a ședințelor Consiliului local se aduce la cunoștința locuitorilor satului (comunei), orașului (municipiului) prin presa locală sau prin alt mijloc de publicitate și ca ședințele consiliului

¹⁰ Legea cu privire la Guvern, nr.64-XII din 31.05.1990 (M.O. nr.131-133 din 26.09.2002).

¹¹ Legea privind administrația publică locală, nr.186-XIV din 6.11.1998 (M.O. nr.33-35 din 07.03.2002).

local sunt publice. Deciziile consiliului local cu caracter normativ devin executorii de la data aducerilor la cunostinta publica prin publicare sau afisare în locurile publice, iar cele individuale - de la data comunicarii persoanelor interesate. Aducerea la cunostinta publica a deciziilor cu caracter normativ se face dupa expirarea termenului de 7 zile, în care presedintele comitetului executiv al consiliului raional poate exercita calea de atac în fata instantei de judecata sau dupa ramânerea definitiva a hotarârii instantei de judecata, prin care actiunea presintelui comitetului executiv al consiliului raional a fost respinsa.

Legea privind Curtea de Conturi¹² prevede ca Curtea de Conturi prezinta anual Parlamentului, pâna la 15 iulie, un raport asupra administrarii si întrebuintarii resurselor financiare publice. Raportul anual al Curtii de Conturi se publica în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Curtea de Conturi prezinta suplimentar, prin intermediul comisiilor permanente respective, rapoarte asupra rezultatelor controalelor de importanta deosebita pentru stat care cer decizia Parlamentului.

Curtea de Conturi prezinta, la cererea, fractiunii parlamentare, comisiei parlamentare sau deputatului, în termen de 5 zile, actele, Hotarârile si rapoartele asupra rezultatelor controalelor efectuate.

Hotarârile Curtii de Conturi, adoptate în baza controalelor, se publica în Monitorul Oficial al Republicii Moldova în termen de 10 zile de la data intrarii lor în vigoare, iar în cazul contestarii acestor hotarâri, ele se publica doar dupa decizia definitiva a instantei judecatoresti.

Legea privind organizarea judecatoreasca¹³ stipuleaza ca sedintele de judecata sunt publice. Judecarea cauzelor în sedinta

¹² Legea privind Curtea de Conturi, nr.312-XIII din 8.12.1994 (M.O. nr.25-26 din 21.02.2003).

¹³ Legea privind organizarea judecatoreasca, nr.514-XIII din 06.07.1995 (M.O. nr.58 din 19.10.1995).

închisa se admite numai în cazurile stabilite prin lege, cu respectarea procedurii. Hotărârile instanțelor judecătorești se pronunță public.

Înregistrarea audio și video, fotografierea, precum și utilizarea altor mijloace tehnice, la deschiderea ședinței de judecată și la pronunțarea hotărârii, se admit numai cu acordul președintelui ședinței de judecată, în condițiile legii procesuale.

În corespundere cu **Codul de procedura civilă**¹⁴, în toate instanțele, ședințele de judecată sunt publice. În ședința de judecată nu se admit minorii de până la vârsta de 16 ani, dacă nu sunt citați în calitate de participant la proces sau de martor.

Pentru exercitarea funcțiilor procesuale, participanții la proces pot efectua înregistrarea audio a ședinței de judecată. Înregistrarea audio-video, fotografierea, utilizarea altor mijloace tehnice pot fi admise numai de președintele ședinței de judecată și numai la deschiderea ședinței și pronunțarea hotărârii. Încălcarea prevederilor alineatului dat se sancționează cu amenda de până la 20 unități convenționale.

Pot avea loc ședințe închise numai în scopul protejării informației ce constituie secret de stat, taină comercială ori a unei alte informații a cărei divulgare este interzisă prin lege.

Instanța de judecată poate dispune judecarea pricinii în ședință secretă pentru a preveni divulgarea unor informații care se referă la aspectele intime ale vieții, care lezează onoarea, demnitatea sau reputația profesională ori la alte circumstanțe care ar putea prejudicia interesele participanților la proces, ordinea publică sau moralitatea.

Ședința poate fi declarată secretă pentru întregul proces sau numai pentru efectuarea unor anumite acte procedurale. Privitor

¹⁴ Codul de procedura civilă adoptat prin Legea, nr.225-XV din 30.05.2003 (M.O. nr. 111-115 din 12.06.2003).

la examinarea pricinii în sedinta secreta, instanta judecatoreasca emite o încheiere motivata.

Sedinta secreta se desfasoara în prezenta participantilor la proces, iar în caz de necesitate la ea asista de asemenea expertul si interpretul. Instanta judecatoreasca ia masurile de rigoare în vederea pastrarii secretului de stat, tainei comerciale, informatiei despre viata intima a persoanei. Participantii la proces si alte persoane care asista la actele procesuale în cadrul carora pot fi divulgate date ce constituie astfel de secrete sunt somati de raspundere în cazul divulgarii lor.

Judecarea pricinii în sedinta secreta se efectueaza cu respectarea tuturor regulilor de procedura civila. Hotarârile sedintei secrete se pronunta public.

În cazul dezbaterii pricinii în sedinta secreta, copii de pe încheieri, rapoarte de expertiza sau declaratii ale martorilor, pot fi eliberate unor alte persoane decât partile doar cu permisiunea data de presedintele sedintei.

Codul cu privire la contravențiile administrative¹⁵ stipuleaza ca cazul cu privire la contravenția administrativa se examineaza în mod public. În scopul sporirii rolului educativ si preventiv al procedurii în cazurile cu privire la contravențiile administrative asemenea cazuri se pot examina nemijlocit în cadrul colectivelor de munca, la locul de învățatura sau de trai al contravenientului.

În corespundere cu **Codul de procedura penala**¹⁶, în toate instantele judecatoresti sedintele sunt publice, cu exceptia urmatoarelor cazuri prevazute de art.18.

Accesul în sala de sedinta poate fi interzis presei sau publicului, prin încheiere motivata, pe parcursul întregului proces sau al unei parti din proces, în interesul respectarii moralitatii, ordinii publice

¹⁵ Codul cu privire la contravențiile administrative, aprobat la 29.03.1985.

¹⁶ Codul de procedura penala adoptat prin Legea, nr.122-XV din 14.03.2003 (M.O. nr.104-110 din 07.06.2003).

sau securitatii nationale, când interesele minorilor sau protectia vietii private a partilor în proces o cer, sau în masura considerata strict necesara de catre instanta când, datorita unor împrejurari speciale, publicitatea ar putea sa prejudicieze interesele justitiei.

Judecarea cauzei în sedinta închisa a instantei trebuie argumentata si efectuata cu respectarea tuturor regulilor procedurii judiciare. În toate cazurile, hotarârile instantei de judecata se pronunta în sedinta publica. La sedinta publica poate fi prezenta orice persoana, cu exceptia minorilor sub vârsta de 16 ani si a persoanelor înarmate.

Conform Codului, presedintele sedintei de judecata poate permite prezenta la sedinta a minorilor, precum si a persoanelor înarmate care sunt obligate sa poarte arma din oficiu.

Presedintele sedintei poate permite reprezentantilor mass-media, în cazurile în care cauza prezinta interes public, sa efectueze înregistrari audio, video si sa fotografieze unele secvente de la deschiderea sedintei în masura în care acestea nu perturbeaza desfasurarea normala a sedintei si nu aduc atingere intereselor participantilor la proces.

Presedintele sedintei de judecata poate limita accesul publicului la sedinta, tinând seama de conditiile în care se judeca cauza.

Legea cu privire la Curtea Suprema de Justitie¹⁷ stipuleaza ca Curtea Suprema de Justitie îsi desfasoara activitatea în baza principiilor legalitatii si publicitatii.

Aceasta are publicatia sa periodica - "Buletinul Curtii Supreme de Justitie" în care se publica diverse materiale si informatii ce tin de înfaptuirea justitiei în Republica Moldova.

Conform **Legii cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii**¹⁸, membrul Consiliului este în drept: a) sa ia

¹⁷ Legea cu privire la Curtea Suprema de Justitie, nr.789-XIII din 26.03.1996 (M.O. nr.196-199 din 12.09.2003).

cunostinta de materialele prezentate Consiliului spre examinare; d) sa solicite instantelor judecatoresti, Ministerului Justitiei, altor institutii si organizatii informatiile si documentele necesare îndeplinirii atributiilor sale.

Sedintele Consiliului Superior al Magistraturii sunt publice. La decizia lui, unele probleme pot fi examinate în sedinte închise. La sedintele Consiliului Superior al Magistraturii se citeaza în mod obligatoriu persoanele a caror problema se examineaza. Consiliul Superior al Magistraturii poate permite participarea la sedinta a unor persoane a caror prezenta este considerata utila.

Consiliul în cauza prezinta anual, nu mai târziu de 1 aprilie, Parlamentului si Presedintelui Republicii Moldova un raport asupra modului de organizare si functionare a instantelor judecatoresti în anul precedent.

În corespundere cu **Legea privind declararea si controlul veniturilor si al proprietatii demnitarilor de stat, judecatorilor, procurorilor, functionarilor publici si a unor persoane cu functie de conducere**¹⁹, declaratiile prezentate de Presedintele Republicii Moldova, deputati, membrii Guvernului, Presedintele Curtii Constitutionale, Presedintele Curtii Supreme de Justitie, Procurorul General, Presedintele Curtii de Conturi, Guvernatorul Bancii Nationale a Moldovei, Directorul Serviciului de Informatii si Securitate, primarii din orase, sate (comune) si presedintii consiliilor raionale se publica anual în mijloacele de informare în masa republicane sau locale. Declaratiile primarilor pot fi aduse la cunostinta populatiei si prin afisare.

Se publica si nu constituie informatie confidentiala urmatoarele informatii si date din declaratii:

¹⁸ Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, nr.947-XIII din 19.07.1996 (M.O. nr.186-188 din 22.08.2003).

¹⁹ Legea privind declararea si controlul veniturilor si al proprietatii demnitarilor de stat, judecatorilor, procurorilor, functionarilor publici si a unor persoane cu functie de conducere, nr.1264-XV din 19.07.2002 (M.O. nr.124-125 din 05.09.2002).

- a) valoarea totala a proprietatii declarate;
- b) lista tuturor bunurilor ce constituie proprietate a subiectului declararii, cu indicarea daca apartine cu titlu de proprietate sau cu titlu de folosinta, inclusiv a celor aflate în afara tarii.

Accesul la informatia privind mediul înconjurator este reflectat în Legea privind protectia mediului înconjurator, Legea privind expertiza ecologica si evaluarea impactului asupra mediului înconjurator, Legea privind securitatea biologica, Legea cu privire la apa potabila etc.

Legea privind protectia mediului înconjurator²⁰ prevede ca autoritatile administratiei publice ale raionului, municipiului în comun cu autoritatile locale pentru mediu si pentru sanatate asigura informarea sistematica si operativa a populatiei, întreprinderilor, institutiilor, organizatiilor privind starea mediului în raion, municipiu.

Una din sarcinile de baza ale Departamentului Protectiei Mediului Înconjurator ca autoritate centrala, ce se afla în subordinea Guvernului si care este dotata cu împuterniciri prioritare în problemele de protectie a mediului si de folosire rationala a resurselor naturale, este informarea opiniei publice despre starea mediului, propagarea cunostintelor ecologice.

Departamentul prezinta Guvernului rapoarte detaliate asupra starii mediului pe scara nationala, rapoarte asupra activitatii sale, precum si programe de ameliorare a calitatii mediului.

Parlamentul audiaza raportul anual al Guvernului privind starea mediului în republica.

Conform **Legii privind expertiza ecologica si evaluarea impactului asupra mediului înconjurator**²¹, cetatenii si

²⁰ Legea privind protectia mediului înconjurator, nr.1515-XII din 16.06.1993 (M.O. nr.10 din 30.10.1993).

²¹ Legea privind expertiza ecologica si evaluarea impactului asupra mediului înconjurator, nr.851 din 29.05.1996 (M.O. nr.52-53 din 08.08.1996).

asociațiile obștești au dreptul să solicite organelor sistemului expertizei ecologice de stat informații privind rezultatele expertizării noilor obiecte și activități economice preconizate.

Asociațiile obștești care efectuează expertiza ecologică obțin dreptul:

a) să primească de la beneficiar, în volum deplin, documentația de proiect și documentația privind evaluarea impactului asupra mediului înconjurător (E.I.M.I.), iar în cazul în care aceasta conține secrete comerciale și/sau alte secrete aparate de lege (cu excepția secretelor de stat), în volumul care nu permite divulgarea acestor secrete;

b) să ia cunoștința de documentația tehnico-normativă cu privire la efectuarea expertizei ecologice de stat;

c) să participe, prin reprezentanții săi, la ședințele comisiilor de experți la care se iau în dezbateră avizele expertizei ecologice obștești.

Avizul expertizei ecologice obștești poate fi publicat în presă, remis organelor administrației publice locale, ministerelor și departamentelor, beneficiarilor proiectelor expertizate și organelor sistemului expertizei ecologice de stat.

Avizul general al expertizei ecologice de stat este obligatoriu pentru beneficiar, proiectant, autoritățile publice de toate nivelurile și pentru organele care asigură finanțarea activității economice preconizate și serveste drept bază pentru publicarea informației despre rezultatele expertizei ecologice de stat, a documentației de proiect și planificare pentru obiectele concrete.

Regulamentul cu privire la evaluarea impactului asupra mediului înconjurător, aprobat prin legea dată, stipulează ca autoritatea centrală pentru mediu aduce, în mod obligatoriu, la cunoștința opiniei publice, prin intermediul mass-media, rezultatele expertizării ecologice a documentației privind E.I.M.I. în termen de cel mult 10 zile de la aprobarea rezultatelor expertizării și adoptării deciziei asupra documentației privind E.I.M.I.

În corespundere cu **Legea privind securitatea biologică**²², nu pot fi considerate confidențiale următoarele informații:

a) caracteristicile generale ale microorganismelor/organismelor modificate genetic, numele și adresa notificatorului, scopul și locul utilizării;

b) clasa de risc în care este încadrată utilizarea în condiții izolate și măsurile de izolare;

c) concluziile studiilor de evaluare a riscurilor pentru sănătatea umană și mediu;

d) metodele și planurile de monitorizare, precum și măsurile care pot fi luate în caz de accident.

Înainte de a începe o utilizare în condiții izolate a microorganismelor/organismelor modificate genetic, Comisia Națională pentru Securitate Biologică va verifica dacă:

a) este elaborat un plan de urgență pentru utilizare în condiții izolate, acolo unde ineficiența măsurilor de izolare ar putea conduce la pericole serioase cu efecte imediate sau întârziate asupra sănătății umane și/sau mediului din afara amplasamentului instalației;

b) informația privind asemenea planuri de urgență, incluzând măsurile de securitate relevante ce urmează a fi aplicate, este prezentată într-un mod corespunzător organelor și autorităților interesate de prevenirea unui accident. Informația trebuie actualizată și făcută publică.

În cazul producerii unui accident, utilizatorul trebuie să informeze imediat Comisia Națională pentru Securitate Biologică și să furnizeze:

a) o informație despre circumstanțele accidentului;

b) date despre identitatea și cantitățile microorganismelor/organismelor modificate genetic utilizate;

²² Legea privind securitatea biologică, nr.755-XV din 21.12.2001 (M.O. nr.75 din 13.06.2002).

- ?) orice informatie necesara pentru a evalua efectele accidentului asupra sanatatii umane si mediului;
- d) o informatie despre masurile luate.

În caz de accident, Comisia nationala va informa de îndata publicul, evaluând si aratând efectele accidentului asupra sanatatii umane si mediului.

Comisia nationala este obligata sa informeze de îndata organismele internationale competente despre orice accident, furnizând detalii asupra circumstantelor accidentului, identitatea si cantitatile de microorganisme/organisme modificate genetic, masurile de raspuns luate si eficienta acestora, precum si o analiza a accidentului, care va cuprinde recomandari pentru limitarea efectelor acestuia si evitarea în viitor a unor accidente similare.

Comisia nationala publica informatii statistice generale cu privire la utilizarile în conditii izolate în masura în care acestea nu contin date care ar putea prejudicia pozitia competitiva a utilizatorului.

Procedura de autorizare a activitatilor de introducere deliberata în mediu si pe piata a organismelor modificate genetic si a produselor rezultate din astfel de organisme este publica. Transparenta activitatilor de utilizare în conditii izolate a microorganismelor/organismelor modificate genetic pentru care se solicita autorizatie se asigura de Comisia nationala. În termen de 10 zile de la data primirii notificarii, Comisia nationala va informa publicul despre aceasta, specificând modalitatile prin care se poate obtine informatia.

Legea cu privire la apa potabila²³ stipuleaza ca una din atributiile organelor centrale de specialitate si ale autoritatilor administratiei publice locale în domeniul alimentarii cu apa

²³ Legea cu privire la apa potabila, nr.272-XIV din 10.02.1999 (M.O. nr.39-41 din 22.04.1999).

potabila este informarea operativa si veridica a consumatorului privitor la calitatea apei potabile.

De asemenea, furnizorii de apa potabila sunt obligati sa informeze populatia despre nivelul depasirii, în apa potabila furnizata, a continutului de ingrediente supuse monitorizarii obligatorii în conformitate cu actele normative si cu standardele în vigoare.

În corespundere cu legea, consumatorii de apa potabila au dreptul la informatii autentice privitoare la calitatea ei, publicate în mass-media. Informarea periodica privitor la calitatea apei potabile se face gratuit de catre întreprinderile de exploatare a sistemelor de alimentare cu apa potabila si de organele care exercita supravegherea de stat asupra conformitatii calitatii apei potabile normelor stabilite. În cazul când calitatea apei nu corespunde normelor la indicatorii care pot prejudicia sanatatea oamenilor, proprietarii de sisteme centralizate si necentralizate de alimentare cu apa potabila, întreprinderile care le exploateaza si organele supravegherii de stat sunt obligati sa sisteze furnizarea apei si sa informeze de urgenta consumatorii, sa stabileasca termenele de înlaturare a acestei necorespunderi si masurile de precautie. Informarea despre întreruperile din alimentarea cu apa potabila se efectueaza gratuit prin mass-media de catre întreprinderile care exploateaza sistemele de alimentare cu apa potabila.

În corespundere cu **Legea presei**²⁴, în Republica Moldova libertatea presei constituie un drept fundamental, consfintit de Constitutie. Statul garanteaza tuturor persoanelor dreptul la exprimarea libera a opiniilor si ideilor, la informare veridica asupra evenimentelor din viata interna si cea internationala prin intermediul publicatiilor periodice si al agentiilor de presa, care îsi desfasoara activitatea în conditiile pluralismului politic, precum si respectarea legislatiei cu privire la drepturile de autor. Cenzura de orice fel asupra publicatiilor periodice si agentiilor de

²⁴ Legea presei, nr.243-XIII din 26.10.1994 (M.O. nr.2 din 12.01.1995).

presa, imixtiunea în activitatea lor de pregătire și de difuzare a informației sunt interzise.

În scopul exercitării atribuțiilor sale profesionale, jurnalistul are dreptul:

- a) să obțină și să difuzeze informații;
- b) să fie primit în audiența de persoane oficiale;
- c) să facă imprimări audiovizuale, să filmeze și să fotografieze;
- d) să asiste la ședințele publice ale instanțelor de judecată de orice nivel;
- e) să aibă acces în zonele calamităților naturale, să asiste la mitinguri, demonstrații și la alte manifestații publice;
- f) să se adreseze oricărei instituții pentru a verifica faptele și circumstanțele vizate în anumite materiale;
- g) să renunțe la pregătirea și semnarea unui material, dacă acesta vine în contradicție cu convingerile sale;
- h) să-și retragă semnătura de sub un material al cărui conținut, după părerea sa, a fost denaturat în procesul redactării;
- i) să ceară păstrarea secretului paternității (de autor).

Confiscarea notitelor jurnalistului este interzisă. Mijloacele lui tehnice pot fi ridicate numai în cazul în care servesc drept probă într-o cauză penală.

Persoanele oficiale ale autorităților publice prezintă operativ materialul și informația solicitate de publicațiile periodice și de agențiile de presă, exceptând materialele și informațiile enumerate în lege și cele calificate drept secret de stat.

Publicațiile periodice și agențiile de presă publică, potrivit aprecierilor proprii, orice fel de materiale și informații, ținând cont de faptul că exercitiul acestor libertăți ce comportă datorii și responsabilități este supus unor formalități, condiții, restrângeri și unor sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea crimei, ocrotirea sănătății, protecția moralei, protecția

reputatiei sau apararea drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea unor informatii confidentiale sau pentru a garanta autoritatea si impartialitatea puterii judiciare.

În corespundere cu **Legea audiovizualului**²⁵, în Republica Moldova dreptul la libera exprimare a ideilor si a opiniilor, la libera comunicare a informatiilor prin intermediul mijloacelor de televiziune si radiodifuziune, precum si dreptul la informatie completa, veridica si operativa sunt garantate prin lege, în spiritul drepturilor si libertatilor constitutionale. Pluralismul de opinii si dreptul de autor sunt garantate de stat. Institutiile audiovizualului nu sunt supuse cenzurii.

Lucratorul de creatie al institutiei audiovizualului, care îndeplineste însarcinarea ei, are dreptul:

a) sa selecteze si sa obtina fara obstacole informatia necesara pentru pregatirea emisiunilor;

b) sa efectueze înregistrari audio, video etc. si imagini fotografice;

c) sa aiba acces în localurile autoritatilor publice, întreprinderilor, institutiilor, organizatiilor si sa fie primit în audienta de persoane oficiale;

d) la prezentarea legitimatiei, sa se afle în zonele calamitatilor si catastrofelor, în locurile avariilor, la mitinguri, adunari, demonstratii si alte manifestatii publice, pe teritorii în care s-a declarat starea de urgenta;

e) sa aiba acces la documente si materiale etc.

Institutiile publice ale audiovizualului difuzeaza operativ si în mod gratuit comunicările de interes public primite de la Parlament, de la Presedintia Republicii Moldova si de la Guvern. Modul de difuzare a altor informatii oficiale se stabileste de comun acord cu Consiliul Coordonator al Audiovizualului.

²⁵ Legea audiovizualului, nr.603-XIII din 03.10.1995 (M.O. nr.70 din 14.12.1995).

Institutiile audiovizualului, publice sau private, sunt obligate sa difuzeze în termenele stabilite informatia ce vizeaza starea de urgenta si calamitatile naturale.

Legea cu privire la institutia publica nationala a audiovizualului Compania "Teleradio-Moldova"²⁶ stipuleaza ca Institutia publica nationala a audiovizualului Compania "Teleradio-Moldova" asigura, în spiritul pluralismului de opinii, realizarea dreptului la comunicarea completa, veridica si operativa a informatiei. În acest context, unele din obiectivele Institutiei publice nationale a audiovizualului sunt: a) asigurarea accesului liber al societatii la informatie; b) reflectarea obiectiva si plenara a tuturor aspectelor vietii social-politice, economice si culturale a tarii; c) realizarea dreptului persoanei la libera exprimare a ideilor si a opiniilor politice, religioase, nationale, sociale si de alt ordin, respectând interesele generale ale societatii.

Compania are dreptul sa efectueze filmari, înregistrari, transmisiuni în direct despre activitatea autoritatilor publice, despre manifestarile publice si despre actiuni cultural-artistice si sportive. Compania este în drept sa reflecte activitatea autoritatilor publice.

Compania este obligata: a) sa asigure cetatenilor dreptul la informatie prin prezentarea obiectiva si impartiala a vietii social-politice, interne si internationale, prin exprimarea libera a ideilor si opiniilor si prin circulatia libera a informatiei; c) sa difuzeze operativ comunicari privind calamitatile de orice natura sau periclitarea securitatii nationale.

În corespundere cu legea, statul asigura accesul companiei la arhivele de stat, la informatia si documentele aflate la dispozitia autoritatilor publice, în conformitate cu legislatia.

²⁶ Legea cu privire la institutia publica nationala a audiovizualului Compania "Teleradio-Moldova", nr.1320-XV din 26.07.2002 (M.O. nr.117-119 din 15.08.2002).

Confidentialitatea surselor de informatie este garantata prin lege. Dezvaluirea surselor de informatie poate fi ceruta doar în cazuri exceptionale, pe cale judiciara, în legatura cu o eventuala prejudiciere a intereselor societatii.

Conform **Legii cu privire la secretul de stat**²⁷, secretul de stat îl constituie informatiile protejate de stat în domeniul activitatii lui militare, economice, tehnico-stiintifice, de politica externa, de recunoastere, de contrainformatii si operative de investigatii, a caror raspândire, divulgare, pierdere, sustragere sau distrugere (raspândire) poate periclita securitatea Republicii Moldova.

Gradul de secretizare a informatiilor ce constituie secret de stat trebuie sa corespunda gravitatii pericolului ce poate fi adus securitatii Republicii Moldova în caz de raspândire a acestor informatii.

Sunt stabilite trei grade de secretizare a informatiilor ce constituie secret de stat si mentiunile respective privind secretizarea pentru purtatorii informatiilor în cauza: "de importanta deosebita", "strict secret", "secret". Aplicarea acestor mentiuni pentru secretizarea informatiilor ce nu constituie secret de stat nu se admite.

Persoanele cu functie de raspundere investite cu împuterniciri de a atribui informatia la secret de stat poarta raspundere pentru atribuirea neîntemeiata a informatiei accesibile la secret de stat.

Organele administratiei, ai caror conducatori sunt investiti cu împuterniciri de a atribui informatiile la secret de stat, sunt obligate sa revizuiasca periodic, însa nu mai rar decât peste fiecare 5 ani, continutul nomenclatoarelor departamentale ale informatiilor care urmeaza a fi secretizate.

Este interzisa secretizarea informatiilor privind:

a) faptele de încalcare a drepturilor si libertatilor omului si ale cetateanului;

²⁷ Legea cu privire la secretul de stat, nr.106-XIII din 17.05.1994 (M.O. nr.2 din 25.08.1994).

b) evenimentele extraordinare și catastrofele ce periclitează securitatea și sănătatea cetățenilor și urmările lor, precum și calamitățile, prognozele și urmările lor; c) starea reală de lucruri în domeniul învățământului, ocrotirii sănătății, ecologiei, agriculturii, comerțului, precum și a ordinii de drept; d) faptele de încălcare a legalității, inactivitatea și acțiunile ilicite ale organelor puterii de stat și ale persoanelor cu funcție de răspundere, dacă divulgarea acestor fapte nu va periclita securitatea Republicii Moldova.

Secretizarea nu se admite în cazul în care ea se rasfrânge negativ asupra realizării programelor de stat și de ramură ale dezvoltării social-economice și culturale sau retine concurența agenților economici.

Cetățenii, întreprinderile, instituțiile, organizațiile și organele administrației de stat au dreptul să se adreseze comisiei interdepartamentale pentru apararea secretului de stat, întreprinderilor, instituțiilor, organizațiilor, inclusiv arhivelor de stat, cu cererea de a scoate de la secret informațiile ce constituie secret de stat sau secretizate neîntemeiat.

Organele administrației de stat, întreprinderile, instituțiile și organizațiile, inclusiv arhivele de stat care au primit astfel de cereri sunt obligate, în termen de până la 3 luni, să le examineze și să dea răspuns argumentat. Dacă ele nu sunt împuternicite să rezolve chestiunea scoaterii de la secret a informațiilor, cererea se trimite, în decurs de o lună de la primirea ei, organului puterii de stat și administrației de stat învestit cu astfel de împuterniciri sau comisiei interdepartamentale pentru apararea secretului de stat, ceea ce i se comunica solicitantului.

Motivarea atribuirii informațiilor la secret de stat poate fi atacată în justiție.

În corespundere cu **Legea cu privire la secretul comercial**²⁸, prin secret comercial se înțelege informațiile ce nu constituie secret de stat, care tin de producție, tehnologie, administrare, de activitatea financiară și de alta activitate a agentului economic, a caror divulgare (transmitere, scurgere) poate să aducă atingere intereselor lui. Conținutul și volumul de informații ce constituie secret comercial sunt stabilite de agentul antreprenoriatului.

Prin divulgare a secretului comercial se înțelege acțiunile premeditate sau nepremeditate ale lucrătorilor agentului economic care dispun de informații ce constituie secret comercial, ce au condus la dezvaluirea prematură, la folosirea și răspândirea necontrolată a acestora.

Obiecte ale secretului comercial nu pot fi:

- a) documentele de constituire, precum și documentele ce dau dreptul de a practica activitate de antreprenoriat și anumite tipuri de activitate economică ce urmează a fi licențiate;
- b) informațiile în formă stabilită a darilor de seamă statistice, precum și a darilor de seamă privind exercitiul economico-financiar și alte date necesare pentru verificarea corectitudinii calculării și achitării impozitelor și a altor plăți obligatorii;
- c) documentele de achitare a impozitelor, a altor plăți la bugetul public național;
- d) documentele care atestă solvabilitatea;
- e) informațiile privind componenta numerică și structura personalului, salariul lucrătorilor, condițiile de muncă, precum și cele privind disponibilitatea locurilor de muncă;
- f) informațiile cu privire la poluarea mediului înconjurător, încălcarea legislației antimonopol, nerespectarea regulilor de protecție a muncii, comercializarea producției care dăunează sănătății consumatorilor, precum și cu privire la alte încălcări ale legislației și marimea prejudiciului cauzat.

²⁸ Legea cu privire la secretul comercial, nr.171-XIII din 06.07.1994 (M.O. nr.13 din 10.11.1994).

Legea securitatii statului²⁹ stipuleaza ca activitatea de asigurare a securitatii statului nu poate leza drepturile si libertatile legitime ale omului. Nu se admite amestecul în viata familiala si particulara, lezarea dreptului de proprietate privata. Statul asigura secretul scrisorilor, telegramelor, al altor trimiteri postale, al convorbirilor telefonice si al celorlalte mijloace legale de comunicare. Nu se admite nici o actiune ce atenteaza la onoarea si demnitatea omului, daca acesta nu a savârsit vreo fapta ce prezinta, conform legii, o amenintare la adresa securitatii statului.

Cetatenii sunt informati asupra activitatii organelor securitatii statului prin mijloacele de informare în masa si prin alte forme în modul stabilit de legislatie.

Organele securitatii statului, potrivit competentelor lor, sunt obligate sa asigure informarea cetatenilor la cererea acestora asupra problemelor ce tin de interesele lor personale. Totodata, nu se admite divulgarea informatiilor ce constituie secret de stat, militar, de serviciu ori comercial, precum si a informatiilor cu caracter confidential a caror divulgare ar putea prejudicia securitatea statului, onoarea si demnitatea persoanei sau ar putea leza drepturile si libertatile ei.

Potrivit **Legii privind organele securitatii statului**³⁰, cetatenii sunt informati asupra activitatii organelor securitatii statului prin mijloacele de informare în masa si prin alte forme, în modul stabilit de legislatie.

Informatia privitoare la drepturile si obligatiile, la directiile principale de activitate a organelor securitatii statului este prezentata integral.

Se interzice a face publice informatii ce constituie secret de stat, militar, de serviciu ori comercial, precum si informatii cu caracter

²⁹ Legea securitatii statului, nr.618-XIII din 31.10.1995 (M.O. nr.10-11 din 13.02.1997).

³⁰ Legea privind organele securitatii statului, nr.619-XIII din 31.10.1995 (M.O. nr.10-11 din 13.02.1997).

confidential, a caror divulgare ar putea prejudicia securitatea statului, onoarea si demnitatea persoanei sau ar putea leza drepturile si libertatile acesteia, cu exceptia cazurilor prevazute de legislatie în interesul justitiei.

În corespundere cu **Legea privind accesul la informatie**³¹, oricine, în conditiile legii, are dreptul de a cauta, de a primi si de a face cunoscute informatiile oficiale. Exerccitarea acestor drepturi poate fi supusa unor restrictii pentru motive specifice, ce corespund principiilor dreptului international, inclusiv pentru apararea securitatii nationale sau vietii private a persoanei.

Furnizori de informatii, adica posesori ai informatiilor oficiale, obligati sa le furnizeze solicitantilor, sunt:

a) autoritatile publice centrale si locale (Parlamentul, Presedintele Republicii Moldova, Guvernul, administratia publica, autoritatea judecatoreasca);

b) institutiile publice centrale si locale;

c) persoanele fizice si juridice care, în baza legii sau a contractului cu autoritatea publica ori institutia publica, sunt abilitate cu gestionarea unor servicii publice si culeg, selecteaza, posedea, pastreaza, dispun de informatii oficiale, inclusiv de informatii cu caracter personal.

Pot solicita informatii oficiale:

a) orice cetatean al Republicii Moldova;

b) cetatenii altor state, care au domiciliul sau resedinta pe teritoriul Republicii Moldova;

c) apatrizii stabiliti cu domiciliul sau cu resedinta pe teritoriul Republicii Moldova.

Conform legii, informatii oficiale sunt considerate toate informatiile aflate în posesia si la dispozitia furnizorilor de

³¹ Legea privind accesul la informatie, nr.982-XIV din 11.05.2000 (M.O. nr.88-90 din 28.07.2000).

informatii, care au fost elaborate, selectate, prelucrate, sistematizate si/sau adoptate de organe ori persoane oficiale sau puse la dispozitia lor în conditiile legii de catre alti subiecti de drept.

Exercitarea dreptului de acces la informatie poate fi supusa doar restrictiilor reglementate prin lege organica si care corespund necesitatilor:

- a) respectarii drepturilor si reputatiei altei persoane;
- b) protectiei securitatii nationale, ordinii publice, ocrotirii sanatatii sau protectiei moralei societatii.

Accesul la informatiile oficiale nu poate fi îngradit, cu exceptia:

a) *informatiilor ce constituie secret de stat*, reglementate prin lege organica si calificate ca informatii protejate de stat, în domeniul activitatii militare, economice, tehnico-stiintifice, de politica externa, de recunoastere, de contrainformatii si activitatii operative de investigatii, a caror raspândire, divulgare, pierdere, sustragere poate periclita securitatea statului;

b) *informatiilor confidentiale din domeniul afacerilor*, prezentate institutiilor publice cu titlu de confidentialitate, reglementate de legislatia privind secretul comercial, si care tin de productie, tehnologie, administrare, finante, de alta activitate a vietii economice, a caror divulgare (transmitere, scurgere) poate atinge interesele întreprinzatorilor;

c) *informatiilor cu caracter personal*, a caror divulgare este considerata drept o imixtiune în viata privata a persoanei, protejata de legislatie, accesul la care poate fi admis numai cu respectarea prevederilor articolului 8 din lege;

d) *informatiilor ce tin de activitatea operativa si de urmarire penala a organelor de resort*, dar numai în cazurile în care divulgarea acestor informatii ar putea prejudicia urmarirea penala, interveni în desfasurarea unui proces de judecata, lipsi persoana de dreptul la o judecare corecta si impartiala a cazului sau ori ar pune în pericol viata sau securitatea fizica a oricarei persoane - aspecte reglementate de legislatie;

e) *informatiilor ce reflecta rezultatele finale sau intermediare ale unor investigatii stiintifice si tehnice si a caror divulgare priveaza autorii investigatiilor de prioritatea de publicare sau influenteaza negativ exercitarea altor drepturi protejate prin lege.*

Daca accesul la informatiile, la documentele solicitate este partial limitat, furnizorii de informatii sunt obligati sa prezinte solicitantilor partile documentului, accesul la care nu contine restrictii conform legislatiei, indicându-se în locurile portiunilor omise una din urmatoarele sintagme: "secret de stat", "secret comercial", "informatie confidentiala despre persoana".

Nimeni nu poate fi pedepsit pentru ca a facut publice anumite informatii cu accesibilitate limitata, daca dezvaluirea informatiilor nu atinge si nu poate sa atinga un interes legitim legat de securitatea nationala sau daca interesul public de a cunoaste informatia depaseste atingerea pe care ar putea sa o aduca dezvaluirea informatiei.

Persoana are dreptul de a solicita furnizorilor de informatii, personal sau prin reprezentantii sai, orice informatii aflate în posesia acestora, cu exceptiile stabilite de legislatie. *Dreptul persoanei de a avea acces la informatii*, inclusiv la informatiile cu caracter personal, nu poate fi îngrădit decât în conditiile legii. Orice persoana care solicita acces la informatii în conformitate cu prezenta lege este absolvita de obligatia de a-si justifica interesul pentru informatiile solicitate.

Furnizorul de informatii, în conformitate cu competentele care îi revin, este obligat:

- 1) sa asigure informarea activa, corecta si la timp a cetatenilor asupra chestiunilor de interes public si asupra problemelor de interes personal;
- 2) sa garanteze liberul acces la informatie;
- 3) sa respecte limitarile accesului la informatie, prevazute de legislatie, în scopul protejarii informatiei confidentiale, vietii private a persoanei si securitatii nationale;

4) sa respecte termenele de furnizare a informatiei, prevazute de lege;

5) sa dea publicitatii propriile acte adoptate în conformitate cu legea;

6) sa pastreze, în termenele stabilite de lege, propriile acte, actele institutiilor, ale caror succesoare sunt, actele ce stabilesc statutul lor juridic;

7) sa asigure protejarea informatiilor ce se afla la dispozitia sa de accesul, distrugerea sau modificarea nesanctionate;

8) sa mentina informatiile, documentele aflate la dispozitia sa în forma actualizata;

9) sa difuzeze de urgenta pentru publicul larg informatia care i-a devenit cunoscuta în cadrul propriei activitati, daca aceasta informatie:

a) poate preîntâmpina sau diminua pericolul pentru viata si sanatatea oamenilor;

b) poate preîntâmpina sau diminua pericolul producerii unor prejudicii de orice natura;

c) poate opri raspândirea informatiei neveridice sau diminua consecintele negative ale raspândirii acesteia;

d) comporta o deosebita importanta sociala.

În scopul garantarii liberului acces la informatiile oficiale, furnizorul de informatii:

a) va asigura un spatiu amenajat pentru documentare, accesibil solicitantilor;

b) va numi si va instrui functionarii responsabili pentru efectuarea procedurilor de furnizare a informatiilor oficiale;

c) va elabora regulamente cu privire la drepturile si obligatiile functionarilor în procesul de furnizare a documentelor, informatiilor oficiale;

d) va acorda asistenta si sprijinul necesar solicitantilor pentru cautarea si identificarea informatiilor;

e) va asigura accesul efectiv la registrele furnizorilor de informatii;

f) va desfășura întrunirile și ședințele sale în mod public, în conformitate cu legislația.

În scopul facilitării liberului acces la informație, furnizorul de informații va publica sau va face în alt mod general și direct accesibile populației informațiile ce conțin:

- a) descrierea structurii instituției și adresa acesteia;
- b) descrierea funcțiilor, direcțiilor și formelor de activitate ale instituției;
- c) descrierea subdiviziunilor cu competențele lor, programului de lucru al acestora, cu indicarea zilelor și orelor de audiență a funcționarilor responsabili de furnizarea informațiilor, documentelor oficiale;
- d) deciziile finale asupra principalelor probleme examinate.

Aceste informații vor fi făcute publice în afara procedurii de examinare a cererilor privind accesul la informație.

În scopul asigurării transparenței activității instituțiilor, eficientizării accesului la informație, creării condițiilor pentru cautarea, identificarea operativă a documentelor și informațiilor, autoritățile publice, instituțiile publice vor edita, cel puțin o dată pe an, îndrumare ce vor conține liste ale dispozițiilor, hotărârilor, altor documente oficiale, emise de instituția respectivă, și domeniile în care poate furniza informații, vor pune la dispoziția reprezentanților mijloacelor de informare în masă date oficiale despre propria activitate, inclusiv despre domeniile în care pot furniza informații. Furnizorul de informații va proceda și la alte forme de informare activă a cetățenilor și a mijloacelor de informare în masă.

Informațiile oficiale vor fi puse la dispoziția solicitanților în baza unei cereri scrise sau verbale. Cu excepția cazurilor solicitării informațiilor cu caracter personal, solicitantul poate să nu indice în cerere datele sale de identificare.

În corespundere cu legea, informațiile, documentele solicitate vor fi puse la dispoziția solicitantului din momentul în care vor fi

disponibile pentru a fi furnizate, dar nu mai târziu de 15 zile lucratoare de la data înregistrării cererii de acces la informatie.

Pentru furnizarea informatiilor oficiale pot fi percepute, în afara exceptiilor prevazute de lege, plati în marimile si conform procedurii stabilite de organele reprezentative. Marimile platilor nu vor depasi marimile cheltuielilor suportate de catre furnizor pentru facerea copiilor, expedierea lor solicitantului si/sau pentru traducerea, la cererea solicitantului, a informatiei, documentului. Platile pentru furnizarea informatiilor analitice, de sinteza sau inedite, executate la comanda solicitantului, se vor stabili conform contractului dintre solicitant si furnizorul de informatii.

La dispozitia solicitantilor vor fi puse, fara plata, informatiile oficiale care:

- a) ating nemijlocit drepturile si libertatile solicitantului;
- b) sunt expuse oral;
- c) sunt solicitate pentru a fi studiate la sediul institutiei;
- d) prin faptul ca au fost furnizate, contribuie la sporirea gradului de transparenta a activitatii institutiei publice si corespunde intereselor societatii.

Persoana care se considera lezata într-un drept sau interes legitim de catre furnizorul de informatii poate ataca actiunile acestuia atât pe cale extrajudiciara, cât si direct în instanta de contencios administrativ competenta, în special cu privire la:

- a) refuzul neîntemeiat de a primi si înregistra cererea;
- b) refuzul de a asigura accesul liber si neconditionat la registrele publice aflate la dispozitia furnizorului de informatii;
- c) încălcarea termenelor si procedurii de solutionare a cererii de acces la informatie;
- d) neprezentarea sau prezentarea necorespunzatoare a informatiilor solicitate;
- e) refuzul neîntemeiat de a prezenta informatiile solicitate;

f) atribuirea neîntemeiată a informației la categoria informațiilor care conțin secrete de stat, secrete comerciale sau la categoria informațiilor confidențiale;

g) secretizarea neîntemeiată a unor informații;

h) stabilirea plății și mărimii acesteia pentru informațiile furnizate;

i) cauzarea unor prejudicii materiale și/sau morale prin acțiunile ilegale ale furnizorului de informații.

Contestarea acțiunilor sau inacțiunilor furnizorului de informații la conducerea acestuia și/sau la organul ierarhic superior al furnizorului poate fi efectuată în termen de 30 de zile de la data când a aflat sau trebuia să afle despre încălcare. Conducerea furnizorului de informații și/sau organul ierarhic superior al acestuia va examina contestațiile solicitanților de informații în decurs de 5 zile lucrătoare și va informa în mod obligatoriu petionarul despre rezultatele examinării în decurs de 3 zile lucrătoare. Sesizările, prin care sunt atacate acțiunile sau inacțiunea organizațiilor care nu au organele lor superioare, sunt adresate direct instanței de contencios administrativ competente.

În cazul în care persoana care consideră că drepturile sau interesele legitime în ceea ce privește accesul la informație și-au fost lezate, precum și în cazul în care nu este satisfăcută de soluția dată de către conducerea furnizorului de informații sau de către organul ierarhic superior al acestuia, ea poate ataca acțiunile sau inacțiunea furnizorului de informații direct în instanța de contencios administrativ competentă.

Persoana, de asemenea, se poate adresa pentru apărarea drepturilor și intereselor sale legitime avocatului parlamentar.

În scopul protejării dreptului persoanei de acces la informație, precum și în scopul asigurării respectării condițiilor și restrângerilor la care este supus acest drept, legislația în vigoare prevede răspundere: civilă, administrativă și penală.

Astfel, **Codul civil**³² reglementeaza:

Repararea prejudiciilor (articolul 14);

Apararea drepturilor personale nepatrimoniale (articolul 15);

Apararea onoarei, demnitatii si reputatiei profesionale (articolul 16);

Raspunderea pentru prejudiciul cauzat de o autoritate publica sau de o persoana cu functie de raspundere (articolul 1404);

Modul de reparare a prejudiciului (articolul 1416).

Codul cu privire la contraveniile administrative³³ prevede raspunderea administrativa pentru:

Neindeplinirea obligatiei de a face publice informatiile veridice despre calitatea apei potabile (articolul 58);

Neadmiterea inspectarii obiectivelor sau neacordarea informatiei despre starea mediului înconjurator (articolul 85);

Prezentarea unei informatii neautentice sau incomplete privind caracteristicile produselor (marfurilor) si serviciilor (articolul 152);

Divulgarea secretului comercial (articolul 174) (divulgarea informatiilor ce constituie secret comercial sau secret fiscal);

Împiedicarea accesului cetatenilor la documentele din Fondul Arhivistic (articolul 174);

Neprezentarea la Fondul Arhivistic a informatiei (articolul 175);

Distrugerea documentelor din Fondul Arhivistic (articolul 175);

Deteriorarea documentelor din Fondul Arhivistic (articolul 175);

Încalcarea legislatiei cu privire la statistica (articolul 199).

Încalcarea legislatiei cu privire la petitii (articolul 199).

Încalcarea legislatiei privind accesul la informatie (articolul 199).

Codul penal³⁴ prevede raspunderea penala pentru:

³² Codul civil adoptat prin Legea, nr.1107-XV din 6.06.2002 (M.O. nr.82-86 din 22.06.2002).

³³ Codul cu privire la contraveniile administrative, aprobat la 29.03.1985.

³⁴ Codul penal, adoptat prin Legea nr.985-XV din 18.04.2002 (M.O. nr.128-129 din 13.09.2002).

Încalcare a inviolabilității vieții personale (articolul 177);
Violarea dreptului la secretul corespondenței (articolul 178);
Violarea de domiciliu (articolul 179);
Încalcare intenționată a legislației privind accesul la informație (articolul 180);
Divulgarea secretului adopției (articolul 204);
Tainuirea de date sau prezentarea intenționată de date neautentice despre poluarea mediului (articolul 225);
Accesul ilegal la informația computerizată (articolul 259);
Falsul în acte publice (articolul 332);
Divulgarea secretului de stat (articolul 344);
Cumpararea sau vânzarea documentelor oficiale (articolul 359);
Luarea, sustragerea, tainuirea, degradarea sau distrugerea documentelor, imprimatelor, stampilelor sau sigiliilor (articolul 360).

Anexa 2. Norme internaționale privind accesul la informație

Printre documentele internaționale care reglementează accesul la informație se enumără:

- *Declarația Universală a Drepturilor Omului (New York, 10.12.1948; Republica Moldova a aderat la Declarație prin Hotărârea Parlamentului nr.217-XII din 28.07.1990);*
- *Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (Roma, 4.11.1950; în vigoare pentru Republica Moldova din 1.02.1998);*
- *Convenția ONU privind accesul la informație, justiție și participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului (23-25.06.1998, Aarhus, Danemarca);*
- *Recomandarea Comitetului de Miniștri a Consiliului Europei privind accesul la documentele oficiale N Rec (2002)2 (21.02.2002);*

- *Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (16.12.1966, New York; ratificat prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.217-XII din 28.07.1990; în vigoare pentru Republica Moldova din 26.04.1993);*
- *Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale (16.12.1966, New York; ratificat de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr.217-XII din 28.07.1990; în vigoare pentru Republica Moldova din 26.04.1993);*
- *Convenția pentru protecția persoanelor referitor la prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal (28.01.1981, Strasbourg; ratificată de Parlamentul Republicii Moldova la 02.07.1999);*
- *Actul final al Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa (încheiată la Helsinki la 1.08.1975; Republica Moldova a aderat prin Hotărârea Parlamentului nr.707 din 10.09.1991);*
- *Carta de la Paris pentru o nouă Europa (21.11.1990; Republica Moldova a aderat prin Hotărârea Parlamentului nr.707-XII din 10.09.1991);*
- *Carta europeană a autonomiei locale (adoptată la 15.10.1985; ratificată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.1253-XIII din 16.07.1997);*
- *Recomandarea (99) 1 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei către statele membre cu privire la măsurile de promovare a pluralismului mijloacelor de comunicare în masă (19.01.1999);*
- *Recomandarea (94) 13 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei către statele membre cu privire la măsurile de promovare a transparenței mijloacelor de comunicare în masă (22.11.1994);*
- *Recomandarea (2000) 7 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei către statele membre cu privire la*

- dreptul jurnalistilor de a nu-si dezvalui sursele de informatie (8.03.2000);*
- *Recomandarea nr. R (89) 2 a Comitetului de Ministri al Consiliului Europei catre statele membre privind protectia datelor cu caracter personal utilizate în scopul angajarii (18.01.1989);*
 - *Recomandarea nr. R (95) 11 a Comitetului de Ministri al Consiliului Europei catre statele membre cu privire la selectarea, prelucrarea, prezentarea si arhivarea hotarârilor judecatoresti în sistemele automatizate de documentare juridica (11.09.1995);*
 - *Recomandarea nr. R (86) 1 a Comitetului de Ministri al Consiliului Europei catre statele membre privind protectia datelor cu caracter personal utilizate în scopul securitatii sociale (23.01.1986);*
 - *Directiva Uniunii Europene 68/151/CEE si altele.*

Articolul 19 al **Declaratiei Universale a Drepturilor Omului** stipuleaza ca orice persoana are dreptul la libertatea de opinie si de exprimare, ceea ce implica dreptul de a nu fi tulburat pentru opiniile sale si acela de a cauta, de a primi si de a raspândi, fara consideratii de frontiera, informatii si idei prin orice mijloc de exprimare.

Articolul 10 din **Conventia pentru apararea drepturilor omului si a libertatilor fundamentale** prevede dreptul oricarei persoane la libertatea de exprimare. În corespundere cu articolul numit, acest drept cuprinde libertatea de opinie si libertatea de a primi sau de a comunica informatii ori idei fara amestecul autoritatilor publice si fara a tine seama de frontiere. Executarea acestor libertati ce comporta îndatoriri si responsabilitati poate fi supusa unor formalitati, conditii, restrângeri sau sanctiuni prevazute de lege, care constituie masuri necesare, într-o societate democratica, pentru securitatea nationala, integritatea teritoriala sau siguranta publica, apararea ordinii si prevenirea infractiunilor, protectia sanatatii sau a moralei, protectia reputatiei sau a

drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informatii confidentiale sau pentru a garanta autoritatea si imparțialitatea puterii judecatoresti.

Prin Recomandarea Comitetului de Ministri al Consiliului Europei privind accesul la documentele oficiale³⁵ aceasta considera ca asigurarea unui acces larg la documentele oficiale pe principiile egalitatii si în baza unor reguli clare:

– permite cetatenilor de a obtine o viziune potrivita si sa-si formeze aprecieri critice despre starea societatii în care ei locuiesc si organele puterii care îi cârmuiesc, contribuind astfel la antrenarea societatii informate în treburile de interes comun;

– consolideaza eficacitatea functionarii organelor puterii si reprezinta un sprijin pentru unitatea acestora, opunându-se pericolului coruptiei;

– contribuie la consolidarea legitimitatii puterii administrative, întaririi încrederii fata de aceasta din partea populatiei.

Conform Recomandarii, principiul de baza privind accesul la documentele oficiale consta în faptul ca statele trebuie sa garanteze fiecărei persoane accesul, la cerinta acesteia, la documentele oficiale care se afla la dispozitia organelor puterii de stat. Acest principiu urmeaza a fi utilizat fara orice discriminare, inclusiv pe criteriul apartenentei nationale.

Statele sunt în drept sa limiteze dreptul la documentele oficiale. Aceste restrictii trebuie sa fie determinate clar de legislatie, sa fie necesare pentru o societate democratica si sa fie corespunzator scopurilor apararii:

- securitatii nationale si internationale;
- securitatii publice;
- profilaxiei, cercetarii si urmaririi judiciare a activitatii penale;

³⁵ Recomandarea Comitetului de Ministri al Consiliului Europei privind accesul la documentele oficiale N Rec (2002)2 (21.02.2002).

inviolabilitatii vietii personale si a altor interese legale private;
intereselor comerciale si a altor interese economice atât private, cât si publice;
egalitatii partilor în dezbaterile judiciare;
mediului;
functiilor de inspectare, control si supraveghere ale organelor puterii de stat, politicii statului în domeniul economic, credito-monetar si valutar, confidentialitatii dezbaterilor pe parcursul pregatirii oricarei întrebări în cadrul organului puterii de stat sau între asemenea organe.

Accesul la documente poate fi îngrădit în cazul în care raspândirea informatiei din documentul oficial poate cauza prejudiciu cel puțin unuia din interesele enumerate numai daca nu predomina interesul public în publicarea unei asemenea informatii.

Statele urmeaza sa examineze problema privind determinarea termenelor, dupa a caror expirare restrictiile enumerate își înceteaza actiunea.

Art. 19 al **Pactului International cu privire la Drepturile Civile si Politice** (1966) statueaza: orice persoana va avea dreptul de a sustine opinii fara nici o interferenta din partea autoritatilor publice; orice persoana are dreptul la libertatea de exprimare; acest drept cuprinde libertatea de a auzi, de a primi si de a raspândi informatii si idei de orice fel, indiferent de frontiere, sub forma orala, scrisa, tiparita ori artistica, sau prin orice alt mijloc la alegerea sa. Exercitarea acestor drepturi comporta datorii si raspunderi speciale. În consecinta, ea poate fi supusa anumitor limitari, care trebuie însa stabilite în mod expres prin lege si care sunt necesare:

- a) respectarii drepturilor sau reputatiei altora;
- b) apararii securitatii nationale, ordinii publice, sanatatii sau moralitatii publice.

Conventia ONU privind accesul la informatie, justitie si participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului³⁶ stipuleaza ca în scopul „de a contribui la apararea dreptului fiecarui om al generatiilor actuale si viitoare de a trai într-un mediu convenabil pentru sanatatea si bunastarea lui fiecare stat garanteaza accesul la informatie, participarea publicului în procesul de adoptare a deciziilor si accesul la justitie pe problemele de mediu în corespundere cu cerintele Conventiei”. Conventia data reglementeaza accesul la informatia ecologica, acumularea si raspândirea informatiei ecologice, participarea publicului la adoptarea deciziilor pe domenii concrete de activitate, participarea publicului la solutionarea problemelor referitoare la planurile, programul si politica de mediu, participarea publicului la elaborarea reglementarilor normative cu actiune directa de executare si (sau) a actelor normative obligatorii cu actiune juridica comuna, accesul la justitie.

Directiva Uniunii Europene 68/151/CEE prevede garantii de publicitate la constituirea si în activitatea societatilor comerciale în statele membre ale Uniunii Europene, adica masurile ce urmeaza a fi întreprinse pentru a nu admite secretizarea sau voalarea unor informatii cu caracter comercial. Art. 2 enumara categoriile de informatii ce urmeaza a fi facute accesibile publicului larg:

- a) contractul de societate si statutul, daca sunt cuprinse în înscrieri separate;
- b) orice modificare adusa instrumentelor mentionate la lit. (a), inclusiv cele privind extinderea duratei societatii;
- c) desemnarea, durata împuternicirii si date privind persoanele care, fie în calitate de persoana juridica legal constituita, fie ca membri ai acesteia, sunt împuternicite sa reprezinte societatea

³⁶ Conventia ONU privind accesul la informatie, justitie si participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului (Conventia de la Aarhus, semnata la 25.06.1998, ratificata de Republica Moldova).

- în relatii cu tertii si în procedurile judiciare; iau parte la conducerea, administrarea, supravegherea si controlul societatii;
- d) informatiile cu privire la capitalul subscris, daca actele constitutive prevad un anume capital;
 - e) bilantul, precum si contul de profit si pierderi pentru fiecare exercitiu financiar. De asemenea, datele particulare privind persoanele carora legea le impune o verificare si certificare a informatiilor cuprinse în documentele mentionate;
 - f) orice schimbare a sediului societatii;
 - g) lichidarea societatii si declararea nulitatii societatii de catre instanta de judecata;
 - h) numirea lichidatorilor, datele personale ale acestora, limitele mandatului lor;
 - i) informatii cu privire la încheierea lichidarii si, în statele membre în care radierea din registru a societatii are consecinte juridice, cu privire la radierea societatii.

Anexa 3**Tabel 1****(a) Cereri catre institutiile publice privind respectarea Legii privind accesul la informatie**

	Denumirea institutiei	Data trimiterii	Data primirii	Forma	Continut	Termen	Antet	Semnatar	Execu-tor
1	Presedintia	07.07.2004	7-20-2004	scrisa	complet	13	da	sef directie	nu
2	Parlamentul	07.07.2004							
3	Guvernul	07.07.2004							
4	Ministerul Economiei	25.06.2004	06.07.2004	scrisa	complet	11	da	ministru	da
5	Agentia Nationala de Achizitii Publice	25.06.2004	7-8-2004	scrisa	complet	13	da	director	nu
6	MEPO	25.06.2004	15.07.2004	scrisa	complet	20	da	vicedirector	da
7	Ministerul Finantelor	25.06.2004	07.07.2004	scrisa	complet	12	da	ministru	nu
8	Inspectoratul Fiscal Principal de Stat	25.06.2004							
9	Ministerul Industriei	25.06.2004							
10	Ministerul Energeticii	25.06.2004	8-14-2004	scrisa	incomplet	50	da	viceministru	nu
11	Ministerul Agriculturii si Industriei Alimentare	25.06.2004	8-7-2004	scrisa	incomplet	43	da	ministru	nu
12	Ministerul Transporturilor si Comunicatiilor	25.06.2004	8-5-2004	scrisa	incomplet	41	da	viceministru	nu
13	Î.S. "Calea Ferata a Moldovei"	25.06.2004	21.07.2004	scrisa	incomplet	26	da	director	nu

Transparency International - Moldova

14	Ministerul Educatiei	25.06.2004							
15	Ministerul Sanatatii	25.06.2004	7-24-2004	scrisa	complet	29	da	viceministru	da
16	Ministerul Muncii si Protectiei Sociale	25.06.2004	7-8-2004	scrisa	complet	13	da	ministru	da
17	Casa Nationala de Asigurari Sociale	28.06.2004	7-23-2004	scrisa	incomplet	25	da	presedinte	da
18	Ministerul Culturii	25.06.2004	12.07.2004	scrisa	complet	17	da	ministru	da
19	Ministerul Ecologiei si Resurselor Naturale	25.06.2004							
20	Ministerul Justitiei	25.06.2004	21.07/3.08.04	scrisa	complet	39	da	ministru	da
21	Ministerul Afacerilor Externe	25.06.2004	19.07.2004	scrisa	complet	24	da	ministru	nu
22	Ministerul Afacerilor Interne	25.06.2004	14.07.2004	scrisa	complet	19	da	sef adjunct SM	da
23	Ministerul Reintegrarii	25.06.2004	07.07.2004	scrisa	complet	12	da	ministru	da
24	Ministerul Apararii	25.06.2004							
25	Departamentul Statistica si Sociologie	25.06.2004	21.07.2004	scrisa	incomplet	26	da	vicedirector	da
26	Departamentul Standardizare si Metrologie	25.06.2004	08.07.2004	scrisa	complet	13	da	vicedirector	da
27	Departamentul Relatii Interetnice	25.06.2004	15.0704	scrisa	incomplet	20	da	director	da
28	Departamentul Situatii Exceptionale	25.06.2004	03.07.2004	scrisa	complet	8	da	director	da
29	Departamentul Privatizarii	25.06.2004	7-27-2004	scrisa	complet	32	da	director	da
30	Departamentul Trupelor	28.06.2004							

Monitorizarea accesului la informatie în Republica Moldova

	de Graniceri								
31	Departamentul Tineret si Sport	25.06.2004							
32	Departamentul Tehnologii Informationale	25.06.2004	15.07.2004	scrisa	complet	20	da	vicedirector	da
33	CCCEC	25.06.2004	7-7-2004	scrisa	complet	12	da	director	nu
34	Departamentul Dezvoltarea Turismului	25.06.2004	9-11-2004	scrisa	complet	80	da	director	nu
35	Departamentul Migratiune	25.06.2004	29.07/5.08.04	scrisa	complet	41	da	director	da
36	Departamentul Agroindustrial "Moldova-Vin"	25.06.2004	06.07.2004	scrisa	complet	11	da	resp. rel.publ.	da
37	Serviciul de Informatii si Securitate	25.06.2004	12.07.204	scrisa	complet	17	da	director	nu
38	Camera Inregistrarii de Stat	25.06.2004	13.07.2004	scrisa	complet	18	da	presedinte	da
39	Centrul Creatie Legislativa	25.06.2004	6-27-2004	scrisa	incomplet	2	da	director	da
40	Academia de Stiinte a Moldovei	25.06.2004	28.06.2004	scrisa	complet	3	da	presedinte	da
41	Academia de Administrare Publica	6-25-2004	7-28-2004	scrisa	incomplet	33	da	rector	da
42	Agentia de Stat Relat. Funciare si Cadastre	25.06.2004	7-27-2004	scrisa	incomplet	32	da	vicedirector	da
43	ANRE	29.06.2004	8-3-2004	scrisa	complet	35	da	director	da
44	ANRTI	25.06.2004	01.07.2004	scrisa	incomplet	6	da	vicedirector	da
45	ASAC	28.06.2004	13.07.2004	scrisa	complet	15	da	director	da

Transparency International - Moldova

46	Agentia de Stat pentru Drepturile de Autor	28.06.2004	7-7-2004	scrisa	complet	9	da	director	da
47	AGEPI	28.06.2004	7-15-2004	scrisa	complet	17	da	director	da
48	Agentia de Stat pentru Silvicultura	25.06.2004							
49	Camera de Licentiere	25.06.2004	7-15-2004	scrisa	complet	20	da	director	da
50	Arhiva Nationala a RM	25.06.2004	15.07.2004	scrisa	incomplet	20	da	director	nu
51	Serviciul de Stat de Arhiva	25.06.2004	7-8-2004			14			
52	Serviciul de Stat pentru Problemele Cultelor	25.06.2004	13.07.2004	scrisa	complet	18	da	director	da
53	Consiliul Coordonator al Audiovizualului	25.06.2004	22.07.2004	scrisa	complet	27	da	director	da
54	Agentia de Stat pentru Rezerve Materiale	28.06.2004	07.07.2004	scrisa	complet	9	da	vicedirector	nu
55	Primaria municipiului Chisinau	25.06.2004							
56	Guvernatorul UTA Gagauzia	25.06.2004							
57	Curtea Suprema de Justitie	25.06.2004							
58	Curtea Constitutionala a RM	25.06.2004	08.07.2004	scrisa	complet	13	da	presedinte	nu
59	Curtea de Conturi	25.06.2004	08.07.2004	scrisa	complet	13	da	presedinte	da
60	Procuratura Generala a RM	25.06.2004	7-24-2004	scrisa	complet	29	da	serviciul presa	nu
61	Curtea de Apel Economica	25.06.2004	08.07.2004	scrisa	incomplet	13	da	presedinte	nu

Monitorizarea accesului la informatie în Republica Moldova

62	Curtea de Apel Chisinau	28.06.2004	13.07.2004	scrisa	complet	15	da	presedinte	nu
63	Banca Nationala a Moldovei	25.06.2004	2607/2907	scrisa	complet	31	da	vicedirector	da
64	Comisia Nationala a Valorilor Mobiliare	25.06.2004							
65	Comisia Electorala Centrala	25.06.2004	05.07.2004	verbala	complet	10	-	resp. rel. publ.	-
66	Departamentul Vamal	29.06.2004	07.07.2004	scrisa	incomplet	8	da	director	nu

(b) Cereri catre presedintele raioanelor privind respectarea Legii despre accesul la informatie

Denumirea institutiei	Cerere	Raspuns	Forma	Continut	Termen	Antet	Semnatar	Executor
raionul Rascani	02.07.2004							
raionul Rezina	02.07.2004	12.07.2004	scrisa	incomplet	10	da	presedinte	da
raionul Orhei	02.07.2004	13.07.2004	scrisa	complet	11	da	presedinte	da
raionul Ocnita	02.07.2004	13.07.2004	scrisa	complet	11	da	presedinte	nu
raionul Nisporeni	02.07.2004	8-5-2004	scrisa	complet	34	da	presedinte	da
raionul Leova	02.07.2004	12.07.2004	scrisa	complet	10	da	presedinte	da
raionul Hâncesti	02.07.2004	28.07/31.07.04	scrisa	complet	26	da	presedinte	da
raionul Ungheni	02.07.2004							
raionul Telenesti	02.07.2004	8-6-2004	scrisa	incomp	35	da	presedinte	da
raionul Stefan Voda	02.07.2004	8-7-2004	scrisa	complet	36	da	presedinte	da
raionul Soldanesti	02.07.2004							
raionul Straseni	02.07.2004	19.07.2004	scrisa	incomplet	17	da	presedinte	da
raionul Soroca	02.07.2004							

Transparency International - Moldova

raionul Sângerei	02.07.2004	19.07.2004	scrisa	complet	17	da	presedinte	da
raionul Anenii Noi	02.07.2004							
raionul Glodeni	02.07.2004							
raionul Floresti	02.07.2004							
raionul Falesti	02.07.2004							
raionul Edinet	02.07.2004							
raionul Drochia	02.07.2004	8-3-2004	scrisa	complet	32	da	presedinte	da
raionul Donduseni	02.07.2004							
raionul Criuleni	02.07.2004	13.07.2004	scrisa	incomplet	11	da	presedinte	da
raionul Cimislia	02.07.2004							
raionul Causeni	02.07.2004	7-22-2004	scrisa	complet	20	da	presedinte	da
raionul Calarasi	02.07.2004	7-28-2004	scrisa	incomplet	26	da	presedinte	da
raionul Cantemir	02.07.2004	09.07.2004	scrisa	complet	7	da	presedinte	da
raionul Cahul	02.07.2004							
raionul Briceni	02.07.2004	12.07.2004	scrisa	complet	10	da	presedinte	da
raionul Basarabesca	02.07.2004	19.07.2004	scrisa	incomplet	17	da	presedinte	nu

Tabelul 2

(a) Continutul raspunsurilor la solicitarea Transparency International – Moldova

	Denumirea institutiei	Cereri	Satisf	Nesatisf	Regulam.	Responsabil	Sanctiuni	Procese	Decizia inst.
1	Presedintia	3	3	0	da	da	0	1	renunt
2	Parlamentul								

Monitorizarea accesului la informatie în Republica Moldova

3	Guvernul								
4	Ministerul Economiei	2	2	0	da	da	0	0	0
5	Agentia Nationala de Achizitii Publice	1	1	0	nu	da	0	1	examenare
6	MEPO	387	375	13	nu	da	0	0	0
7	Ministerul Finantelor	4	nu indica	nu indica	nu	da	0	1	partial /castig
8	Inspectoratul Fiscal Principal de Stat								
9	Ministerul Industriei								
10	Ministerul Energeticii	0	0	0	nu	da	0	0	0
11	Ministerul Agriculturii si Industriei Alimentare	4	4	0	nu	da	0	0	0
12	Ministerul Transporturilor si Comunicatiilor	30	28	0	nu	da	0	0	0
13	Î.S. "Calea Ferata a Moldovei"	neclar							
14	Ministerul Educatiei								
15	Ministerul Sanatatii								
16	Ministerul Muncii si Protectiei Sociale	nu indica	toate	0	da	da	0	0	0
17	Casa Nationala de Asigurari Sociale	nu indica	nu indica		nu	da	0	0	0
18	Ministerul Culturii	7	7	0	nu	da	0	0	0

Transparency International - Moldova

19	Ministerul Ecologiei si Resurselor Naturale								
20	Ministerul Justitiei	1672	nu indica	nu indica	da	da	0	0	0
21	Ministerul Afacerilor Externe	184	181	3	da	da	0	0	0
22	Ministerul Afacerilor Interne	117.314	117.314	0	da	da	0	0	0
23	Ministerul Reintegrării	3	3	0	da	da	0	0	0
24	Ministerul Aparării								
25	Departamentul Statistica si Sociologie	72	72	0	nu	da	0	0	0
26	Departamentul Standardizare si Metrologie	2	1	1refuz	nu	da	0	0	0
27	Departamentul Relatii Interetnice	sub 10	nu indica	0	nu	nu	0	0	0
28	Departamentul Situatii Exceptionale	54	54	0	nu	da	0	0	0
29	Departamentul Privatizării	9738	9738	0	nu	da	0	0	0
30	Departamentul Trupelor de Graniceri								
31	Departamentul Tineret si Sport								
32	Departamentul Tehnologii Informationale	349.820	349.779	.41	nu	da	0	2	scos de pe rol
33	CCCEC	24	24	0	nu	da	0	2	1 pierdut
34	Departamentul Dezvoltarea Turismului	18	18	0	da	da	0	0	0

Monitorizarea accesului la informatie în Republica Moldova

35	Departamentul Migratiune	22.000	22.000	0	nu	da	0	0	0
36	Departamentul Agroindustrial "Moldova-Vin"	0	0	0	nu	da	0	0	0
37	Serviciul de Informatii si Securitate	191	190	1	da	da	0	1	retras
38	Camera Înregistrarii de Stat	12.022	12.022	0	da	da	0	0	0
39	Centrul Creatie Legislativa	0	0	0	nu	nu	0	0	0
40	Academia de Stiinte a Moldovei	0	0	0	nu	nu	0	0	0
41	Academia de Administrare Publica	nu indica	toate	0	nu	nu	0	0	0
42	Agentia de Stat Relat. Funciare si Cadastre	0	0	0	nu	nu	0	0	0
43	ANRE	12	12	0	nu	da	0	2	1 câştig
44	ANRTI	15	15	0	da	da	0	0	0
45	ASAC	nu indica	toate	0	da	da	0	0	0
46	Agentia de Stat pentru Drepturile de Autor	386	386	0	nu	da	0	1	pierdut
47	AGEPI	2158	1.696	nu indica	au	au	0	0	0
48	Agentia de Stat pentru Silvicultura								
49	Camera de Licentiere	1586	1586	0	da	da	0	0	0
50	Arhiva Nationala a RM	refuz							

Transparency International - Moldova

51	Serviciul de Stat de Arhiva								
52	Serviciul de Stat pentru Problemele Cultelor	28	28	0	nu	nu	0	0	0
53	Consiliul Coordonator al Audiovizualului	220	220	0	nu	da	0	0	0
54	Agentia de Stat pentru Rezerve Materiale	8	8	0	nu	nu	0	0	0
55	Primaria municipiului Chisinau								
56	Guvernatorul UTA Gagauzia								
57	Curtea Suprema de Justitie								
58	Curtea Constitutionala a RM	2	2	0	specific	da	0	0	0
59	Curtea de Conturi	25	21	4	da	da	0	1	renunt
60	Procuratura Generala a RM	22	20	2 respinse	da	da	1	1	pierdut
61	Curtea de Apel Economica	0	0	0	nu	nu	0	0	0
62	Curtea de Apel Chisinau	nu indica	toate	0	specific	da	0	0	0
63	Banca Nationala a Moldovei	462	462	0	da	da	0	0	0
64	Comisia Nationala a Valorilor Mobiliare								
65	Comisia Electorala Centrala	1149	1149	0	nu	da	0	0	0
66	Departamentul Vamal	3878	3235	649 refuz	nu	da	0	0	0

(b) Conținutul răspunsurilor la cererea Transparency International – Moldova (raioane)

Denumirea institutiei	Cereri	Satisf.	Nesatisf.	Regul.	Respons.	Sanctiuni	Procese	Decizii
raionul Rascani								
raionul Rezina	5	4.	1 refuz	nu	da	0	0	0
raionul Orhei	0	0	0	nu	da	0	0	0
raionul Ocnita	5	5	0	nu	da	0	0	0
raionul Nisporeni	3	3	0	nu	da	0	0	0
raionul Leova	4	4	0	nu	da	0	0	0
raionul Hâncești	201	180	0	nu	da	0	0	0
raionul Ungheni								
raionul Telenesti	0	0	0	nu	nu	0	0	0
raionul Stefan Voda	0	0	0	nu	da	0	0	0
raionul Soldanesti								
raionul Straseni	8	8	0	nu	nu	0	0	0
raionul Soroca								
raionul Sângerei	16	16	0	nu	da	0	0	0
raionul Anenii Noi								
raionul Glodeni								
raionul Floresti								
raionul Falesti								
raionul Edinet								

Transparency International - Moldova

raionul Drochia	6	6	0	nu	da	0	0	0
raionul Donduseni								
raionul Criuleni	0	0	0	nu	da	0	0	0
raionul Cimislia								
raionul Causeni	12	11	1 refuz	nu	da	0	0	0
raionul Calarasi	4	4	0	nu	nu	0	0	0
raionul Cantemir	0	0	0	nu	da	0	0	0
raionul Cahul								
raionul Briceni	0	0	0	nu	da	0	0	0
raionul Basarabesca	0	0	0	nu	da	0	0	0

Tabelul 3

Solicitari de informatie de la persoane fizice si continutul raspunsurilor date de autoritatile publice

Institutia	Localitatea	Termenul /zile/	Continutul raspunsului	Calitatea raspunsului	Foaiete	Pretexte	Semnatar
1. Presedintia							
incomoda	Sestaci	12	complet	corect	da	nu	Prim-ministrul
comoda	Balasessti	14	incomplet	incorect	da	da	Prim-viceprimmin.
neutra	Budesti	14	incomplet	corect	da	da	Directia Petiti
2. Guvernul							
incomoda	Sestaci						
comoda	Balasessti	22	incomplet	incorect	da	da	prim-viceprimmin.

Monitorizarea accesului la informatie în Republica Moldova

neutra	Budesti	14	incomplet	corect	da	da	sef sectie
3. Parlamentul							
comoda	Balaresti	15	complet	corect	da	nu	relatii public
neutra	Budesti	30		corect			relatii public
incomoda	Sestaci	30	incomplet	corect	da	da	deputat
4. Ministerul Afacerilor Externe							
incomoda	Balaresti						
neutra	Sestaci	23	incomplet	corect	da	da	sef directie
comoda	Budesti						
5. Ministerul Economiei							
incomoda	Sestaci	26	complet	corect	da	nu	ministrul
neutra	Sestaci	26	complet	corect	da	nu	viceministru
comoda	Chisinau						
6. Ministerul Muncii si Protectiei Sociale							
neutra	Sestaci	30	Incomplet	corect	da	nu	sef directie
comoda	Balaresti	31	Incomplet	corect	da	nu	director departament
incomoda	Budesti	15	complet	corect	da	nu	director departament
7. Ministerul Educatiei							
incomoda	Balaresti	15	complet	corect	da	nu	ministrul
comoda	Sestaci	12	complet	corect	da	nu	sef directie
neutra	Chisinau						
8. Ministerul Afacerilor Interne							
comoda	Balaresti	23	incomplet	corect	da	nu	ajutorul ministrului
incomoda	Budesti	16	incomplet	incorect	da	da	ajutorul ministrului
neutra	Sestaci						
9. Ministerul Apararii							

Transparency International - Moldova

incomoda	Sestaci	11	incomplet	incorect	da	da	sef Stat Major
comoda	Budesti	20	complet	corect	da	nu	sef departament
neutra	Chisinau	23	incomplet	incorect	fara tel	da	sef directie
10. Ministerul Sanatatii							
comoda	Sestaci	10/33	compet	corect	da	nu	medic sef
incomoda	Budesti						
neutra	Chisinau	29	complet	corect	da	nu	sef directie
11. Ministerul Agriculturii si Industriei Alimentare							
comoda	Balaresti	15	complet	corect	da	nu	viceministru
incomoda	Cazanesti	16	incomplet	corect	da	da	viceministru
neutra	Sestaci	15	complet	corect	da	nu	viceministru
12. Ministerul Ecologiei							
incomoda	Balaresti	18	incomplet	incorect	da	da	ministru
neutra	Sestaci	17	complet	corect	da	nu	ministru
comoda	Chisinau	47	incomplet	incorect	da	da	viceministru
13. Ministerul Transporturilor si Comunicatiilor							
neutra	Sestaci						
incomoda	Chisinau	23	incomplet	incorect	da	da	viceministru
comoda	Budesti	30	complet	corect	da	nu	viceministru
14. Ministerul Justitiei							
comoda	Cazanesti	33	complet	corect	da	nu	direct depart.
neutra	Balarest	38	incomplet	corect	da	da	sef sectie
incomoda	Sestaci	23	incomplet	corect	da	da	director general
15. CCCEC							
neutra	Sestaci						
comoda	Budesti	14	complet	corect	da	nu	director adjunct

Monitorizarea accesului la informatie în Republica Moldova

incomoda	Chisinau						
16. Procuratura Generala							
incomoda	Chisinau						
neutra	Balaresti	14	incomplet	incorect	da	nu	adjunct sectie
comoda	Budesti	10	incomplet	incorect	da	da	adjunct sectie
17. Primaria municipiului Chisinau							
incomoda	Chisinau						
incomoda	Chisinau	32	complet	corect	da	nu	sef de sectie
incomoda	Chisinau	26	incomplet	incorect	da	da	viceprimar
18. Inspectoratul Fiscal							
neutra	Balaresti						
comoda	Sestaci						
incomoda	Chisinau						
19. DTI							
incomoda	Balaresti	11	complet	corect	da	nu	vicedirector
neutra	Chisinau	15	complet	corect	da	nu	Sef directie
Camera Inregist. de Stat							
neutra	Sestaci	17	complet	corect	da	nu	presedintele
20. Departamentul Vamal							
neutra	Sestaci	9	incomplet	incorect	da	nu	director general
comoda	Balaresti	11	complet	corect	da	nu	director general
incomoda	Cazanesti	26	incomplet	incorect	da	da	vicedirector
21. Centrul Creatie Legislativa							
neutra	Sestaci	9	complet	corect	da	nu	director
incomoda	Chisinau	15	complet	corect	da	nu	director
comoda	Budesti	10	complet	corect	da	nu	director
22. Departamentul Migratiune							
neutra	Sestaci	6	complet	corect	da	nu	vicedirector
comoda	Balaresti	15	complet	corect	da	nu	director

incomoda	Chisinau	3	complet	corect	da	nu	director
23. Academia de Stiinte a Moldovei							
neutra	Sestaci						
incomoda	Chisinau	14	incomplet	corect	da	da	secretar stiinsific
comoda	Chisinau						
24. CEC							
neutra	Chisinau	10	complet	corect	da	nu	Presedinte
comoda	Chisinau	11	incomplet	corect	da	nu	Presedinte
incomoda	Budesti	5	incomplet	corect	da	nu	Presedinte
25. BNM							
incomoda	Chisinau	14	complet	corect	da	nu	viceguvernator
neutra	Chisinau	9	complet	corect	da	nu	viceguverantor
comoda	Budesti	15	complet	corect	da	nu	viceguvernator

Tabelul 4

Experienta Asociatiei Presei Independente si a Centrului de Investigatii Jurnalistice privind accesul la informatie

(solicitarile de informatie au fost facute în perioada martie 2003- iulie 2004)

	Institutia	Demersuri	Raspunsuri	Refuz în scris	Continutul demersurilor	Termenul în care s-a raspuns	Proces jud.	Decizia instantei
1	Presedintia	4	3		1-coplect, competent 1-incompetent 1-confuz	2-în termen 1-dupa proces	1	retras
2	Parlamentul	6	1		1-incompetent	1-în termen		
3	Cancelaria de Stat	7	1		1-incompetent	1- în termen	3	în

Monitorizarea accesului la informatie în Republica Moldova

								desfasurare
4	Ministerul Afacerilor Externe	3	0				1	în desfasurare
5	Ministerul Afacerilor Interne	2	1		incomplet	depasit		
6	Ministerul Economiei	2	0					
7	Ministerul Finantelor	3	3		1-complet, 1-evaziv 1-incomplet/dupa proces	2 – în termen 1-depasit	1	scos de pe rol
8	Ministerul Sanatatii	2	1		1-readresat	1-în termen		
9	Ministerul Culturii	1	0					
10	Ministerul Educatiei	1	0					
11	Ministerul Energeticii	1	0					
12	Ministerul Industriei	1	0					
13	Ministerul Ecologiei si Dezvoltarii Teritoriului	1	1		complet, competent	în termen		
14	Ministerul Agriculturii si Industriei Alimentare	1	0					
15	Ministerul Reintegrării	1	1		complet, competent	în termen		
16	Ministerul Justitiei	3	3		2- complete, 1-evaziv	în termen		
17	Ministerul Muncii si Protectiei Sociale	2	2	1	1-evaziv	în termen		
18	Ministerul Transporturilor si Comunicatiilor	1	0					
19	Departamentul Vamal	4	3	3		3-în termen		
20	ASAC	1	1		complet	în termen		
21	ÎS "Calea Ferata a Moldovei"	1	0					

Transparency International - Moldova

22	CCCEC	11	9		7-complete, 2-învechit, incomplet/ dupa process	3-în termen 6-depasit	2	1-pierdere, 1-în desfasurare
23	Curtea de Conturi	4	4		2-complet, 2-evazive	2-în termen 2-depasit		
24	Curtea Suprema de Justitie	2	1		1-evaziv	în termen		
25	Consiliul Superior al Magistraturii	3	3		1-complet 3-incompetent	2-în termen 1-depasit		
26	Procuratura Generala	15	9				2	1-pierdere, 1-în desfasurare

Tabelul 5
Monitorizarea paginilor Internet ale institutiilor publice

	Denumirea institutiei	Adresa web	Info-contact	Pr.aud.	Reg. funct	Doc.	Org.	Bu- get	Li- cit.	Actualiz.	Limbi
1	Presedintele	www.prm.md	compet		nu	da	sef dir	nu	nu	saptamânal	rus/engl
2	Parlamentul	www.parlament.md	da	nu	da	da	da	nu	nu	lunar	rus/engl
3	Guvernul	www.moldova.md	nu	nu	nu	invechita	da	da	1	foarte rar	engl
4	Ministerul Economiei	www.moldova.md	complet	nu	da	invechita	da	nu	nu	saptamânal	
5	Agentia Nationala de Achizitii Publice	www.anap.md	da	nu	da	invechita	nu	nu	da	lunar	rus/ebgl
6	MEPO	www.mepo.net	complet	nu	da	da	nu	nu	nu	zilnic	rus/engl
7	Ministerul Finantelor	www.moldova.md	nu	nu	da	da	structura	nu	nu	saptamânal	

Monitorizarea accesului la informatie în Republica Moldova

8	Inspectoratul Fiscal Principal de Stat	nu are									
9	Ministerul Industriei	nu are									
10	Ministerul Energeticii	www.moldova.md	da	nu	da	nu	completa	nu	nu	foarte rar	
11	Ministerul Agriculturii si Industriei Alimentare	www.moldova.md	nu	nu	nu	nu	nu	nu	nu	nu	
12	Ministerul Transporturilor si Comunicatiilor	www.moldova.md	nu	nu	nu	comunic	nu	nu	nu	lunar	
13	Î.S. "Calea Ferata a Moldovei"	www.railway.md	da	nu	nu	comunic	nu	nu	nu	zilnic	rus/engl
14	Ministerul Educatiei	www.moldova.md	nu	nu	nu	învechita	nu	nu	nu	nu	
15	Ministerul Sanatatii	www.moldova.md	complet	complet	da	da	completa	nu	nu	saptamânal	
16	Ministerul Muncii si Protectiei Sociale	www.moldova.md	nu	nu	da	învechita	da	nu	nu	foarte rar	
17	Casa Nationala de Asigurari Sociale	nu are									
18	Ministerul Culturii	www.moldova.md	tel	nu	da	învechita	completa	nu	nu	lunar	
19	Ministerul Ecologiei si Resurselor Naturale	www.moldova.md	complet	nu	da	da	da	nu	nu	zilnic	
20	Ministerul Justitiei	www.moldova.md	nu	nu	nu	comunicat	nu	nu	nu	nu	
21	Ministerul Afacerilor Externe	www.mfa.md	complet	nu	da	învechita	structura	nu	nu	saptamânal	engl

Transparency International - Moldova

22	Ministerul Afacerilor Interne	www.mai.md	complet	da	da	da	da	nu	nu	zilnic	rus/engl
23	Ministerul Reintegrării	nu are									
24	Ministerul Aparării	www.moldova.md	nu	nu	da	învechita	da	nu	nu	foarte rar	
25	Departamentul Statistica si Sociologie	www.statistica.md	da	da	da	da	da	nu	nu	zilnic	rus/eng
26	Departamentul Standardizare si Metrologie	nu are									
27	Departamentul Relatii Interetnice	www.dri.moldova.md	da	nu	da	da	da	nu	nu	zilnic	rus/engl
28	Departamentul Situatii Exceptionale	www.moldova.md	complet	nu	da	nu	strc	nu	nu	foarte rar	engl
29	Departamentul Privatizării	www.privatisation	da	nu	nu	învechita	învechita	nu	nu	nu	rus/engl
30	Departamentul Trupelor de Graniceri	www.granicer.md	da	nu	da	nu	nu	nu	nu	foarte rar	rus/engl
31	Departamentul Tineret si Sport	nu are									
32	DTI	www.registru.md	complet	complet	da	da	da	nu	nu	zilnic	rus/engl
33	CCCEC	nu are									
34	Departamentul Dezvoltarea Turismului	www.turism.md	complet			comunic				zilnic	rus/engl

Monitorizarea accesului la informatie în Republica Moldova

35	Departamentul Migratiune	www.iatp.md	complet	complet	da	da	da	nu	nu	lunar	rus/engl
36	Departamentul Agroindustrial "Moldova-Vin"	www.moldova.md		complet	da	da		nu	nu		
37	Serviciul de Informatii si Securitate	www.sis.md	complet	nu	da	da	conducerea	nu	nu	zilnic	rus
38	Camera Înregistrarii de Stat	www.registru.md	da								
39	Centrul Creatie Legislativa	nu are									
40	Academia de Stiinte a Moldovei	www.asm.md	da	nu	da	da	da	nu	nu	zilnic	rus/engl
41	Academia de Administrare Publica	www.aap.moldova.md									
42	Agentia de Stat Relat. Funciare si Cadastre	www.cadastre.net.md									
43	ANRE	nu are									
44	ANRTI	www.anrti.md	complet	complet	da	da	completa	nu	nu	zilnic	rus/eng
45	ASAC	www.caa.md	da	complet	da	da	direct gen	da			
46	Agentia de Stat pentru Drepturile de Autor	nu are									
47	AGEPI	www.agepi.md	complet	nu	da	da	da	nu	nu	zilnic	
48	Agentia de Stat pentru Silvicultura	nu are									

Transparency International - Moldova

49	Camera de Licentiere	nu are									
50	Arhiva Nationala a RM	nu are									
51	Serviciul de Stat de Arhiva	nu are									
52	Serviciul de Stat pentru Problemele Cultelor	nu are									
53	Consiliul Coordonator al Audiovizualului	www.cca.md						nu	nu		
54	Agentia de Stat pentru Rezerve Materiale	nu are									
55	Primaria municipiului Chisinau	www.pmc.md	complet	Coordon /nume	da	da	completa	nu	nu	zilnic	rus/engl
56	Guvernatorul UTA Gagauzia	nu are									
57	Curtea Suprema de Justitie	nu are									
58	Curtea Constitutionala a RM	www.rol.md						nu	nu		
59	Curtea de Conturi	nu are									
60	Procuratura Generala a RM	www.rol.md	nu	nu	nu	nu	nu	nu	nu		
61	Curtea de Apel Economica	nu are									

Monitorizarea accesului la informatie în Republica Moldova

62	Curtea de Apel Chisinau	nu are									
63	Banca Nationala a Moldovei	www.bnm.org	nu	nu	da	da	da	nu	nu	zilnic	engl
64	Comisia Nationala a Valorilor Mobiliare	www.cnvm.md	nu	nu	da	învechite	nu	nu	nu	nu	
65	Comisia Electorala Centrala	www.elections.md	da				învechita	nu	nu	nu	
66	Departamentul Vamal	www.customs.md	da	nu	da	da	da	nu	nu	lunar	engl

Tabelul 6
Rezultatele sondajului telefonic

	Denumirea institutiei	Tonul folosit	Cine raspunde la telefon	Se prezinta	Chestionare	Nr. de apel. telef.
1	Presedintia					
2	Parlamentul	amabila	cancelaria	da	nu	1
3	Guvernul	amabila	secretara	da	nu	1
4	Ministerul Economiei	amabila	consilierul ministrului	da	nu	1
5	Agentia Nationala de Achizitii Publice	rezervat	vicedirectorul	da	nu	1
6	MEPO	amabil	secretara	da	nu	1
7	Ministerul Finantelor	rezervat	secretara	nu	nu	1

Transparency International - Moldova

8	Inspectoratul Fiscal Principal de Stat	amabila	responsabilul de rel. cu publ.	da	nu	2
9	Ministerul Industriei	rezervat	secretara	nu	da	
10	Ministerul Energeticii	amabila	secretara	da	nu	1
11	Ministerul Agriculturii si Industriei Alimentare	amabila	responsabilul de rel. cu publ.	da	da	1
12	Ministerul Transporturilor si Comunicatiilor	nepoliticos	secretara	nu	nu	1
13	Î.S. "Calea Ferata a Moldovei"	amabil	secretara	da	nu	1
14	Ministerul Educatiei	amabil	consilierul	da	nu	2
15	Ministerul Sanatatii	amabil	secretara	nu	nu	1
16	Ministerul Muncii si Protectiei Sociale	amabil	secretara	da	nu	1
17	Casa Nationala de Asigurari Sociale	amabila	secretara	da	nu	1
18	Ministerul Culturii	amabil	secretara	da	nu	1
19	Ministerul Ecologiei si Resurselor Naturale	amabil	secretara	da	nu	1
20	Ministerul Justitiei	amabil	secretara	da	nu	1
21	Ministerul Afacerilor Externe	nepoliticos	un vizitator/secretara	nu	nu	1
22	Ministerul Afacerilor Interne	amabil	un functionar	da	nu	6
23	Ministerul Reintegrării	amabil	secretara	da	da	1

Monitorizarea accesului la informatie în Republica Moldova

24	Ministerul Apararii	amabil	responsabilul de rel. cu publ.	da	da	2
25	Departamentul Statistica si Sociologie	amabil	seful de sectie	da	da	1
26	Departamentul Standardizare si Metrologie	amabil	secretara	da	nu	1
27	Departamentul Relatii Interetnice	amabil	secretara	da	nu	1
28	Departamentul Situatii Exceptionale	amabil	serviciul operativ	da	nu	1
29	Departamentul Privatizarii	amabil	seful de sectie	da	nu	2
30	Departamentul Trupelor de Graniceri	amabil	sefa cancelariei	da	nu	1
31	Departamentul Tineret si Sport	amabil	anticamera	nu	nu	1
32	Departamentul Tehnologii Informationale	nepoliticos si rezervat	sectia protocol	da	nu	3
33	CCCEC	amabil	secretara	da	nu	1
34	Departamentul Dezvoltarea Turismului	amabil	cancelaria	da	nu	2
35	Departamentul Migratiune	amabil	juristul	da	nu	1
36	Departamentul Agroindustrial "Moldova-Vin"	amabil	secretara	da	nu	1
37	Serviciul de Informatii si Securitate	rezervat	adjutantul	da	nu	1

Transparency International - Moldova

38	Camera Înregistrării de Stat	nepoliticos si amabil	presedintele	nu	nu	2
39	Centrul Creatie Legislativa	amabil	secretara	da	nu	1
40	Academia de Stiinte a Moldovei	amabil	secretara	da	nu	1
41	Academia de Administrare Publica	amabil	secretara	da	nu	1
42	Agentia de Stat Relat. Funciare si Cadastre	amabil	secretara	da	nu	1
43	ANRE	amabil	secretara	da	nu	1
44	ANRTI	amabil	secretara	da	nu	1
45	ASAC	amabil	secretara	da	nu	1
46	Agentia de Stat pentru Drepturile de Autor	amabil	director	da	nu	1
47	AGEPI	amabil	cancelaria	da	nu	1
48	Agentia de Stat pentru Silvicultura	amabil	secretara	da	nu	1
49	Camera de Licentiere	amabil	secretara	nu	da	1
50	Arhiva Nationala a RM	amabil	secretara	da	nu	1
51	Serviciul de Stat de Arhiva	amabil	secretara	da	nu	1
52	Serviciul de Stat pentru Problemele Cultelor	amabil	secretara	da	nu	1
53	Consiliul Coordonator al Audiovizualului	amabil	secretara	da	nu	1
54	Agentia de Stat pentru Rezerve Materiale	amabil	secretara	da	nu	2

Monitorizarea accesului la informatie în Republica Moldova

55	Primaria municipiului Chisinau	nepoliticos si amabil	anticamera	nu, da	nu	2
56	Guvernatorul UTA Gagauzia	amabil	secretara	da	da	1
57	Curtea Suprema de Justitie	amabil	secretara	da	nu	1
58	Curtea Constitutionala a RM	amabila	cancelaria	nu	nu	1
59	Curtea de Conturi	amabil	secretara	da	nu	1
60	Procuratura Generala a RM	amabil	procurorul de sectie	da	nu	1
61	Curtea de Apel Economica	amabil	cancelaria	da	nu	1
62	Curtea de Apel Chisinau	amabil	consilierul	da	nu	1
63	Banca Nationala a Moldovei	amabil	asistenta guvernatorului	da	nu	1
64	Comisia Nationala a Valorilor Mobiliare	amabil	secretara	da	nu	1
65	Comisia Electorala Centrala	amabila	consilierul	da	nu	1
66	Departamentul Vamal	amabil	secretara	da	nu	1